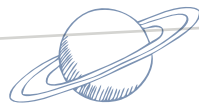

הד החינוך

אל המאה ה-21

הנושאים
החמים

כתב עת של הסתדרות המורים בישראל | כרך פ"ו | גיליון מס' 02 | כסלו תשע"ב, דצמבר 2011

תנאי עבודה

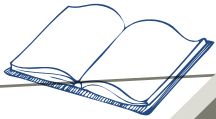
הערכת מורים

מחאה ומאבק לשינוי

2012

סדר יום

פערים

מבחנים סטנדרטיים

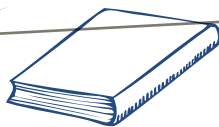

העתקות

מגזרים

תקשוב

השיטה הפינית

יחידת העילית של המחנכים בישראל...

המרכז ללימודים אקדמיים גאה להציג את סגל המרצים הבכיר ותוכניות הלימוד הטובות ביותר, אשר יכשירו אתכם המורים, להיות חלק חשוב מהמנהיגות החינוכית הבאה בישראל.

**הלימודים
ביום מרוכז
בשבוע****

MA ביעוץ חינוכי*

*ההרשמה למחזור יוני 2012 בלבד!

MA בחינוך בהתמחות חינוך מיוחד

ראש ההתמחות בחינוך מיוחד ד"ר כרמלה איגל

MA בחינוך בהתמחות הגיל הרך

ראש ההתמחות הגיל הרך פרופ' מרים רוזנטל

MA בחינוך בהתמחות תקשוב ולמידה

ראש ההתמחות תקשוב ולמידה ד"ר גילה קורץ

MA בחינוך בהתמחות חינוך חברה ותרבות

ראש ההתמחות חינוך חברה ותרבות ד"ר עירית קינן

MA בחינוך בהתמחות ניהול וארגון מערכות חינוך

ראש ההתמחות ניהול וארגון מערכות חינוך פרופ' עמי וולנסקי

אל ראשי בית הספר מצטרף סגל מרצים מוביל, ובו בין היתר:

● פרופ' דוד חן ● פרופ' אמציה ויזל ● פרופ' סידני שטראוס ● ד"ר כרמלה איגל ● ד"ר חלי בולס ● ד"ר יפה בן עמי ● ד"ר חנה בר-ישי ● ד"ר ליהי גת ● ד"ר אלון הסגל ● ד"ר שרון זיו בימן ● ד"ר אהוד חושן ● ד"ר ח'אלד ערער ● ד"ר בשמת טובין ● ד"ר עמיר לוי ● ד"ר ענת ליבוביץ ● ד"ר ניסן לימור ● ד"ר מוסטאפה מוהאנד ● ד"ר יונה מילר ● ד"ר שאפיק מסאלחה ● ד"ר נטע נוצר ● ד"ר ירון סוקולוב ● ד"ר אלעד פלד ● ד"ר עמוס פליישמן ● ד"ר שרה פרמן ● ד"ר ג'ודי קוהאן-מס ● ד"ר ירון קדר ● ד"ר הדס רות ● ד"ר שרגא שדה ● ד"ר שרה שדה ● ד"ר רנית שלו

החלה ההרשמה למחזורי הלימוד יוני ואוקטובר 2012 מספר המקומות מוגבל

*המועצה להשכלה גבוהה הכירה במרכז ללימודים אקדמיים כמוסד מוכר להשכלה גבוהה והעניקה הסמכה לתוכנית MA בחינוך I-MA ביעוץ חינוכי.
**מתכות הלימוד בתוכנית MA ביעוץ חינוכי שונה.
***ההרשמה למחזור יוני 2012 בלבד.

קרירה לפני הכל | www.mla.ac.il | 1-800-40-40-90

דצמבר 2011

דבר עורך	04
מכתבים למערכת	06
הד מקומי: איילת פישיבין	09
הד עולמי / תשתיות: הצבע ממשיך לדבר מיכאל יעקובסון	12
הד עולמי: דזירה פז	14
הד עולמי: להיות מורה בניקרגואה חנן מסר	16
הד מקוון: דזירה פז	18

חדר מצב

ד"ר שמשון שושני
מפליג הלאה
ריאיון פרישה.
יורם הרפז

תמנון בלי ראש האם המבנה הארגוני של משרד החינוך מתאים למאה העשרים ואחת? נאוה דקל	24
טובעים בדוחות וטפסים מנהלי בתי ספר זועקים הצילו איילת פישיבין	30
למקומות, היכון, קרא את מי באמת בודק מבדק שמונה המשימות? איילת פישיבין	34

חיים חינוך

בשטה: כפר הנוער ימין אורד, שנה אחרי השרפה הגדולה אור סופר	108
בשטה: מדברים על מבחנים והעתקות אמתי מור	116
ניסיון אישי: מלמדות אמנות ותיאטרון בעומר יעל דקל	120
עזרה שנייה: ביקורון במיני ישראל נאוה דקל	122
פרספקטיבה: חינוך מהסרטים: תרגיל בפשיזם נועם פיינהולץ	124
ספרים: יורם הרפז	127
זיכרונות: אליעזר שמואלי	128

יורם הרפז ישראלים, דעו את עצמכם! שיחה עם פרופ' גד יאיר	40
יולי תמיר בנקאות פדגוגית מה עושים המבחנים הבין-לאומיים לחינוך	48
אבי קפלן ארצות הברית: נסיגה חלקית ממשטר הבחינות	54
שמעון אזולאי המחאה החברתית. הרהורים חינוכיים	56
אמתי מור האש עדיין בוערת המאבק לשינוי פני החינוך נמשך	60
שלמה סבירסקי, נוגה דגן-בוזגלו די להסללה!	65
נרי הורוביץ מעבר למלכוד הליבה	68
אימן אגבאריה ויוסף ג'בארין מטרות חדשות לחינוך הערבי בראי הזכות לחינוך	72
מיכל בלר, חגית הרטף, עפרה רטנר-אברהמי הנה זה בא המודל החדש להערכת מורים בישראל	76
אמתי מור מורי הקבלן דורשים תשובות	82
מורה ממרכז הארץ יומני היקר, להצטרף או לא להצטרף להסכם "עוז לתמורה?"	88
עופר רימון רשמי מסע בקוריאה הדיגיטלית	90
ענת זוהר לקראת תקשוב עם אופק פדגוגי	95
אד דנטה סטודנט הצללים האיש שכותב לתלמידים שלך את העבודות	98
אמתי מור זו לא הטכנולוגיה, זו שיטת ההוראה ריאיון עם עו"ד יואל חשין	102
לינל הנקוק איך הפינים עושים את זה?	104

עם המדינה ונגדה

יש יצור מיתולוגי כזה שנקרא "שיח ציבורי". לפני שמתקבלת החלטה כלשהי הנוגעת לחיי הציבור, מתקיים, כך אומרים, שיח ציבורי – בתקשורת, בכנסים, בכתים. אולי יצור כזה חי בתחומים אחדים; בתחום החינוך הוא מת. בחינוך, שר החינוך ומנכ"ל מקבלים החלטה, הדוברות מדבררת, התקשורת מברברת וההחלטה עוברת. בישראל אין שיח ציבורי רציני בתחום החינוך. יש נאומים וקלישאות (הכול חינוך וכו'), אבל שיח ציבורי מתמשך ומעמיק – אין. מדוע? משום שלחינוך אין תוצאות מידיות ומוחשיות (אף אחד לא מת מחינוך) ומשום שאלה שאמורים להוביל את השיח הציבורי בחינוך, חרף טבעו האנטי־רדיקלי, מנוטרלים – בכפייה או מרצון.

השיח הציבורי בתחום החינוך מנוטרל על ידי שרים ומנכ"לים שרוצים להחליט בשקט, בלי בג"ץ ובלי בצלם. אין בישראל גוף כלשהו – למשל, מועצה לאומית לחינוך – שרוצה ויכול לעורר שיח ציבורי על החלטות של שרים ומנכ"לים, ואם היה – השרים והמנכ"לים היו מנטרלים אותו. ישנם גופים ואנשים שיכולים עקרונית להנהיג שיח ציבורי בחינוך, אבל הם תופסים ראש קטן. אנשי החינוך בבתי הספר לחינוך באוניברסיטאות ובמכללות להוראה, למשל, עסוקים בקידום ובפרנסה; אין להם זמן וכוח לעקוב אחרי מדיניות החינוך ולבקר אותה.

אנחנו בהד החינוך – מגזין דר־חודשי צנוע של הסתדרות המורים – מתאמצים לנשוף על הגחלים הכבויות של השיח הציבורי בחינוך; להבהיר את מדיניות החינוך של השר ומנכ"ל ואת הלכי הרוח השולטים בחינוך, לדון בהם, לבקר אותם אם צריך ולהציע חלופות. יש לנו בהד החינוך עניין בשיח ציבורי בחינוך כי אנחנו רוצים, בין השאר, לקדם מטרה פרדוקסלית: להגן על החינוך של המדינה ולהגן על החינוך מפני המדינה. אנחנו רוצים להגן על החינוך של המדינה משום שחינוך הוא שירות שהמדינה חייבת לאזרחיה. האזרחים מקיימים את המדינה כדי לקבל חינוך (ושירותים נוספים). המדינה מצדה נוטה להתכווץ ולהיפטר מחובת החינוך לאזרחיה באמצעות קיצוצים והפרטות. אך לצד נטייה ידועה זו, למדינה יש גם נטייה הפוכה – להתרחב. המדינה אינה מסתפקת בתשלום משכורות למורים, בבנייה ובתחזוקה של בתי ספר וכו'; היא רוצה להכתיב את תוכני החינוך ושיטותיו. היא אומרת: "אתם רוצים שאשקיע בחינוך? בסדר, אבל רק בחינוך שמחזק אותי". המדינה משקיעה בחינוך של אזרחים נאמנים ויצרניים, פטריוטים מגדילי תמ"ג. אבל לחינוך יש מטרה רחבה ועמוקה יותר: "החינוך", בלשונו של צבי לם, "מופקד על האנושי שבאדם". צריך להשגיח על המדינה שלא תרכא את האנושי שבאדם.

חלק מהנושאים שאתם בחרנו לפתוח את 2012 הם עם המדינה, וחלק נגדה. חלקם אומרים למדינה להתרחב, וחלקם – להתכווץ; חלקם מאיצים במדינה לדאוג לחינוך איכותי ושוויוני לכול, וחלקם מאיצים בה להסתלק ולתת לחינוך ולמחנכים לפעול בהתאם להווייתם – לחנך.

יורם הרפז

yorhar@netvision.net.il

הד החינוך

אל המאה ה-21

יורם הרפז: עורך
יורם הרפז

עורכת משנה: ציפה קמפינסקי
עריכה גרפית: סטודיו נעם תמרי
עריכת לשון: תמי אילון-אורטל
מידענית: דזירה פז
תרגומים: יניב פרקש
צלם מערכת: רפי קוז
אחריות אתר: דפנה שטרן

חברי המערכת:

פרופ' נמרוד אלוני, ד"ר לאה אריא, אורה גבריאלי, פרופ' דני גוטוויין, פרופ' חיים גזיאל, ציפי גנץ, שרה דורות, דורית חגי, זכריא חרדאן, ד"ר אמנון כרמון, אמנון לבב, שגית להמן, אירית סנה, דזירה פז, רות קופינסקי, נעמי ריפתי, אייל שאול, ארתור שטיימן

מ"ל: הסתדרות המורים בישראל

מחלקת מנויים והפצה:

דינה אשכנזי
רח' בן טרוק 8, תל אביב 62969, 62969
טלפון: 03-6922939
פקס: 03-6928221
א"ה, 15:00-08:00

המערכת:

"הד החינוך", רח' בן טרוק 8, תל אביב 62969, 62969
הדחחין@morim.org.il

מחלקת מודעות ופרסום:

אהובה צרפתי
טל: 03-7516615
פקס: 03-7516614
ahuvatz@bezeqint.net

עשו עכשיו חינוך
03-6922939

facebook

twitter

הבלוגיה

SNOOZ

hedhachinuch.cafe.themarket.com

flickr

הד החינוך אל המאה ה-21 ברחבי האינטרנט:

www.itu.org.il/Index.asp?CategoryID=804

הד החינוך באתר הסתדרות המורים:

www.facebook.com/profile.php?ref=name&id=100000380684101

הד החינוך בפייסבוק:

www.twitter.com/Hedhachinuch

הד החינוך בטוויטר:

www.tapuz.co.il/blog/userblog.asp?foldername=hedhachinuch21

הבלוג של הד החינוך בתפוז:

www.tapuz.co.il/snooz/member.asp?u=3096373

הסנוז של הד החינוך:

hedhachinuch.cafe.themarket.com

הד החינוך בדה-מורק קפה:

www.flickr.com/photos/44264814@N07

הד החינוך בערוץ הפליקר:

הוצאת הספרים של מכון מופ"ת

עיצוב מדיניות חינוכית

גישה הוליסטית כמענה לשינויים גלובליים

מרים בן-פרץ

ספר זה מבוסס על שתי הנחות: האחת, עיצוב מדיניות חינוכית הנעשה כתגובה נאותה לאתגרי הגלובליזציה, מחייב התייחסות הוליסטית למספר היבטים: הגירה, כלכלה, סביבה וטכנולוגיה. ההנחה האחרת היא כי על מנת לעצב מדיניות שתענה על מגוון אתגרים אלו, יש צורך בקואורדינציה בין תחומים מרכזיים בחינוך: תכנון לימודים, הוראה והכשרת מורים. הספר מנתח מקרים אחדים של מדיניות חינוכית בישראל ומחוץ לה, ומציג מודל הוליסטי חדשני, עיוני ומעשי, לעיצוב מדיניות החינוך.

הערכה כתהליך מכון

עורכות: ברברה פרסקו, חרותה ורטהיים, רבקה לזובסקי

בשנים האחרונות מדידה והערכה היו לחלק בלתי-נפרד מהפעילות הארגונית המתבצעת בכל מגזר במשק. בתחומי החינוך והרווחה הערכת פרויקטים ותכניות נחשבת לאמצעי יעיל ואף הכרחי לפיתוחם ולשיפורם, כמו גם לשקיפות של העשייה ותוצריה. במסגרות החינוך למיניהן הערכת הלמידה של תלמידים והערכת תפקודם של מורים, מנהלים ועובדי חינוך אחרים היו לפעולות שבשגרה. הספר עוסק בסוגיות מגוונות בהערכה. מוצגים בו ניירות עמדה, מאמרים עיוניים, מחקרים אמפיריים ודוגמאות להערכת תכניות ופרויקטים. הוא נחלק לשלושה שערים: השער הראשון עוסק בתרומתה של ההערכה לתהליכי שינוי מנקודת מבטם של המעריך, המזמין והלקוחות; השער השני עוסק בגישות ובשיטות בהערכה, כמו למשל שילוב בין שיטות כמותיות ואיכותניות, הערכה שיתופית והערכת התאוריה של תכנית; השער השלישי והאחרון עוסק בפעולות הערכה בחייו של מוסד אקדמי.

מלכ"ע - מערכת לאבחון כתיבה עיונית

מדריך עיוני ויישומי למורים, למרצים, ליועצים, למאבחנים ולמטפלים

אורית דהן, יעל מלצר, נעמי הדס לידור

מיומנות הכתיבה היא בסיס לחיים אקדמיים, מקצועיים ואישיים. למרות חשיבותה הושם דגש מועט לאורך השנים על הוראה, על אבחון ועל הערכה המכוונים לשיפור הכתיבה העיונית. בהיותה מיומנות נרכשת חשוב לאפשר ללומד להתנסות בה במצבי למידה מושכלים ומכוונים, ולהיעזר בכל אבחון הבוחנים את תהליך הכתיבה, את תוצריה ואת תפיסת הכותב את עצמו. מלכ"ע היא מערכת לאבחון כתיבה עיונית, המיועדת למאבחנים דידיקטיים ולמורים המלמדים כתיבה. המערכת נבנתה לפני כעשר שנים, והיא משמשת עד היום לבניית תכניות להוראת כתיבה עבור סטודנטים עם ליקויי למידה, הלומדים במכינות הקיץ של מרכז התמיכה "חממה" במכללה האקדמית תל-חי. כמו כן היא יכולה לשמש לאבחון ולשיפור הכתיבה העיונית של תלמידים מגיל עשר. המערכת בוחנת את תהליך הכתיבה, את איכות הכתיבה ואת תפיסתו העצמית של הכותב. היא מורכבת מחמישה כלים אלה: (1) שאלון ללומד לפני הכתיבה; (2) דף הנחיות לתצפית; (3) מחוון כתיבה ממוחשב אישי וקבוצתי, המשמש לאבחון מצבו של הכותב (פרטני או קבוצתי), לבניית תכנית עבודה ולבחינת ההתקדמות; (4) דף לבחינת יכולת אישית; (5) שיחה רפלקטיבית לאחר הכתיבה. לספר מצורף תקליטור (CD) המכיל את המערכת המוצגת בספר, על כל הכלים שבה.

בית הספר היסודי מס' 2, מחוז דרום לוס אנג'לס: למרות ריבוי הצבעים והגוונים שומרת החזית על רוגע ואלגנטיות. משמאל: הכיתה זוכה לטיפול אדריכלי ועיצובי

צבע, צבע, צבע

בית הספר היסודי פנתר לייק, וושינגטון • בית הספר היסודי מס' 2, מחוז דרום לוס אנג'לס • תכנון: קבוצת DLR, ביצוע: 2009, 2011

בארצות הברית מונהגת מזה כעשור מדיניות תכנון חדשנית המבקשת לאתגר מודלים מסורתיים בתכנון בתי ספר ועיצובם, והיא מעמידה כמה ממוסדות החינוך החדשים בחזית העשייה והחשיבה העכשוויות בתחום האדריכלות. בתי הספר החדשים הנבנים כיום בארצות הברית נועדו לא רק להעניק פתרון תפקודי למקום שבו ישוה הילדים בשעות היום כדי לאפשר להוריהם לעבוד ולהתפרנס, אלא לשמש מקום בעל נוכחות מהפכנית במרחב העירוני. שני בתי הספר שתכננה לאחרונה חברת האדריכלים האמריקנית DLR מייצגים שינוי מהותי בחשיבה המערכתית. בתכנון בתי הספר החדשים הושם דגש על הפרדה חזותית בין יחידות הבניין השונות (למשל שכבות גיל ויעודים) ועל יצירת רשת חללים ומעברים גמישה ביניהן.

החשיבה המיוחדת באה לידי ביטוי גם בפרטים, ולא בתכנון הכללי של הבניין בלבד. כך למשל, הצבעים העזים שמאפיינים כל אחד מחלקי הבניין מקלים את ההתמצאות ומייצרים זהות ייחודית לכל אגף, המאכלס שכבה אחרת או

ייעוד שונה, כגון מנהלה, מזנון או ספרייה. החלקים החשובים ביותר בבתי הספר - הכיתות, שעל פי רוב אינן זוכות לתשומת לב תכנונית - מקבלים כאן טיפול פרטני: החל בעיצוב הקיר המרכזי שאליו מופנים מבטי התלמידים, עבור בעיצוב הריהוט וכלה בתכנון התאורה, רכיבים הדורשים רגישות תכנונית ויצירתיות אך לא בהכרח מנפחים את התקציב.

האדריכל הראצן צייטליאן (Zeitlian), שהיה אחראי לפרויקט, מספר בהתכתבות בדוא"ל כי ההשראה לבחירת הצבעים נבעה מהצבעים שהופיעו בחזיתות החנויות והבתים בסביבת בית הספר. לדבריו "הצבעים מייצגים את התמהיל המגוון שממנו מורכבת אוכלוסיית האזור".

צייטליאן מוצא חשיבות גדולה בצבעוניות של בית הספר בפרט ושל מבני ציבור בכלל, ומדגיש כי "הבחירה בצבעים חייבת להיות מקושרת לקהילה ולהתאים לסביבה הפיזית והתרבותית של המקום. תפקידם של הצבעים להעניק

בית הספר היסודי "פנתר לייק", וושינגטון: לכל אגף בבית הספר צבע משלו, כדי להקל את ההתמצאות ולשפר את המראה הכללי

באמצעות שילוב מערכות רלוונטיות (חשמל, ניקוז וכדומה) וריהוט נייד מקבלים המשתמשים חללים גמישים המשתנים לפי הצורך. תכנית בית הספר על פי המודל החדש פשוטה בבסיסה: שורות של חללי לימוד פורמלי נחצים ברשת ביניים של חללים משותפים המקשרים בין חלקי בית הספר השונים. לעומת הצבעים המודגשים ומגוון קשרי המבט והתנועה בין פנים לחוץ - המשקפים חופש, קלילות ושובבות - האגפים מעוצבים בגיאומטריה רשמית ונוקשה. **רשת החללים** המקשרת בין האגפים משלבת ייעוד בסיסי של מעבר ותנועה, וגם מקומות לשימוש קהילתי בית הספר: אזורי קבוצות למידה פנימיים וחיצוניים, אזורי לטקסים והופעות, ספרייה ואזור אכילה. אזורי אלה מתוכננים כחלק מרצף מובנה. הם מקושרים זה לזה ומעודדים אינטראקציה בין התלמידים. הם מתאפיינים בנפחים גדולים, בתאורה טבעית מצוינת, במערכות תשתית חשופות וברמת גימור בסיסית המגדירה את החוויה במקום.

המסדרון הוא רשת של חללים משותפים, שנוצר מתוך בדיקת צורכי התלמידים וההיבטים החינוכיים

הצבעוניות מאפיינת גם את פנים בית הספר

הגגון מעל הכניסה לבית ספר מדגיש את מעמדו כמוקד עירוני וקהילתי בעיר

משהו נוסף לקהילה ולייצג את תושביה".

כדי לתכנן את בית הספר כך שתתאפשר בו גמישות מרבית, האדריכלים בחנו תחילה את ההנחות הרווחות בנוגע לצרכים החינוכיים במוסד. התוצאה הסופית התבססה על מחקר ראשוני שערכו חברי צוות התכנון באמצעות מעקב אחרי המסלול היומי של התלמידים בכל שכבת גיל, מכיתה א'.

הצוות פירק את רכיבי סדר היום והרכיב אותם מחדש לפי הצרכים האמיתיים של התלמיד, והשיל מהמסלול את כל האילוצים והמגבלות שדבקו בו לאורך השנים עקב שחיקה ושגרה תכנונית. בעקבות המחקר נוצרה מפה חדשה שעיצבה את מודל בית הספר החדש ואת תכנית הפיזית.

יחד עם ההיבט ההתנהגותי הצוות בחן גם את ההיבט החינוכי, שהשפיע במידה ניכרת על תכנון המבנה. במסגרת זו נבחנו התכנית החינוכית, ונמצא שאפשר להגדיר לפיה מגוון רחב של חללים נדרשים. רשימת החללים הוגדרה לפי הפעילויות המתרחשות בה. כך,

ייבוא רב של כמרים, מורים ושחקני כדורגל

שר העבודה והביטחון הסוציאלי של סוויזלנד, לוטפו דאלמיני, טוען, כפי שמדווח האתר "סוויז אובזרבר", כי המדינה מייבאת יותר מדי כמרים, שחקני כדורגל ומורים לבתי ספר פרטיים. לדבריו, מורים מקצועיים רבים, בעיקר למתמטיקה ולמדעים, תופסים משרות רבות בבתי הספר במדינה והורים רבים מעדיפים שילדיהם ילמדו אנגלית אצל מורים זרים. דאלמיני אומר שלאחרונה המורים האלה אינם מבקשים לחדש את אשרות השהייה שלהם, והם ממשיכים לחיות במדינה בניגוד לחוק. "מחובתנו שלא לעודד את השיטפון הזה", אמר השר, וקרא לגיבוש מדיניות העסקה מוסכמת שתבטיח הגנה על משרות לטובת אזרחי המדינה.

ומה עם הערכת מנהלים?

דוח שפורסם באוהיו ומבוסס על ראיונות עם 1,400 מורים מלמד כי המורים במדינה מוטרדים משיטת הערכה חדשה הצפויה להיכנס לתוקף בעוד כשנתיים. על פי השיטה המוצעת יגדל חלקם של הישגי התלמידים בהערכת המורה. סוכנות הידיעות איי-פי מדווחת שהמורים אינם חולקים על העובדה שהישגי התלמידים הם מדד רלוונטי להערכתם, אך מטילים ספק ביכולתם להוות הערכה הוגנת לביצועיהם. לטענת רבים מהם, שיטת ההערכה מוטה משיקולים אישיים. מורים אינם מקבלים כיתות שוות באיכות תלמידיהן, ומנהלים יכולים לקבץ כיתה בעייתית כדי למנוע הצלחה ממורה שהנהלה רוצה בהרחקתו. המורים טוענים שמערכת מקיפה לשיפור הלימודים במדינה חייבת לכלול גם שיטת הערכה תקפה ואמינה של מנהלים ובעלי תפקידים מנהלתיים בבתי הספר ובמחוזות החינוך.

תלמידים למען מהגרת עבודה מקולומביה

תלמידי חטיבת הביניים בבית הספר הקתולי "קורפוס כריסטי" בעיר ברלינגטון שבאונטריו יצאו למאבק למען קלאודיה אריסטיזבאל, אם בית בבית הספר, שהשלטונות מבקשים לגרש בחזרה לקולומביה יחד עם בתה ונכדה התינוק. אריסטיזבאל נמלטה, לדבריה, מקולומביה לאחר שאחיה נורה והיא נאנסה. לברלינגטון הגיעה ב-2008, והיא עובדת בבית הספר 15 חודשים. התלמידים, כפי שמספרת ל"גלוב אנד מייל" הקנדי תלמידה בת 12, החברה בקבוצה של צדק חברתי, פרסמו את סיפורה של המטפלת האהובה באתרי אינטרנט בתקווה לעורר את דעת הקהל ולמנוע את הגירוש. אנשי הצוות של בית הספר גייסו 4,000 דולר כדי לסייע לה במימון עורך דין.

מחסור במורים מוסמכים לאנגלית

החלטת ממשלת וייטנאם להתחיל ללמד אנגלית כבר בבתי הספר היסודיים נתקלת בקשיים עקב מחסור במורים מוסמכים. בידיעה שפורסמה באתר "חדשות וייטנאם" מספרת אם שבנה היה אמור ללמוד אנגלית על פי מערכת השעות, אך עדיין לא היה בשיעור אחד מכיוון שאין מורים. לוויטנאם דרושים 6,000 מורים לאנגלית בשנה כדי להריץ את התכנית במלואה. בהנני ישנם, על פי הידיעה, 1,400 מורים לשפות זרות, אבל רק 710 מהם משתייכים לסגל של בית ספר. בהו צ'י מין חתם המרכז לשפות זרות על חוזה לאספקת מורים לאנגלית באזור, אך לדברי אחד מעובדיו קשה למצוא מורים בשל השכר הנמוך המשולם להם.

בית הספר הבינלאומי ללימודי העם היהודי בבית התפוצות

בית הספר הבינלאומי ללימודי העם היהודי, מיסודה של קרן נדב, מפתח פעילויות תוכן וחוויה עבור תלמידים במוסדות החינוך בארץ וברחבי העולם ומטפח ידע בתחומי הקהילה, המורשת והתרבות, בקרב צעירים ומבוגרים.

הקשר הרב דורי

"מזקים אתבונן" - הקשר הרב דורי

תוכנית של בית התפוצות והמשרד לאזרחים ותיקים בשיתוף משרד החינוך, אשר נועדה לייצר דיאלוג בין דורי באמצעות כלים טכנולוגיים. במהלך שנת הלימודים, נפגש המבוגר עם התלמיד ולומד מיומנויות מחשב ואינטרנט, והתלמיד נחשף לסיפור, לערכיו ולמורשתו של האזרח הוותיק. התוכנית משלבת סדנאות וסיור חווייתי בבית התפוצות. התוכנית מיועדת לבתי ספר יסודיים, כיתות ה'-ו' ולבתי ספר תיכוניים (במסגרת מחויבות אישית).

פרטים נוספים, משרד תכנית "הקשר הרב דורי"
bhrvdori@post.tau.ac.il | 03-7457899

משרד החינוך

משרד החינוך

סיפור משפחתי

תחרות בינלאומית ע"ש מנאל הירש גרוסקופף לעבודות חקר שורשים. העבודות המגיעות לגמר, זוכות בפרסים ומוצגות במוזיאון בתערוכה פתוחה לקהל הרחב. כמו כן, הזוכים מנול העולם, משתתפים במפגש בינלאומי חווייתי ובטקס סיום חגיגי.

הרישום הינו בית ספר ומיועד לתלמידי כיתות ז'-ט'.

פרטים נוספים, משרד תוכנית "סיפור משפחתי"
bhroots@post.tau.ac.il 03-7457906

בית התפוצות
מוזיאון העם היהודי

www.bh.org.il | רמת אביב 2 שער רח' קלאונר, רמת אביב

המורים מוערכים מאוד. זה מקצוע מכובד."

חינוך פרטי וציבורי: "ברור שלבתי הספר הפרטיים יש יותר מקורות הכנסה ותנאי הלימוד בהם טובים יותר, אבל עד כה לא הצלחתי להגיע למסקנה ברורה אם הם באמת טובים יותר. בבתי הספר הפרטיים ישנה נוכחות והשפעה חזקה של הכנסייה הקתולית או הפרוטסטנטית. בתי הספר הציבוריים מושפעים מהמפלגה שבשלטון. החינוך הציבורי הוא חינוך, וההורים מממנים רק את הלבוש ואת כלי הכתיבה והמחברות."

אוהבת בעבודה: "את הרעיון שאני יכולה ללוות ילדים ובני נוער בדרך אל חייהם הבוגרים ולעזור להם. אני בן אדם שתמיד שמח לפגוש ולהכיר אנשים חדשים, לשמוע את הסיפורים האישיים שלהם ולהכיר את התרבות השונה, הרקע והמסורת שמהם הגיעו. ההוראה מאפשרת לי את כל זה."

לא אוהבת בעבודה: "אנשים שלא מראים מחויבות כלפי העבודה שלהם וכלפי התלמידים שלהם."

אנקדוטה: "יום אחד, באמצע השיעור, נכנס אדם זר לכיתה שבה העברתי שיעור יחד עם מורה מקומי. הוא בא לאסוף את התשלום החודשי שרבים ממורי בית הספר משלמים לבית הולדות המקומי על חשבון הלוויה עתידית במשפחתם. קניית דברים בתשלומים חודשיים נפוצה מאוד בניקרגואה, אבל לראות בן אדם עובר מכיתה לכיתה ואוסף מכל המורים כסף נראה לי מוזר. כששאלתי אותו מדוע הוא עושה את זה הוא אמר שהרבה יותר נוח לו לאסוף את הכסף במרוכז, במקום העבודה, במשך שעות היום, מלהסתובב בלילות בין הבתים של כולם."

אנט סטרייט, בת 38 משווייץ,
מלמדת בבית הספר היסודי 'המורה
עמנואל מונגאלו' ובמרכז להכשרת
מורים בעיר דיריאמבה שבמחוז
קאראזו בניקרגואה

משרה מלאה: עד 200 דולר בחודש (כ-700 ש"ח)

נמוכה. בבתי הספר יש מחסור בתשתיות ובחומרים; בספרים ובמחשבים. הרשימה כמעט אין-סופית. אין תקציב למשכורות טובות יותר למורים. שיטת החינוך מיושנת ולא רלוונטית; גורסת שחשוב למלא את ראשי התלמידים ב'ידע', בעיקר עובדות פשוטות הנלמדות על ידי שינון וחזרה. לא מלמדים אם יש בכלל קשר בין העובדות, לא מלמדים לחשוב, להתווכח, להבין למה דברים קורים".

היחס למורים: "כולם, גם תלמידים וגם אנשים ברחוב, קוראים למורה פרופסור.

סכום נמוך בהרבה. הרבה מורים עובדים במשרות כפולות כדי להרוויח יותר".

חופשות: "כחודשיים בשנה, בדרך כלל בדצמבר-ינואר".

השתלמויות: "משרד החינוך עובד קשה מאוד כדי להקנות חינוך טוב יותר למורים, אבל הידע שיש למורים כאן הוא עדיין ברמה די נמוכה".

מערכת החינוך: "יש כאן המון בעיות. יש מחסור בהכול. הארגון והתכנון של דברים לטווח קצר או ארוך הוא נורא. תקציב החינוך הממשלתי כמעט לא קיים. לימודי הוראה הם ברמה

ניסיון: "אני מורה כבר 14 שנה, ובשנתיים האחרונות מלמדת בניקרגואה. כרגע אני מדריכה מורים ב-12 בתי ספר יסודיים באזור. בשנת הלימודים הקרובה אמשיך ללמד גם בבית הספר 'המורה עמנואל מונגאלו', הקרוי על שם הגיבור הלאומי, שאחרי שנים של לחימה על עצמאות המדינה, במאה התשע עשרה, המשיך להיות מורה עד ליום מותו".

למה ניקרגואה? "תמיד רציתי ללמד תקופה מסוימת מחוץ לשווייץ. מצאתי עבודה דרך ארגון עזרה לארצות מתפתחות. אני משתמשת בניסיון ובידע הנרחבים שרכשתי בשווייץ כדי לסייע למורים ולתלמידים המקומיים, ואולי אפילו למערכת החינוך של ניקרגואה בכלל, להתפתח ולהתקדם לעתיד טוב יותר".

מלמדת: "בבית הספר אני מלמדת בני שש עד 12, אם כי היו גם מבוגרים יותר.

חזרה על שנת לימוד ואפילו על כמה שנות לימוד היא לא תופעה יוצאת דופן כאן".

כיתה: "55 תלמידים ואפילו יותר. זה יוצר לא מעט בעיות. התנאים בסיסיים ביותר:

כיסאות ושולחנות מסודרים בטורים, לוח וגיר. בשום כיתה אין מחשב. ישנם במדינה בתי ספר אחדים עם חדרי מחשבים וגישה לאינטרנט, אבל אלה בדרך כלל בתי ספר בערים גדולות".

שעות עבודה: "כ-25 שעות שבועיות למורים".

התחייבויות נוספות: "כמו מורים בכל העולם, גם כאן המורים מכינים את חומרי הלימוד, בודקים מבחנים ומתקנים עבודות בבית".

שכר: "פחות מ-200 דולר למשרה מלאה. השכר הממוצע בניקרגואה הוא בערך 120 דולר לחודש, אבל מרבית המשפחות חיות על

נפתחה ההרשמה לתכניות לתואר שני M.Ed.

במקרא - "הוראת התנ"ך בראי הפרשנות היהודית לדורותיה"

בחינוך - "הוראה ולמידה במערכות משלבות"

ובאנגלית - TEACHING ENGLISH IN A DIGITAL AGE

מאריך היטב
כבר מאריך מ13:00

מסלול לרחבת המעכה ולהשלמת
תואר B.Ed.
ותעודת הוראה
אנגלית, מתמטיקה
מקרא, תושב"ע,
היסטוריה, חינוך מיוחד

**הטבות
למורים בשנתון**

למורים במסגרת
"אופק-חדש"
השאלה הישנה האקדמית
ע"פ הסכם
בין משרד החינוך
והמכללה הדתית לחינוך
כחלק מהסכם שיתופי

מסלול מיוחד לגברים
להשלמת תואר אקדמי בהוראה

**מזון קורסים
אזכרי הוראה
קפואי ובשבילן**

סוגיות הלכתיות בעידן המודרני
רסואה והלכה
דילמות חינוכיות במחשבת היהדות
הילד החריג במקורות היהדות
המשחק ככלי חינוכי וטיפול
אלימות נגד ילדים
ילדים בעלי צרכים מיוחדים
לקיות למידה בכיתה הרגילה
הפרעות קשב וריכוז אצל ילדים
תקשורת הורים-מורים
ניהול קונפליקטים בחינוך
התפתחות שפת אם
מנהיגות חינוכית - עצמה והעצמה
פסיכולוגיה של ציורי ילדים
תהליכי תפישה וחשיבה בגיל הרך
טבע ומדע בגן הילדים
אינטרנט והוראה מקוונת
פיתוח אינטליגנציה רגשית באמצעות אמנות

3/81 ...

**לפרטים נוספים והרשמה
נא לפנות למזכירות ללימודי המשך
אורלי, נעמה וערן 04-8780021/22/23
רח' הים התיכון 7, ת.ד. 906, קרית שמואל, חיפה 26109**

זה מפתיע, כמעט מדהים:

השני ברשימת הכתבות שזכו למספר הגדול ביותר של שיתופים בפייסבוק ב-2011 נכתבה בידי מורה. היא פורסמה ב-6 בספטמבר באתר סי-אן-אן, וזכתה ליותר מחצי מיליון (596,024) שיתופים (עד ליום הדירוגים). הקדימה אותה רק סדרת

צילומי לוויין מרעידת האדמה והצונמי ביפן שפורסמה בניו יורק טיימס.

בכתבה שכותרתה "מה מורים באמת רוצים להגיד להורים" פונה רון קלארק, מורה אמריקני, להורים ומסביר להם שמורים הם מחנכים ולא מטפלת; שכבעלי מקצוע הם רואים את הילד באור אחר מההורים. "אם אנחנו נותנים לכם עצה", הוא כותב, "אל תילחמו בה. קחו אותה, תעכלו אותה כפי שהייתם עושים עם עצה מרופא או מעורך

דין". קלארק מבקש מההורים שיסמכו על המורים. שלא יחשדו בהם. שלא ימהרו להגן על ילדיהם. שייתנו לילד להסתבך לפעמים. שלא יניחו שאם הילד מקבל ציונים טובים זה אומר שהוא מקבל חינוך טוב. "האמת היא", הוא כותב, "שהרבה פעמים המורים הגרועים נותנים ציונים בקלות מכיוון שהם יודעים שכך יעזבו אותם בשקט". קלארק גם מבקש מההורים שיתמכו במורים, שישתפו פעולה עם המערכת ושייתנו למורים להרגיש מוערכים. "ואנחנו", הוא כותב, "נעבוד קשה עוד יותר כדי לתת לילדיכם את החינוך הטוב ביותר שאפשר".

רון קלארק, 40,
אינו עוד מורה מוכשר, בעל הישגים יוצאי דופן בהוראת תלמידים מתקשים בכיתות ה' עד ח'. רון קלארק הוא כוכב את הקריירה

שלו החל באזורים הכפריים של צפון קרוליינה ובהארלם בניו יורק. ב-2001 זכה בתואר מורה השנה של דיסני, ולאחר זכייתו ופרסומו הפך הסיפור שלו לסרט הטלוויזיה "מורה לחיים" (2006), בכיכובו של מתיו פרי ("חברים"). הסרט זכה להצלחה גדולה ומפיקו היו מועמדים לפרס אמי.

מורה מורה

ב-2007 הקים קלארק באטלנטה, ג'ורג'יה, יחד עם מורה שותפה, את "האקדמיה של רון קלארק", בית ספר פרטי, שלומדים בו כשמונים תלמידים אפרו-אמריקנים בני 10 עד 13, הזוכים לחינוך מעולה בשיטות הוראה מקוריות. לתלמידים, הבאים מרקעים כלכליים מגוונים (מרביתם ממשפחות חלשות), יש לדברי קלארק פוטנציאל נשיונלי. האקדמיה ממומנת בעיקר מכספי תרומות, ומורים רבים מרחבי העולם רואים בה מודק עלייה לרגל.

ערב הבחירות לנשיאות ארצות הברית ב-2008 צילמו באקדמיה קליפ שהתלמידים שרים בו את *Vote However You Like*, על פי שיר מוכר של ראפר אמריקני. הסרטון המקורי צולם בטלפון סלולרי וזכה לא רק למיליוני צפיות ביוטיוב, אלא גם לתשומת לבה של התקשורת האירוח האמריקנית התרשמה כל כך מסיפורו של קלארק עד שהחליטה להעניק לאקדמיה שלו 365 אלף דולר. קלארק גם התארח פעמיים בתכניתה של ווינפרי, שכנתה אותו "אדם בלתי רגיל" – מתכון בטוח לפרסום עולמי.

בכתבה ששודרה ברשת איי-בי-סי בינואר 2009 מסביר קלארק את סוד הצלחתו: "כל מה שאני עושה נובע מצורך. כשרק התחלתי ללמד, התלמידים היו מושעממים ולא שיתפו פעולה, אז הייתי חייב למצוא דרך לפגוש אותם איפה שהם היו. התחלתי לעשות ראפ בשיעורים, לקפוץ על השולחנות, לרקוד מסביב, וככל שאני הכנסתי יותר תשוקה לעצמי כמורה כך ההתלהבות שלהם גדלה".

האתרים: הכתבה של רון קלארק: <http://edition.cnn.com/2011/09/06/living/teachers-want-to-tell-parents/index.html> הקליפ של תלמידי האקמיה: <http://www.youtube.com/watch?v=UxliYPOHNdc> קלארק מבשר לתלמידיו על תרומתה הנדיבה של אופרה ווינפרי: <http://www.oprah.com/spirit/> ריאיון של אופרה ווינפרי עם רון קלארק באתר שלה: <http://www.youtube.com/watch?v=c3JnDQkGFwa4> סיפורה של האקדמיה של רון קלארק: <http://www.youtube.com/watch?v=odWYNnO5Hy8> קטע מהסרט "מורה לחיים" עם מתיו פרי: <http://www.youtube.com/watch?v=z-OwqrclUIGM> הכתבה באיי-בי-סי: <http://abcnews.go.com/Politics/video?id=6675800>

מורים בוחרים ביציבות

"מבטחים החדשה", קרן הפנסיה הגדולה במדינה, היא קרן הפנסיה המועדפת על המורים מזה שנים רבות. כ- 800,000 מבטחים, מתוכם 50 אלף מורים, והון צבור של כ- 36 מיליארד ש"ח, מעידים יותר מכל על החוסן והיציבות של "מבטחים החדשה", מבית "מנורה מבטחים". הגודל, העוצמה והמקצוענות המוכחים – כל אלה לא משאירים מקום לספק: כשרוצים ללכת על יציבות, הולכים על "מבטחים החדשה".

כי היציבות עושה את ההבדל.

מבטחים החדשה, קרן הפנסיה הגדולה והיציבה בישראל עם נתח שוק של 38%:
■ 800,000 מבטחים ■ כ- 18,000 חברות ועסקים ■ הון צבור של כ- 36 מיליארד ש"ח
■ 12 טיפיי שירות ברחבי הארץ ■ אתר אינטרנט מתקדם ■ מרכז קשרי לקוחות
למידע ולהצטרפות: *9699 | shivuk@newmivt.co.il | www.menoramivt.co.il

מנורה מבטחים
מסמכים בניהול ביטוח-פנסיה-פיונים

לרשותכם עומדת אשת הקשר, הגברת טובה צרפתי
ttova@newmivt.co.il | 03-7555912

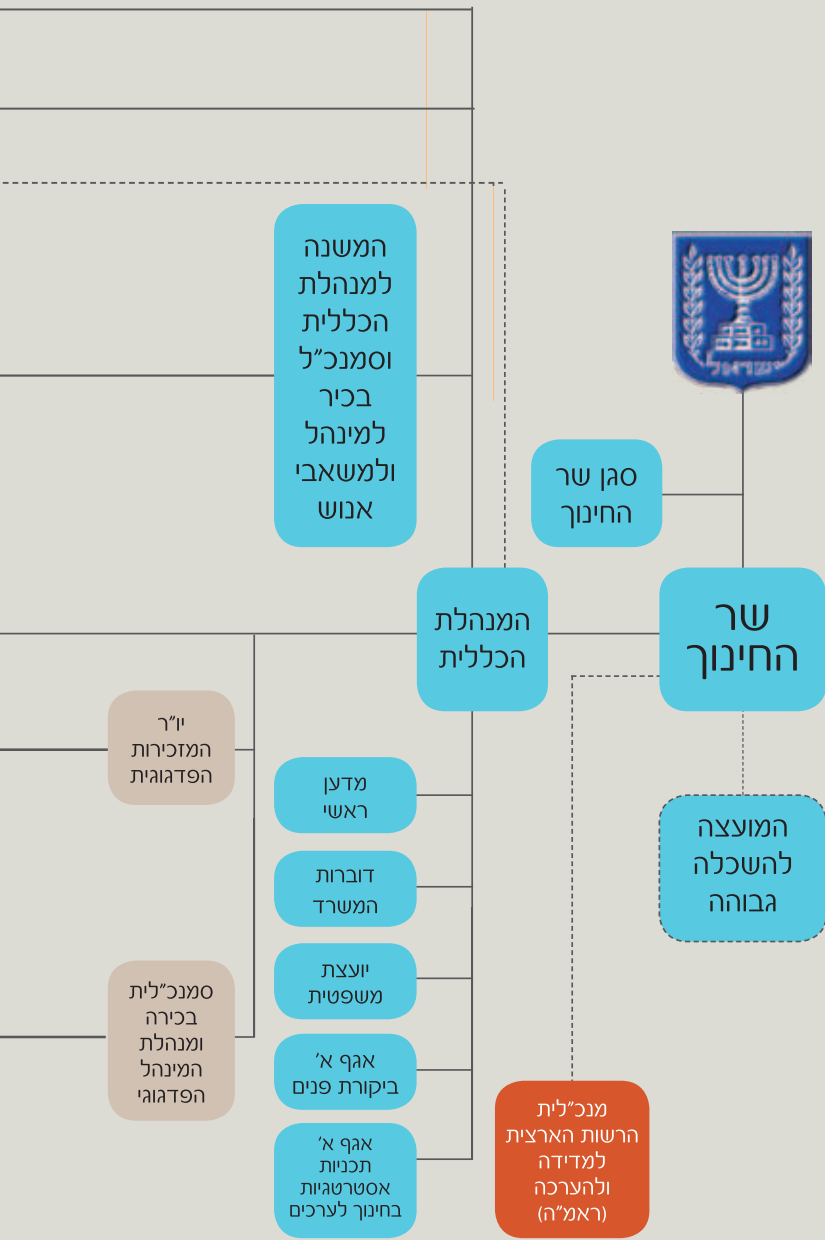
* אין באסור טייל כדי להוות המלצה או חוות דעת באשר לכדאיות החיסכון או להוות תחליף ליעוץ אישי הניתן על פי הוראות הדין.

גוף ענקי מחפש

אף שר עוד לא התמודד ברצינות עם השאלה הזאת: האם המבנה הארגוני

נאוה דקל

ד"ר שמשון שושני, מנכ"ל בפעם השלישית, פרש. מנכ"לית חדשה, דלית שטאובר, נכנסה זה עתה לתפקיד. יו"ר המזכירות הפדגוגית, ד"ר צבי צמרת פרש/הודח מתפקידו, והמשרד מחפש לו מחליף. תזוזות פרסונליות כאלה מגיעות לתקשורת, אבל ה"פרסונה" העיקרית – משרד החינוך עצמו – נעלמת מעיני התקשורת, מעיני המורים ומעיני העובדים עצמם. איך בנוי הארגון הענקי הזה המעסיק כ-2100 עובדים? האם הוא בנוי לאתגרים העצומים של מדינת ישראל ומערכת החינוך? זהו התרשים של מבנה משרד החינוך. האם הוא צריך להראיג אותנו? ◀

גדי ברייר: יציבות שבירה

גדי ברייר, יועץ ארגוני ופסיכולוג שעבר עם מערכת החינוך וכיום מנהל את חברת הייעוץ "יהב", מתבונן בתרשים של מבנה משרד החינוך ומהרהר בשאלה שהצגתי לו. "תראי", הוא אומר, "כאשר שואלים אם מבנה ארגוני מסוים הוא טוב, צריך לדעת מה המטרה שלו, מה הוא רוצה להשיג, ואז לראות אם המבנה הולם את המטרה. למשרד החינוך אין מטרה ברורה ולכן קשה לשפוט

צילומים: רפי קוץ

**גדי ברייר:
"התמונה הזאת
של המשרד
מדאיגה. אף
ארגון מעודכן
בעולם לא נראה
ככה, כמו מובייל
שאם מזיזים בו
יחידה אחת כל
זזות אתה"**

את המבנה שלו. מהי המטרה של משרד החינוך – שיפור בהישגים ובתוצאות המבחנים הלאומיים והבינלאומיים? הכשרת אזרחים טובים? חינוך אנשי תרבות ערכיים? לא ברור."

לאחר עיון נוסף בתרשים הוא אומר: "התמונה הזאת של המשרד מדאיגה. אף ארגון מעודכן בעולם לא נראה ככה, כמו מובייל שאם מזיזים בו יחידה אחת כל היחידות האחרות זזות אתה. לפי הציור הזה, יש צירי פעולה שכל הזמן מתכנסים כלפי מעלה, ובין היחידות השונות יש ואקום. ברוב המערכות הארגוניות המתפקדות, היחידות השונות משיקות אחת לשנייה, ואם אין עבודה משותפת המערכת מתה. החיוניות של ארגון נובעת מהקשר בין היחידות שלו. בתרשים הזה, המקומות שבהם הקשר הזה צריך לפעול פשוט ריקים."

איך נראה ציור של ארגון חי?

תסתכלי על הציור הזה [מצייר מעגלים פתוחים ומשיקים חלקית]; זה מבנה ארגוני נכון. בציור שלי יש אינטראקציה בין היחידות ואין טריטוריות סגורות. בארגון פעיל היחידות מעורבות ופועלות במשותף. מהתרשים של משרד החינוך נראה שכל יחידה מתעסקת רק במה ששייך לה, ובמידה שיש שיתוף פעולה, הוא כרוך בהרבה אנרגיה כי הוא הולך נגד המבנה הארגוני.

מה עוד אתה רואה בתרשים הזה?

אני רואה את מה שאין בו. אין בו מקום למי שעושה את החינוך

– למורים ולמנהלים. וזה לא מקרי; זה מייצג תפיסת עולם. האנשים שיכולים לחולל שינוי אמיתי בכתי הספר הם המנהלים. אילו הייתי מעצב מחדש את משרד החינוך, הייתי דואג שלכל מנהל בית ספר יהיה רפרנט במשרד שידאג לו, שיתאמץ מאוד לתת לו את מה שהוא צריך. שימי לב שגם המורים אינם מיוצגים במבנה הארגוני הזה.

המנהלים והמורים מקבלים תמיכה במחוזות.

כל הסיפור הזה של המחוזות הוא מגוחך, כי היום המנהלים והמורים יכולים לקבל את השירות שהם מציעים באינטרנט. פעם היית צריכה לבוא למשרדי המחוז כדי לקבל שירות, אבל היום אין בזה צורך. המורה צריך שמישהו יבוא אליו כדי לעזור לו מקצועית ונפשית. צריך מרכזי הדרכה ותמיכה למורים.

ואם אתה היית בונה משרד חינוך?

אם הייתי בונה משרד חינוך, הייתי בונה אותו כך שבנקודות המפתח ישבו אלה שמניעים את התהליך, שחושבים מה צריך לעשות כדי להציע את הילדים קדימה. במשרד אין יחידה שחושבת מה ילד שנכנס היום לבית הספר יצטרך לאחר שיסיים את הלימודים בו. מוכרחים להניח כמה הנחות יסוד על העולם של היום ומחר ולראות אם המשרד בכלל מגיב עליהן. יש במשרד גף לניסויים ויוזמות שעוסק בזה. אני הייתי שם אותו בחזית, שיכניס אוריינטציה ואנרגיה למערכת.

אנחנו תקועים עם מבנה מיושן?

המבנה של משרד החינוך נבנה מתוך פילוסופיה של ארגון יציב שהחלטות בו מתקבלות על ידי הראש ויורדות למטה. יש בו המון כלי בקרה שיוודאו יציבות, שלא יקרה משהו בלתי צפוי. אבל סביבה ארגונית נכונה היא כאוטית, כי העולם כאוטי. צריך ארגון גמיש שיעמוד בטלטלות של המציאות. ארגון יציב אינו מסוגל לעמוד בטלטלות, והוא נשבר. בארגון לא יציב בעלי תפקידים מועצמים להיות מנהיגים. המנכ"ל ושאר הבכירים נפרדים מן ההרגשה שרק הם יודעים מה טוב לארגון או למדינה שאותה הם משרתים, ונותנים חופש וכוח לבעלי תפקידים אחרים.

מה תגיד למנכ"לית החדשה?

אגיד לה: "את תצאי גדולה אם תחליטי שאת לא גדולה – שאת לא יודעת בוודאות מה טוב לילדי ישראל." הייתי אומר לה לנהל דיאלוג בלתי פוסק עם מובילי החינוך בחבתי הארץ, בעיקר עם מנהלי בתי הספר; לוותר על שליטה מדומה ולשתף מנהלים, הורים ותלמידים בשיח החינוכי. את החינוך עושים אנשים רבים שעובדים קשה מאוד, במסירות ובכשרון. המבנה הנוכחי של משרד החינוך אינו מאפשר לך לפגוש אותם ולגייס את האנרגיה שלהם. רק אם תותרי על יציבות ותפתחי את המשרד לרחשי לב ודעות של אנשי חינוך בכל הרמות, תהיה לך יציבות.

אליעזר שמואלי: אנכרוניזם

אליעזר שמואלי, מנכ"ל משרד החינוך בין השנים 1976–1987, מסכם את דעתו על המבנה הארגוני של משרד החינוך במונח אנכרוניזם. יש לו פרספקטיבה היסטורית. "לצערי הרב, המשרד שבוי בקיעונו של מבנה ארגוני אנכרוניסטי שמקורו בימי ראשית המדינה. אז היו בעיות של תקשורת וקושי להגיע ממקום למקום, ולכן יצרו את המחוזות. המחוזות היו מנותקים ומרוחקים זה מזה, ולכן הם ציפו להוראות מהמרכז, ממשרד החינוך

איציק תומר: טוב - לא מושלם

ד"ר איציק תומר, משנה למנכ"לית משרד החינוך וסמנכ"ל בכיר למנהל ולמשאבי אנוש, לא נבהל מהביקורת. הוא מזהה קשר הדוק בין המבנה הארגוני של משרד החינוך לקשת התחומים שמשרד החינוך אחראי להם: "אנשים לא כל כך מכירים את מבנה המשרד ולא מבינים אותו. צריך לזכור שזו מערכת שאחראית על 140,000 עובדי הוראה ב-3,000 בתי ספר בכל הארץ, ששייכים למגזרים ולסוגים שונים. האחריות שלנו היום גדולה במיוחד, משום שבעידן האינטרנט המשפחה משפיעה פחות על הילד. ההורים מצפים ליותר השפעה ממשרד החינוך. תפקידו של המשרד לא מסתיים בסוף יום הלימודים והוא אחראי גם

איציק תומר: "אם היינו מתחילים מאפס היינו בונים את המשרד אחרת, אבל אף פעם לא מתחילים מאפס. ייתכן שיש היגיון, למשל, בחיבור המזכירות הפדגוגית למנהל הפדגוגי, אבל לא במציאות הקיימת"

לפעילויות לא פורמליות ולתרבות הפנאי של הנוער". אז לכל יחידה בתרשים הזה יש תפקיד מוגדר והיחידות משתפות פעולה ביניהן.

כן, באופן כללי. לכל יחידה שאנחנו רואים כאן יש תפקיד בעל משמעות. יש חשיבות רבה גם לעבודה הנעשית במחוזות. הם האחראים הישירים למוסדות החינוך ולקשר עם הרשויות המקומיות. למנהל המחוז יש סמכויות רבות ויכולת לקבל החלטות רבות בהתאם למדיניות שנקבעת במשרד.

אז המבנה הארגוני של משרד החינוך מתפקד היטב. תמיד יש צורך בשינויים ושיפורים, ואנחנו עושים אותם. בימים אלה, למשל, אנחנו מבצעים ארגון מחדש של אגף המפמ"רים

בירושלים. במשרד התקבלו ההכרעות המדיניות והתקציביות ומשם הם ירדו למחוזות, שהורידו אותן לשטח. אבל כיום המדינה קטנה, אמצעי התקשורת כיווצו אותה לממדים זעירים, וזה הופך את המחוזות ואת כל המערך הבירוקרטי שלהם למיותרים. תחשבי על זה; יש לנו כאן מיליון וחצי תלמידים, כמו בעיר ניו יורק. למה אנחנו צריכים מערך ארגוני גדול, מסורבל ויקר כל כך?"

מה עוד?

נוסף על המחוזות יש מנהלים חינוכיים בערים. הם נוגסים במחוזות, שנוגסים בהם חזרה. ויש את המנהל ההתיישבותי שיש לו מפקחים משלו. כך למשל, לירושלים יש מנהל חינוך משלה (מנח"י), אבל בית ספר כמו "חוות הנוער הציוני" בלב ירושלים הוא בפקוח של המנהל ההתיישבותי בתל אביב.

אנומליה ארגונית.

כן, ויש הרבה אנומליות כאלה. קחי למשל את האנומליה בחינוך הערבי. גם כאן המערכת משמרת מבנה מהעשור הראשון למדינה – הערבים היו תחת ממשל צבאי ו"זכו" לאגף מיוחד. כיום אין צורך באגף מיוחד לחינוך הערבי. כמו שמערכת בריאות אחת מטפלת ביהודים וערבים, כך צריכה לטפל בהם מערכת חינוך אחת. מדוע צריך אגף מיוחד במשרד בירושלים לטפל בחינוך הערבי ולא המחוזות באזורי המגורים שלהם?

מה דעתך על מעמדה של המזכירות הפדגוגית במשרד?

זהו עוד שריד אנכרוניסטי שלא ברור מה תכלית קיומו כיום. המזכירות הפדגוגית הוקמה כדי להיות גוף מייצג לשר החינוך. הרעיון היה שמומחי חינוך מן האקדמיה ואנשי רוח יחשבו על החינוך ויציעו לו קווי מדיניות. זה לא הצליח כי כל שר אייש את המזכירות במינויים פוליטיים. כך, למשרד אין בעצם מרכז שעיקרו חשיבה ועיצוב מדיניות חינוכית. במקום זה יש שליפות מהמותן הפוליטי של השר, שמחייבות את כלל תלמידי ישראל.

ומה דעתך על הפיקוח?

עוד שריד אנכרוניסטי. משרד החינוך של מדינת ישראל הושתת על המבנה של המחלקה לחינוך של המנדט הבריטי. הבריטים מינו מפקחים שתפקידם היה לפקח אישית על הפעילות החינוכית בבתי הספר. כיום אין פיקוח, כי המפקחים הם פקידים המחוז – מחלקים שעות ובורקים אם יושמו בשטח.

מה רע בזה?

רע שהמפקחים לא עושים את העיקר – לתת תמיכה מקצועית למנהלים ולמורים ולשדרג את יכולת הניהול וההוראה. איך המשרד יכול להתערבן ולקפוץ מימיו ראשית המדינה לימינו?

קודם כול הוא צריך להגדיר זאת כמשימה עיקרית: לארגן את משרד החינוך מחדש, לקבל אחריות ולתת מענה לבעיותיה של מערכת החינוך. בינתיים הוא עושה את ההפך – מתפרק מאחריות ומפריט את עצמו. המשרד מעסיק קבלני משנה שיעשו לו את העבודה. חברת "מרמנת", למשל, עושה למשרד הרבה עבודה בתחומים שונים, מרבה כפילויות ומערערת את הביטחון התעסוקתי והמקצועי של העובדים. המשרד יתארגן מחדש אם יהיה לו שר שיראה בעצמו שר חינוך באופן מוחלט, לא שר בדרך לראשות הממשלה. להוציא את השרים הרן והמר, שבאו למשרד כדי להישאר, שרי החינוך באים לתקופות קצרות ורוצים להטביע חותם בשנה אחת. ככה לא בונים משרד.

טבעי בין המטה לשטח. היום המדיניות נקבעת מתוך שיתוף פעולה, ומנהלי המחוזות יודעים שהם חלק מקביעת המדיניות. יש עבודה מסודרת במטה ובמחוזות על תכניות עבודה, על הפקת לקחים ותכנון לעתיד. זה יוצר עבודה אבל התועלת ברורה; כמו שאני מתכנן את הטיול שלי לפני שאני יוצא לדרך, כך אני צריך לתכנן את העבודה, כדי שיהיה לי מצפן שלפיו אני עובד.

וביצד מטה המשרד ערוך לטיפול במורים?

אנחנו משקיעים הרבה מחשבה בשיפור השירות לעובדי ההוראה וחושבים כיצד להגיע לכל אחד ואחת מהם ולתת להם את המגיע להם מבלי שידרשו זאת. כיום הכול צריך להיות מקוון, כך שעובד ההוראה לא יצטרך להגיע למחוז כדי לקבל את המידע. אנחנו עוד בתחילת הדרך, אבל יצרנו בכל מחוז מוקדים ממוחשבים כשירות לעובדי ההוראה. בסך הכול אני חושב שהתקדמנו מאוד בשנים האחרונות. השר הביא הרבה תקציבים למשרד, ורפורמות "אופק חדש" ו"עזו לתמורה" היטיבו מאוד את התנאים של המורים. בד בבד אנחנו עוסקים הרבה בחשיבה על שיפור הדרכים להכשרת מורים ובאתור אנשי חינוך טובים.

צבי צמרת:

תמנון ללא ראש

ד"ר צבי צמרת פרש לא מזמן מתפקיד יו"ר המזכירות הפדגוגית של משרד החינוך. את השנתיים שעשה בתפקיד הוא מגדיר "השנתיים הקשות בחיי". לצמרת יש רקורד מרשים של עשייה חינוכית: ניהול בית הספר התיכון במדרשת שדה בוקר (כגיל 25), ניהול בית הספר התיכון "נציגר" בקריית שמונה, הקמת המכונים לחינוך יהודי-ציוני (מלי"ץ) וכהונה של 27 שנים כמנכ"ל יד בן צבי. למרות "השנתיים הקשות בחיי", צמרת אינו מתחרט על פרק הזמן הזה כי "עשייה חינוכית תמיד הייתה בראש מעייני וגם בתפקיד הזה ניתנה לי אפשרות לשנות ולהשפיע".

איך התרשמת מהמבנה הארגוני של משרד החינוך וצורת עבודתו?

המשרד עובד כמו תמנון שלא תמיד יש לו ראש. זרוע אחת לא יודעת מה קורה עם הזרוע השנייה, וזה אומר שהרבה מאוד החלטות מתקבלות ללא תיאום. זה החלק הכי קשה, ועל זה נוספות פוליטיזציה ומשפטיוזציה ותקשורת חסרת אחריות. יש בעיה מבנית גדולה במשרד שגורמת לקבלת החלטות אבסורדיות. יש אנשי מקצוע שיושבים באותו מסדרון במשרד ולא מכירים אחד את השני, זה פשוט מדהים. יש אנומליה בקשר שבין המזכירות הפדגוגית למנהל הפדגוגי. אתן לך דוגמה: הייתי אחראי לחינוך הדרוזי, שקידומו יקר וחשוב לי. הסתובבתי הרבה בין בתי ספר דרוזיים, אבל בפועל לא יכולתי להשפיע כי לא הייתי אחראי לכסף. בתקופת הכהונה שלי נפגשתי עם הממונה על המנהל הפדגוגי בסך הכול פעמיים או שלוש.

מהמזכירות הפדגוגית מצופה לדאוג לתכניות הלימודים. אגיד לך משהו שיפתיע אותך: אני הייתי יו"ר מזכירות פדגוגית שאינה קיימת, שלא מונתה מעולם. על פי החוק, המזכירות הפדגוגית מורכבת משני גופים: מועצת המזכירות הפדגוגית – גוף של 35 אנשים, הכולל אנשי משרד, אנשי אקדמיה, אנשי ציבור, מנהלים ומורים; וועדת קבע המורכבת מ-11 אנשים, שרובם אנשי המשרד. הגוף הראשון הוא מעין כנסת, והשני מעין ממשלה. הסמכות למנות אותם היא של שר החינוך, אבל שר

במזכירות הפדגוגית. יש יותר משבעים מפמ"רים והמספר גדל ככל שיש יותר תחומי דעת שנלמדים בבתי הספר. ראינו שיש קושי בשליטה על המגוון, ועלה הרעיון ליצור אשכולות לתחומי הדעת השונים. בסיום התהליך יהיו שישה אשכולות כאלה. דוגמה אחרת היא השינוי במנהל מדע וטכנולוגיה. השינוי נדרש משום שהחלט לתקשב את כל בתי הספר במדינת ישראל, והמנהל עובר מתקציב של עשרות מיליוני שקלים לתקציב של מאות מיליוני שקלים. זה דורש היערכות ארגונית חדשה, ואנחנו עושים אותה. **איך מתגברים על כפילויות ועל יחידות מיותרות?**

**אליעזר שמואלי:
"המזכירות
הפדגוגית הוקמה
כדי להיות גוף
מייעץ לשר החינוך.
הרעיון היה שמומחי
חינוך מן האקדמיה
ואנשי רוח יחשבו
על החינוך ויציעו
לו קווי מדיניות. זה
לא הצליח כי כל שר
אייש את המזכירות
במינויים פוליטיים"**

לא כל יחידה שאומרים שהיא מיותרת היא אכן מיותרת, ולא כל מה שנראה ככפילות הוא אכן כזה. יש למשל רעיון שעולה מעת לעת לבטל את המנהל ההתיישבותי. בעיניי, זה אחד הגופים החשובים במערכת החינוך. הוא מרכז את כל כפרי הנוער וקולט בני נוער שלא יכולים ללמוד במסגרות אחרות. או הרעיון לבטל את מעמד הפיקוח – אחת מהמלצות דוח דברת. הפיקוח הוא כלי חשוב ביותר של המשרד ליישום המדיניות שלו.

בנוגע לכפילויות, לעתים קרובות הן רק נראות כאלה. קחי למשל את מנהל הפיתוח – קבלן הבנייה של מערכת החינוך. מדיניות בניית מוסדות החינוך נקבעת במשרד החינוך ולא בשלטון המקומי, והמשרד אחראי לביצועה. הרשות המקומית מקבלת תקציב לבנייה, אבל ראש הרשות לא יכול לעשות אתו מה שהוא רוצה. אין כאן כפילות, רק מורכבות מסוימת.

אז אתה מסתכל בתרשים הזה ואתה מרוצה.

מרוצה יחסית לנסיבות. אם היינו מתחילים מאפס היינו בונים את המשרד אחרת, אבל אף פעם לא מתחילים מאפס. ייתכן שיש היגיון, למשל, בחיבור המזכירות הפדגוגית למנהל הפדגוגי, אבל לא במציאות הקיימת. הדבר החשוב ביותר הוא שיהיו שיתופי פעולה בין כל היחידות במטה המשרד ובין המחוזות, כי יש מתח

גם מזכירות פדגוגית שתלויה במנהל פדגוגי זה מבנה שאינו מתקבל על הדעת, במיוחד כשאין מגע קבוע ביניהם. עוד בעיה יסודית קשורה במנהל מדע וטכנולוגיה, שאחראי לכל תכנית הלימודים במדעים עד סוף כיתה ט', ומכיתה י' האחריות עוברת למזכירות הפדגוגית. אין רצף לימודי, אין תיאום ויש בזבוז נוראי של שעות לימוד. יש 15 שעות לימוד במדעים בחטיבת ביניים, שזה סך כל השעות שניתנות ללימודי ההיסטוריה הכללית והיהודית מכיתה ה' עד י"ב. ריבוי השעות במדעים נובע מהרצון להצליח במבחנים הבין-לאומיים בכיתה י'. הפיצול והזבוז הזה מדהים וגם מסכיר את מצבנו הירוד, למרות ריבוי השעות, במבחנים האלה.

הנטייה של משרד החינוך היא כמה שפחות להרים את השטיח. בהרבה מאוד מובנים המערכת בנויה על גיבוב ולא על שינוי. ככה הגיעו לכל כך הרבה בחינות בגרות ולמתן משקל יתר לבחינות ולהערכה. הרי אחוז העוברים את בחינות הבגרות לא יכול להיות המרד היחיד להצלחה בבית הספר התיכון. לדעתי מה שיכול לשנות את המצב במשרד הוא מינוי של

החינוך, כמו שרת החינוך שקרמה לו, לא מינה אותם. במקום זה, ובניגוד לחוק, השרים החליטו בעצמם על תכניות לימודים. אני למשל נדרשתי ליישם החלטה שהיא חלק מההסכם הקואליציוני עם מפלגת העבודה להכניס למערכת הלימודים מקצוע בשם "חינוך פיננסי", למרות שהמדיניות של משרד החינוך היא לקצץ במספר תכניות הלימוד.

יש נושאים שעוררת בהם מהומות – תכנית הבונוסים ולימודי האזרחות.

נושא הבונוסים הוצג בתקשורת בצורה מעוותת, מבלי שירדו לעומק ויבחנו את הנתונים. בארץ יש 150 מקצועות לימוד לבגרות. בעולם הגדול יש בין חמישים לשמונים. בארץ יש 650 בחינות בגרות. המדינה הבאה בעולם היא שווייץ – עם שמונים בחינות בגרות. בעיניי, הצלחה בבגרות אינה חוות הכול. יש בוגרי י"ב שלא יודעים לקרוא טקסט מנוקד או לכתוב עמוד אחד כהלכתו למרות שיש להם בגרות טובה. כשהייתי מרצה באוניברסיטה פגשתי סטודנטים שאינם מסוגלים לכתוב עבודה אקדמית. ביקרתי בבית ספר בכיתה י' שנקראת "עיונית" אקדמית" וביקשתי מהתלמידים לשרטט מפה של מדינת ישראל. רבים ציירו את הכנרת בדרום או עשו טעויות מביכות אחרות.

גם אני חושב שיש הרבה מקצועות חשובים ומעניינים, אבל העובדה שיש 150 מקצועות לימוד גרמה לירידה רצינית במספר התלמידים שלומדים 5 יח"ל בהיסטוריה ותנ"ך וגם במדעים. הצגתי את הנתונים החמורים האלה למנכ"ל המשרד, אבל החשש שהם ירלפו לתקשורת גרם לביטולה של פגישה מתוכננת עם הנהלת המשרד בנושא. ככל זאת הצלחתי לגרום לכך שראשי האוניברסיטאות, שהם המחליטים בעניין, יחפשו דרך לחזק מקצועות יסוד בעזרת בונוסים. אני הצעתי להוסיף ערבית ותלמוד, וגם לתת בונוס למי שלמד 5 יח"ל במקצוע נוסף למקצועות היסוד. שינוי שמשמעותו התמקדות במקצועות היסוד ובכל זאת מתן בונוסים ל-115 מקצועות אחרים הוא שינוי מבורך בעיניי.

גם ההתקפות בנושא מקצוע האזרחות לא היו ענייניות. אני לא איש ימין ואני רוצה מדינה דמוקרטית ויהודית. יש ספרי אזרחות שיש בהם אמירות שפוגעות בנו כמדינה. היו פרסומים שפגעו בי, והגיבוי שקיבלתי מהשר והמנכ"ל לא היו מספקים.

קרו גם דברים טובים במהלך הבחונה שלך?
כמובן. קודם כול גיליתי דברים נפלאים במערכת החינוך, ראיתי שיש שם אנשים נהדרים. אחד הדברים שטיפחת זה את גף ניסויים ויוזמות במשרד. הסתובבתי בעשרות בתי ספר ניסויים נפלאים, אבל המערכת שאחראית לפיתוחם תלויה בימי הדרכה וזה מחזיר אותנו שוב להחלטות לא ענייניות שמתקבלות במשרד.

אני הצלחתי לחזק אותם ולהשיג להם שתי משרות תקניות. במגזר הערבי שיניתי הרבה תכניות לימודים. למשל, בהיסטוריה הכנסתי את לימודי השואה. יצא ספר לימוד בערבית שהתקבל מצוין בקרב הציבור הערבי. עם זאת הוצאתי מתכנית הלימודים הערבית תכנים לאומניים. ארגנתי משלחת של מפקחים ומנהלים רדזים לאושוויץ והם חזרו נפעמים.

מה היית משנה במבנה המשרד?
צריך לעשות שינויים מבניים ולזה צריך קצת העזה. יש היום עשרה מחוזות שונים במשרד, משרד ראשי בירושלים ובתל אביב ומחלקות חינוך גם ברשויות קטנות ביותר. אנחנו משקיעים הרבה מאוד בבירוקרטיה ובסופו של דבר זה בא על חשבון החינוך.

צבי צמרת: "המשרד עובד כמו תמנון שלא תמיד יש לו ראש. זרוע אחת לא יודעת מה קורה עם הזרוע השנייה, וזה אומר שהרבה מאוד החלטות מתקבלות ללא תיאום. זה החלק הכי קשה, ועל זה נוספות פוליטיזציה ומשפטיזציה ותקשורת חסרת "אחריות"

שר מקצועי, ולא פוליטי, שרואה בחינוך את הדבר הכי חשוב לו. ייתכן שהבחירה בדלית שטאובר למנכ"לית המשרד תחולל שינוי לטובה.

מה הלאה?

רוב חיי הבוגרים אני גר ועובד בעיירות פיתוח, שהן בעיניי אחד המפעלים המדהימים של מדינת ישראל. אני מתכוון להמשיך בעשייה החינוכית ולהיות בירוחם שלושה ימים בשבוע כדי להקים מרכז מבקרים שיעסוק בקליטת עלייה בשנות המדינה הראשונות. בנוסף מינו אותי ליו"ר ועדת ההיגוי של המערכת החינוכית בירוחם. כך שעשייה חינוכית רבה עוד מצפה לי גם מחוץ למשרד החינוך. ■

איילת פישבין

לעסוק בתהליכים האמיתיים של הלמידה. אני חושב שאנחנו אמורים לעשות את עבודתנו מול בני אדם ולא מול ניירת".

המפקח

לדברי מפקח במחוז הדרום, ריבוי הטפסים והדיווחים שמנהלים ומורים נדרשים לנפק ממלא בין השאר את הצורך של משרד החינוך לפקח ולשלוט במערכת: "משרד החינוך מנוהל מלמעלה למטה. הכול מונחת על השטח והמשרד רוצה לברוק אם השטח מציית. מרחב התמרון של השטח הוקטן מאוד. בעבר יכלו בתי ספר ליצור בעצמם תכנית לימודים בית ספרית, אולם היום משרד החינוך אינו מאפשר תכניות כאלה. בתי הספר צריכים להפעיל את התכניות שמשרד החינוך דורש, ולדווח על כל דבר שהם עושים".

בתחום ה"טופסולוגיה", השנה הקשה ביותר הייתה לדבריו השנה שעברה: "לא היה תיאום בין מה שנדרש לדווח בטפסים השונים ונוצר בלגן נוראי. שוועת השטח הגיעה עד איציק תומר נד"ר יצחק תומר, המשנה למנכ"ל משרד החינוך והוחלט לדרוש דיווח אחד, וגם הוא היה ארוך ומעייף".

מה שמעצים את הקושי במילוי הטפסים, מדגיש המפקח, היא התחושה שמדובר בעבודה חסרת תועלת: "המדרינה אומרת שהיא צריכה את הנתונים, אבל המנהלים לא רואים מה הצורך בהם. נכון שיש נתונים שהמדרינה אוספת כדי לקבוע מדיניות, אבל במקום לארגן את איסוף הנתונים בצורה יעילה, שתכביד כמה שפחות על עבודת המנהל, מפציצים אותו בדרישות דיווח שרובן מיותרות".

"נכון", מוסיף המפקח, "מדובר בניהול סכומי כסף גדולים מאוד ולא כל המנהלים ראויים לאמון שניתן בהם. כבר יצא לי להחליף מנהל שכשל, אבל הפיקוח מהסוג הזה הוא לא העיקר. העיקר הוא לסייע לקדם את בתי הספר".

לפי נתוני משרד החינוך מפקח אמור להיות אחראי ל-20-25 בתי ספר. המפקח ממחוז דרום טוען כי מדובר בעומס רב מדי שהופך את הפיקוח לחסר משמעות: "אם אתה מפקח משמעותי, בתי

הספר מתפשטים אצלך תשובות והם מעסיקים אותך ללא הפסקה. העומס על המפקחים מוגש מאוד וכל הזמן לוחצים עלינו לפקח על עוד בתי ספר. המערכת גדלה והמשרד לא הוסיף מפקחים. משרות מפקחים שיצאו לפנסיה אינן מאוישות במפקחים חדשים. מחלקים את בתי הספר שבפיקוחם בין המפקחים הקיימים".

הדוח המקומם

אחת המטלות המקוממות ביותר את מנהלי בתי הספר היא הדרישה לדווח בפרוטרוט על תכנית העבודה השנתית שלהם. המפקח מבין

ה וראי לא הדבר המהותי ביותר, אבל לסמלים יש משמעות ולכן לא מפתיע לשמוע ששעוני הנוכחות שהוכנסו בשנים האחרונות לבתי הספר מסמלים בעיני אנשי חינוך רבים את ניצחון הבירוקרטיה במערכת החינוך. השעונים, שאמורים להיות אמצעי דיווח על שעות העבודה של המורים, מכוילים כך שאי אפשר להפעיל אותם לפני שמונה בבוקר ולא אחרי ארבע אחר הצהריים. מורה שמגיע לבית הספר בשבע או בשבע וחצי אינו יכול לדווח על הגעתו באמצעות שעון הנוכחות ואי-אפשר לתגמל אותו על עבודתו, וכך גם באשר למורה שנשאר בבית הספר אחרי ארבע.

מנהל בית הספר

"להגדיר את עבודת ההוראה כעבודה שמבצעים בין שמונה לארבע במקום לראות אותה כעבודה שנעשית בכל שעות היום", אומר מנהל בית ספר יסודי במרכז הארץ, "זה מסר איום ממשרד החינוך לעובדי. מי שחושב שאת כל העבודה המחנכים יכולים לעשות בבתי הספר לא מבין מה זה מערכת חינוך. מורה בתפקיד ניהולי, רכז מקצוע למשל, חייב להגיע לבית הספר לפני שמונה. לכל מורה יש פגישות בערב. לכתוב שהשעון יגרום לכך שהם לא יגיעו בשעות האלה לבית הספר זה להפוך את בית הספר למפעל נקנייקיות, להוציא ממנו את הרוח החינוכית או לחלופין להפוך את המורים למתנדבים מאונס".

כמנהל ותיק במערכת, הוא מקבל בהבנה את הצורך למלא טפסים ולדווח

למשרד החינוך, אבל ריבוי הטפסים המיותרים בעיניו מקומם אותו: "השנה, בגלל הצעקה שהקימו המנהלים, נושא הטופסולוגיה השתפר. דורשים מאתנו לערוך בקרה אחת ולא שתיים, אבל הנושא עדיין כאוב. מנהלי המחוזות והמפקחים מכירים בחומרת הבעיה ומנסים להפחית את מספר הדיווחים הנדרשים מאתנו, אבל אני וחבריי מרגישים שמילוי הטפסים והדיווחים פוגע בעבודה. אני נהנה ללמד ולנהל, אבל לפחות 30% משעות עבודתי אני נאלץ להקדיש למילוי טפסים ולדיווחים. כמנהל אני אחראי גם לפיתוח המורים ולשיפור ההישגים של התלמידים, אבל במקום לעסוק בנושאים החשובים הללו, אני עסוק בטפסים. גם על המורים שלי זה מכביד. הם צריכים למלא טופס על השגת יעדים במקום

פרופ' אברהם פרידמן: "במערכת כזאת האדם חש שהוא חלק מסרטן, נע, בורג קטן במערכת. גם אם יגידו לו שוב ושוב 'אתה לא בורג, יש לך את כל החופש שבעולם', אם מה שנדרש ממנו הוא לדווח על כל דבר שהוא עושה, הוא ירגיש שהוא בורג"

להם 'אנחנו מאמינים בכך ומפקידים בידכם את ילדינו', ומצד אחר דורשים מהם לדרווח על כל מה שהם עושים, מה שמסדר להם לא לחשוב באופן עצמאי".

בחינות מיצ"ב ובחינות הבגרות, מוסיף פרידמן, גם הן סוג של דיווח. והתוצאה – בתי הספר מתמחים בלימוד לקראת הדיווח, כלומר הבחינות. התלמידים מעדיפים שלא יזכרו להם את הזמן בחשיבה על דברים, הם מעדיפים שהכול יהיה כתוב ושישאלו אותם על הכתוב. כשתלמידים כאלה מגיעים לאוניברסיטה, במקום לחקור הם כותבים כל מה שהמרצה אומר. הדיווח הצמוד, הוא אומר, מעודד מורים עבשים שמלמדים לפי הספר ולא מורים שאוהבים ללמד.

פרידמן מעמת שתי גישות ניהוליות מנוגדות: "בשיטת הסרט הנע, המוצר נבדק בסוף התהליך. במערכת החינוך התוצר – התלמיד – נבדק בבחינה, במיצ"ב או בבחינות הבגרות. בשיטה כזאת המורה מלמד לקראת הבחינה. זהו מורה מטומטם, צייתן שאינו מעוניין לפתור בעיות". כנגד הסרט הנע הוא מעמיד שיטות ייצור הכוללות מנגנון משוכלל להגדרת תפוקות תוך כדי תהליך הייצור: "בשיטה כזאת אני רוצה לקבל מהעובדים ערך מוסף, ובשביל זה אני צריך לתת להם חופש. תחומי ייצור רבים מתרחקים כיום משיטת הסרט הנע. ההייטק למשל לא יכול לגדול בשיטת הסרט הנע, וקשה לי להבין למה במערכת החינוך החליטו לאמץ אותה. הרי אנחנו כבר יודעים שהדיווח מכתוב את העשייה. האם מה שאנחנו רוצים זה שמנהלים ילמדו שלא לעשות דברים שאי אפשר לדרווח עליהם בטפסים? מה אנחנו רוצים מהם, שלא יהיו יצירתיים?" ■

את המערכת לפי הדיווחים האלה, ואת הפיקוח על השכר – שהוא צמוד מאוד למה שמתבצע על ידי המורים".

פרידמן אינו שולל עקרונות את הצורך בדיווח, "אבל צריך להשאיר את החלק הפורמלי קטן ולא לדרווח על כל צעד ושעל. צריך לחבר שאלונים בצמוד למודל תוכנות, שמסביר מה יצא לך מהדיווח אם יתקבלו נתונים מסוימים. דיווח ללא מודל כזה הוא חסר תועלת. בנוסף המדינה כמעט צריכה לשקול כמה מזמן עבורתו מקדיש העובד לדיווח על מה שהוא עושה ולשקול את כראיות הדיווח. ברגע שהדיווח מוריד את הפריזון, לא הרווחתי ממנו כלום".

"דיווח צמוד", מסביר פרידמן, "אינו מאפשר חופש ויצירתיות וגם אינו מעניק למי שנמצא במערכת הזדמנות לתרום מעבר למה שנדרש ממנו. במערכת כזאת האדם חש שהוא חלק מסרט נע, בורג קטן במערכת. גם אם יגידו לו שוב ושוב 'אתה לא בורג, יש לך את כל החופש שבעולם', אם מה שנדרש ממנו הוא לדרווח על כל דבר שהוא עושה, הוא ירגיש שהוא בורג".

במחקרים שבדקו את גישת הדיווח הצמוד, מסביר פרידמן, הוכח שלגישה יש השפעה מרחיקת לכת: "ככל שטופס הדיווח מפורט וטכני יותר, למשל מה ילמדו בכל רבע שיעור, נקבל מערכת המכוונת לעשות את מה שקל לדרווח עליו. התפיסה של לדרווח וללמד הפוכת לתפיסה אחת. הדיווח הופך למטרה. מלמדים רק מה שאפשר למרוד; מה שאי אפשר למרוד לא צריך ללמד.

"המסר של המערכת למנהלים ולמורים כפול. מצד אחד אומרים

תגובת משרד החינוך

בהטמעת היעדים, ובכך הוקל העומס גם על המפקחים.

ומה עם התייעלות? המשרד מבצע תהליכי הערכה נקודתיים וגם מתמשכים באופן סדיר, ובהם: 1. מפגשים עם קבוצות מיקוד של מפקחים ומנהלים. 2. גיבוש מארז תכנון והיערכות (מתנ"ה) למנהל, לגנת, למפקחים ולמחוזות, המסדיר את כל סוגי הדיווחים. מתוך ההדים והמשובים של מנהלים ומפקחים עולה שהמארו חוסך זמן יקר לכל עובדי המשרד, מסייע בתכנון מוקדם ומייעל את התהליכי התיאום והעבודה השוטפת. 3. מעבר מואץ לדיווחים של בתי ספר במערכות אינטרנטיות מקושרות. 4. הסדרת הדיווח הפדגוגי על הטמעת התכנית האסטרטגית של המשרד בעזרת שאלון אינטרנטי המועבר בסך הכול פעם בשנה. מדיווח של מנהלים למדנו שמילוי מצריך בסך הכול כמה שעות עבודה.

אחרי הכול: המשרד מקבל משובים של שביעות רצון מתהליכי השיפור המתבצעים בשנה האחרונה. אלה, מעידים מנהלים רבים, מסייעים להם להתארגן ביעילות כדי להטמיע את יעדי המשרד ובתי הספר.

המשרד מדיניות של אוטונומיה למנהלים, הבאה לידי ביטוי בדרכים רבות, לדוגמה: תהליך הערכת עובדי הוראה, פיילוט בתי הספר בניהול עצמי, בתי ספר ניסויים ועוד.

לעניין הגשת תכניות עבודה: המשרד מכחיש כי נתן הנחיות למנהלים להגיש תכניות עבודה של מאה עמודים. "נהפוך הוא, משרד החינוך מנחה לתכנית עבודה ממוקדת במובנים של תפוקות תמציתיות".

לעניין הזמן הנדרש למילוי הטפסים: הקביעה שמילוי טפסים ודיווחים מצריך עד 50% מזמן המנהל תמוהה ולא נכונה. יש מערכת דיווח שעל המנהל לדרווח, כמו בניהול ציבורי. בשנה האחרונה התבצע תהליך מיוחד של התמקדות בבקורות, כך שמנהל בית ספר יידרש לבקרה פעם בשלוש שנים בלבד; בקרה זו תכיל את סוגי הבקורות הנדרשות. הכול מותאם בלוח גאנט מסודר עם מועדים ידועים מראש.

לעניין העומס על מנהלים ומפקחים: המשרד פועל להפחית עומסים מיותרים ולאפשר למורים, למנהלים ולמפקחים לעסוק בפדגוגיה ולא בבירוקרטיה. המשרד הגדיל במידה ניכרת ביותר את היקף ימי ההדרכה לסייע אינטנסיבי למנהל וצוותו

לסוגיית כיוול שעון הנוכחות: משרד

החינוך פועל על פי הסכמי "אופק חדש" ו"עוז לתמורה", שבמסגרתם מתקיימות ישיבות קבועות עם נציגי הארגונים "לקידום היישום המיטבי של הרפורמות, מתוך התייחסות לבעיות ולגיבוש מענים משותפים".

לעניין ריבוי הטפסים: כמו בכל מערכת גדולה שיש לה מטרות ויעדים ברורים, תשומות שיש לנהל ביעילות ותפוקות מצופות, גם במערכת החינוך יש טפסים. הטפסים מהווים כלי עבודה למנהל ולמורה. הטפסים שמנפיק מטה המשרד נועדו לצרכים מרכזיים בהפעלת מערכת: תכנון, תיאום, דיווח, בקרת ביצוע, הערכה והפקת לקחים לשיפור בהיבטים פדגוגיים ובהיבטים מנהליים, ארגוניים, תפעוליים ומשפטיים. טפסים אלה אחידים והם נבדקים על ידי המטה ליחידותיו השונות או על ידי המחוז ליחידותיו, מפקחיו ומנהלי בתי הספר. מרבית הטפסים כבר מוחשבו במערכות המשרד.

לעניין היעדר אוטונומיה למנהלים: כצד האחידות ההכרחית הנדרשת לניהול יעיל ואפקטיבי של מערכת כה רחבת היקף, נוקט

מרכז המבקרים החדש בנייר חדרה

בואו להכיר את עולם הנייר

מה במרכז?

- סיפור תולדות הנייר
- מעגל המיחזור
- תצפית על מכונת הייצור
- חווית ייצור ידני של הנייר

המרכז משלב מיצגים, מולטימדיה ופעילות אינטראקטיבית

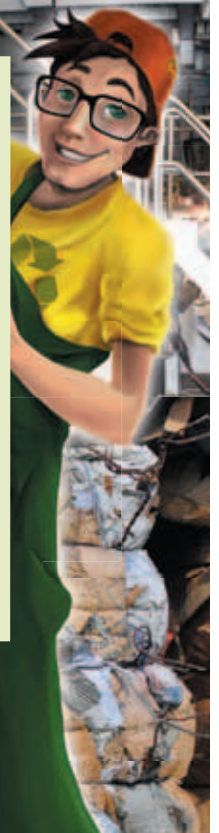
לפרטים נוספים ותיאום סיורים:

טל': 04-634-9785/49

מייל: visit@hadra-paper.co.il

אתר אינטרנט: www.hadra-paper.co.il

*מחיר כניסה לתלמיד 15 ש, מלווים-חינם.

מומלץ!

אמרת כנף קסומה

אוצרת במשפט קצר אחד תמציתו של רעיון, או השקפת עולם ומעלה חיך על שפתי הקורא...

האישה, סביר אפרי

מאת רבקה סולאל קסום

במבצע מיוחד למורים!
כי כולם אוהבים אמרות כנף

קל ואומר

ספר האמרות הישראלי
ספרו החדש של צבי סולל

הכל בספר אחד גדול:

- 4,200 אמרות כנף שונות, חדשות ומקוריות
- 120 איורים צבעוניים של האמן דני קרמן
- 22 מרקים בנושאים מגוונים

- הספר ייחודי ושונה...
- אין ציטטות ממוחרות, או אמרות עתיקות הכל חדש, מקורי, ישראלי!!
- חגיגה לאוהבי השפה העברית ולבעלי חוש הומור.
- תהנו לקרוא בו שוב ושוב...

ספר מתנה ענק - לכל אירוע!

בין הנושאים: תכונות ומקצועות, חברה ומשפט הון ושלטון, חיים ומוות, לשון וספרות, מינו לבינה בין הדמויות שופטים ועורכי דין, בנקאים ומנהלים מורים וסופרים, רופאים וחולים, מועלים ומנהלים.

283 עמודים, מרמט גדול 28 x 22 ס"מ
צבע מלא, כריכה קשה

במבצע למורים: 85 ש"ח בלבד!

(בהזמנה ישירה בהוצאה לאור)

אריזה ומשלוח: 15 ש"ח

הסבוראים 3 ת"א, טל': 03-6473240, 0522-310553, פקס: 03-6473312 * www.solel-paamonim.co.il * solely@013.net

למקומות,

הסטנדרטיזציה מגיעה לכיתה א': מבדק "שמונה המשימות", שנועד לעקוב אחר תהליך רכישת הקריאה של תלמידי כיתה א', הפך מכלי לאיתור מתקשים לכלי מדידה של הישגי המורות ולמקור לחץ, תסכול וחרדה עבור התלמידים. וגם כאן לא חסרים טפסים

איילת פיטחיין

משרד החינוך פיתח את "מבדק שמונה המשימות" לפי המלצות ועדת הקריאה (ועדת שפירא, 2005). מטרתו לאפשר למורות כיתות א' לדעת כיצד מתקדם כל אחד מתלמידיהן בלימוד הקריאה. ביצוע של כל שמונה המשימות מעיד, לדעת המפתחים, שהילד יודע לקרוא. בשנים האחרונות, טוענות מורות, השתלט המבדק על המערכת והפך למעין תכנית לימודים אלטרנטיבית שהמורות מקדישות לה זמן רב יותר מלתכנית הלימודים הרשמית. המורות עצמן נבחנו, לדבריהן, לפי מספר התלמידים המתקשים בכיתותיהן, ומורה שיש לה יותר מדי מתקשים ננזפת.

"אני אוהבת ללמד בכיתה א'", אומרת מורה צעירה מבית ספר עירוני במרכז הארץ, "בחרתי ללמד בכיתה א'. מבחן שמונה המשימות הוא החלק המר של העבודה שלי".

למה?

"המבחן מעורר אצלי לחץ אדיר. כל המערכת

היכון, קרא

במקרה שהילד אינו עומד במשימות.

נטל הבירוקרטיה

"המבחן הזה כרוך בהמון בירוקרטיה", מספרת מורה נוספת, מורה ותיקה מאזור תל אביב, "כל הזמן את מתעסקת בציונים, ממלאות טפסים ומקלידה תוצאות. זה הסיוט של ההוראה. זה גורם לי להרגיש כמו נמלה חסרת חשיבות, בלי שום אגו מקצועי. אם היו סומכים עליי כמורה, לא היו מעבירים אותי את הסיוט הזה. איוו מורה בכיתה א' לא יודעת מה מצבם של הילדים ובמה הם מתקשים? אני לא צריכה שמונה משימות משמיות בשביל זה. המבחן הזה השתלט על בתי הספר".

גם היא מתלוננת על זמן ההוראה שהמברק גוזל: "במבחן את יושבת עם כל ילד לחוד, אחד

השנה הוא קלט, והשלים בבת אחת את רכישת הקריאה".

למברק שמונה המשימות נלוויות חוברת שאחת המורות מגדירה "חוברת נוראית. משעממת ודלה. הטקסטים לא קרובים לעולמם של הילדים, והיא מורכבת מעמוד אחד של טקסט ולידו עמוד עם טבלאות שצריך למלא מול הילדים בזמן הבחינה. מישהו חשב כמה זה לא נעים להם?"

מלבד הביקורת על המבחן עצמו, יש לאחת המורות ביקורת קשה על יישומו: "המבחן גוזל שעות הוראה יקרות ללא הצדקה, כי יש כל כך הרבה דרכים אחרות לדעת אם הילדים רכשו או לא רכשו קריאה". לדבריה הוא גם מנוגד להצהרות של משרד החינוך על רצונו לעודד חשיבה ויצירתיות בקרב המורים. "אם אני צריכה למלא כל היום טפסים ולבחון,

מסתכלת על הילד במונחים של 'עבר, לא עבר' את המברק ובכמה שניות הוא ביצע את המשימה. לא נוח לי לעשות את זה לילד, אבל אני חייבת לעמוד מול המפקח ולהעביר לו את הציונים ואת מספר הילדים שלא עמדו במשימה. אני נשפטת לפי התוצאות של הילדים, ואם ילד לא עבר אני נדרשת לתת הסברים".

המורה הצעירה טוענת כי במכללה למורים שבה הוכשרה לא שמעה על המברק הזה: "גיליתי את שמונה המשימות רק אחרי שסיימתי את הלימודים. אף אחד לא הכין אותי לזה, וכיום אני יכולה לומר שזה המקום שבו אני חשה גועל נפש כלפי מה שאני עושה. זו כיתה א', הכיתה הכי משמעותית לילדים. וכשאני רואה את המצוקה שלהם מול שמונה המשימות ואיך המברק הזה משניא עליהם את הלימודים, אני מרגישה מצוקה. אני לא מאמינה בזה. אני מאמינה בלמידה דרך משחק ויצירה, דרך החושים, לא דרך מבחנים מלחיצים".

אימת הסטופר

במברק נבחנת, בין השאר, המהירות שבה מבצע התלמיד כל אחת משמונה המשימות. יש מורות שבחונות את התלמידים עם שעון עצר. מורה ותיקה ממרכז הארץ מספרת שהיא וחברותיה מחפשות כל מיני טריקים כדי לטשטש את תחושת המבחן. המנהלות מתירות להן, לדבריהן, לדווח על ביצועי התלמידים לפי אומדן זמנים ללא שעון עצר. "אבל הילדים", הן אומרות, "יודעים שהם במבחן". המורות אינן מסכימות שהמבחן משקף את הישגי התלמידים בקריאה. "מדובר בילדים קטנים שנמצאים בשלבי התפתחות שונים. אחת משמונה המשימות", מספרת אחת המורות, "היא ידיעת צלילי האותיות. היה לי תלמיד שהתקשה בתהליך רכישת הצלילים. הוא היה אטי בהתפתחותו וגם בדיבור, אבל חוץ מזה הוא היה ילד מבריק. היות שהוא לא רכש את צלילי האותיות, הייתי צריכה במשך כל השנה לדווח עליו כנכשל. לקראת סוף

למברק שמונה המשימות נלוויות חוברת שאחת המורות מגדירה "חוברת נוראית. משעממת ודלה. הטקסטים לא קרובים לעולמם של הילדים, והיא מורכבת מעמוד אחד של טקסט ולידו עמוד עם טבלאות שצריך למלא מול הילדים בזמן הבחינה. מישהו חשב כמה זה לא נעים להם?"

על אחד, ובינתיים את צריכה להמשיך לנהל את הכיתה. זו דרישה מטורפת כי לא תמיד יש לך מורה נוספת לעזרה. לפעמים נותנים לך בת שירות לאומי, שוודאי לא יכולה להמשיך ללמד ולהקנות קריאה. בשבוע של מברק אני מצלמת טונות של דפי עבודה כדי להעסיק את הכיתה בזמן שאני מעבירה את המברק. תוך שבועי-שבועיים עליי לסיים את המברקים בכיתה של ארבעים ילדים ולהספיק להקליד את הנתונים. המבחנים האלה יוצרים לחץ עצום. גם בגלל הזמן וגם מפני שאני יודעת שדרכם אני נבחנת איוו מורה אני. האישיות שלי לא חשובה, הערכים שלי לא חשובים, השעות שאני משקיעה, האהבה, כל מה שאני נותנת מסתכם בממוצע הכיתתי שלי. לא חשוב כמה אני מקדמת בסופו של דבר את הילדים,

אין לי זמן ואין לי רצון ליצור, כי במילא אני נמדדת רק על פי הציונים. המנהלת שלי נתנה לי אישור שלא לבחון את הילדים, אבל היא לא יכולה לתת לי פטור ממברקי שמונה המשימות. אני חייבת לעשות אותם ולמסור תוצאות. קרה שהמנהלת הנחיתה עליי הוראה: 'בשבועיים הקרובים תעבירי את משימות שתיים ושלוש', וזה בגלל שהמפקחת לחצה עליה".

משרד החינוך היה אמור לממן שעות לעזרה בהעברת המברק. אבל ברוב המקרים העזרה לא ניתנת. "מורות נאלצות לבחון את התלמידים על חשבון הישעור", מספרת אחת המורות. "לילד שלחוני מהמבחן אין אפילו את המרחב ואת השקט להיבחן, והמבחנים פוגעים בשגרת הלימודים". ההורים, היא מוסיפה, אינם מודעים למברק. מערבים אותם רק

"המורות שנלחצות מהמברק וההיריונים מכניסות את הילדים ללחץ בעל כורחן. מורות, כשמאפשרים להן, הן מאוד יצירתיות, אבל מה שקורה היום בכיתה א' דומה למה שקרה בתיכון עם הבגרויות, שמהן נגזרת כיום כל הלמידה בתיכון. הן חייבות להכין את הילדים למברק שמונה המשימות, אחרת יאשימו אותן שהן לא לימדו את הילדים".

מד המהירות

מברק שמונה המשימות פותח ברוח ההמלצות של הוועדה להוראת הקריאה (ועדת שפירא) ושל ועדת ההיגוי לרפורמה בהוראת הקריאה והחינוך האורייני (ועדת שמרון). פרופ' יוסף שמרון, שהיה יו"ר הוועדה, מציין כי בוועדה בראשותו דובר על מבחן שייערך בסוף כיתה א' או בתחילת כיתה ב'. עוד מציין שמרון כי בוועדה שבראשותו הביאו בחשבון את הלחץ על התלמידים ולכן "הוחלט שהמבחן יהיה אינדיווידואלי ולא קבוצתי, כדי להוריד את המתח מהתלמידים".

באשר למדידת מהירות ביצוע המשימות, אומר פרופ' שמרון, "המהירות המוצגת בטבלה בחלק מהמשימות מסמנת שיטת בדיקת הישגים שמתאימה למשימות האלה ולא צריכה להלחץ את התלמיד בשום צורה ואופן". עם זאת, הוא מדגיש, "השאלה היא, כמובן, מה ייעשה בכיתה מלבד המבחן. אם היו שואלים אותי, הייתי עומד על כך שלא ייעשו פעולות הכנה לקראת המבחן. אני מצפה ממשרד החינוך שיעמוד על כך שהילדים בכיתה א' יקראו בכיתה הרבה סיפורים, ולא יעסקו בשינון לקראת המבחן כחזות הכול".

המתאימה לו ושהמורה היא שצריכה להתאים לכל ילד את שיטת הקריאה הטובה בשבילו. אבל אותה מורה צריכה למדוד את הילד לפי הסטנדרטים של המשרד ולא לפי השיטה שהיא התאימה לו. לא אחת, כשניסיתי להכניס גישה נוספת להוראת הקריאה לבית ספר, המורות של כיתה א' אמרו לי: 'המשרד לא יאשר לנו'. זה לא נכון שהמשרד לא מרשה, אבל בפועל יוצרים מציאות שהתחושה השולטת בה היא שכולם צריכים 'להתיישר' לפי המברק. מי שמפסיד מזה הם בעיקר הילדים, ובעיקר ילדים מאוכלוסיות חלשות. בגישה של סטנדרטים נוקשים, הם נופלים ראשונים".

גישת הסטנדרטים מעוררת ביקורת בקרב אנשי חינוך. ד"ר זלמנסון מבהירה כי יישומה לתחום רכישת הקריאה בעייתי במיוחד, מפני ש"משרד החינוך בעצמו לא מגובש בנושא. בהתחלה למשל הם אמרו שהילדים צריכים לדעת לקרוא עד סוף כיתה ב', אחר כך הם הקדימו לסוף כיתה א', אחר כך לפסח ועכשיו יש הורשים עד חנוכה. היום המצב הוא שתכנית ההוראה משועבדת למברק, ואם המבחן קובע שהילדים צריכים לדעת את שמות האותיות או את צליליהן – זה מה שיעסיק את המורות, ולא משחקים וסיפורים".

איפה הבעיה העיקרית, לדעתך?

"הנחת היסוד של המברק היא שכל הילדים שווים ביכולותיהם ולומדים בצורה זהה. כי אחרת איך סטנדרטים זהים יכולים למדוד כל כך הרבה ילדים שונים זה מזה בקצב ההתפתחות שלהם? הכול מסכימים שכאשר ילד מתקשה צריך לבדוק איפה הקושי ולתת לו את העזרה, אבל מכיוון שכל ילד מתפתח בקצב שונה ולומד בקצב שונה, ההחלטה איך ומתי לעזור לו צריכה להתקבל בבית הספר.

חשוב ממוצע הציונים הכיתתי במשימות. פעמיים בשנה המורות יושבות עם המפקחת על הדיווחים, ועוברות ילד ילד. אם יש כמות גדולה של נכשלים או תלמידים שלא עשו טוב את המשימות, המפקחת דורשת מהמורה 'תסבירי' ומיד הופכים את המורה לאשמה".

לדבריה, המברק גם מכשיל מפני שאינו מתחשב בקצב ההתפתחות השונה של ילדים: "אני לא חושבת שאפשר לצפות מילד בתחילת כיתה א' שישלוף הברות ומילים מהזיכרון במהירות שהם דורשים. לא כולם מתפתחים באותה מהירות. זו דרישה לא ריאלית. הילדים נכשלים לא בגלל שהם לא יודעים, אלא בגלל שמנגנון השליפה והזיכרון עדיין לא בשל אצלם. לא הוגן לבחון אותם לפי קריטריון של מהירות כבר בשבועות הראשונים של כיתה א'".

גם לימוד שמות האותיות מהווה, לדבריה, מכשול ברכישת הקריאה: "המבחן כופה ללמד את שמות האותיות. התוצאה היא שהילדים מבבלים בין שמות האותיות לבין צליליהן. אני שואלת אותם 'מה אתם שומעים בסוף המילה שלום' והם עונים 'מם סופית', ולא את הצליל. אני לא מצליחה להוציא להם את זה מהראש".

סתירות במדיניות

ד"ר גליה זלמנסון, מנהלת שותפה בתכנית לחינוך לצדק חברתי, סכיבתי וחינוך לשלום במסלול היסודי במכללת סמינר הקיבוצים, טוענת שהמברק הוא למעשה יישום של רעיון הסטנדרטים בחינוך על הוראת הקריאה בכיתות א'. היא חולקת על הטענה שמילוי משימות המברק אכן מעיד על רכישת הקריאה: "ראיתי ילדים שקוראים את הטקסטים במהירות הנדרשת במבחן, אבל אין להם מושג מה הם קראו. הם למדו בעל פה את הטקסט".

זלמנסון מרצה בסמינר ומלווה קבוצה של מורות בכיתות א'. על השפעות המברק היא אומרת: "הילדים חווים אתו לא מעט תסכול ויחד אתם המורות, שנמדדות לפי המספרים המתקבלים במברק. הן נדרשות להראות שהילדים עומדים בסטנדרטים, ולשם כך הן צריכות להתעסק עם המון ניירת והמון דוחות. המורות נאלצות להפקיע חלק ניכר מזמן ההוראה ובמקום ללמד ילדים לקרוא ולכתוב, הן צריכות לבדוק אם הם עומדים בסטנדרטים שקבע משרד החינוך".

זלמנסון מצביעה על העובדה שהמברק גם סותר את המדיניות המוצהרת של משרד החינוך בנושא הקריאה: "המשרד חוזר ומדגיש כי לכל ילד יש את הקצב שלו ואת השיטה

תגובת משרד החינוך

"מברק שמונה המשימות פותח בהתאם להמלצות ועדת שפירא, על ידי ועדת ההיגוי בראשותה של פרופ' עילית אולשטיין. המברק אינו מהווה מבחן אלא כלי עבודה בידי המורה, וכן חלק מתהליך הוראת הקריאה, המתקיים לאורך כל שנת הלימודים. בהתאם לממצאי הבדיקה, בשילוב נתונים נוספים הנאספים על ידי מחנכת הכיתה, בונה המורה תכנית התערבות מקרמת בעבור התלמידים. "המברק כולל מדריך למורה, ועל פיו המורים מונחים להעביר את המשימות לכל תלמיד בשלבים ובמועדים שונים במהלך שנת לימודים, ובהתאם לקצב ההתקדמות האישי של כל תלמידי. מודגש כי אין הכרח ואף לא רצוי להעביר את כל המברק במועד אחד".

באשר לשימוש בשעון עזר: "בהתאם להמלצות ועדת שפירא, נדרשה המערכת לבדוק דיוק ושטף של קריאה. בדיקה של שטף קריאה מבוססת על זמן, לפיכך לעניין זה נדרשת בדיקה באמצעות מדירת זמן".

לחשוב בגדול זה להשתייך. למוסד אוניברסיטאי מוביל

כנדי להתקדם במערכת החינוך, אישית או מקצועית, בהוראה או בניהול, יש צורך בתואר שני. בואו לפרוץ דרך לחזון ולעמיד הערכי של מערכת החינוך בישראל. התואר השני במורשת ישראל יעניק לכם את הכלים לחינוך דור העתיד במורשתנו הצינונית והיהודית ולהנחיל לו ערכי העם והארץ.

מורשת ישראל *M.A.

תכנית הלימודים מאפשרת הרחבה של שניים עד שלושה ממוקדי הלימוד:

פילוסופיה יהודית ותלמוד
חקר ספרות חז"ל לגווני השונים וחקר הפילוסופיה היהודית בתקופות השונות, מימי הביניים ועד לימי התקופה החדשה: פילוסופיה ודת, מיסטיקה, הגות יהודים שונים מתקופות שונות ובעיות נבחרות בפילוסופיה היהודית. תכנית היסטוריה ואקטואלית כאחד, הסללת היבטים ארכיאולוגיים, היסטוריה עתיקה ומסורת פרשנות המקרא, מאז ועד זמננו.

צינות, ארץ ישראל ועם ישראל
שילוב מחקר בין לימודי ארץ ישראל-תולדות הארץ, סבעה וחושבים בה; ולימודי צינות - תנועת התחייה של העם היהודי כפי שהתפתחה במאות ה-19-20. התפתחות החות האמית של עם ישראל בארץ ישראל, עד למאות האחרונות.

ספרות עברית ואמנות יהודית
מורשת ישראל ברמה מתקדמת וחקירתה מתוך הספרות העברית והאמנות היהודית - והשקויהן עם התחומים הקרובים להן, התכנית סללת בדיקת שורשיה של הספרות מימי המקרא וחקר משווא של התפתחותה ב-250 השנים האחרונות.

מקרא

תכנית היסטוריה ואקטואלית כאחד, חקר ספרות המקרא ופרשנות המקרא בימי הביניים ובעת החדשה, באמצעות כלי ושיטות מחקר מסורתיים ומודרניים.

- מסלול מותאם לעובדי מערכת החינוך
- אפשרות לתואר עם או בלי תזה
- מלגות מחקר ייחודיות

בואו ליום פתוח
ב- 20.01.12

עד 500 ₪ מלגה למשתתפים
הסעות חינם

התואר מוכר ע"י
משרד החינוך

• טיור מ-4 שעות הוראה
בשבוע ל-3 שנים
• השתתפות בשכ"ל בהתאם
לתקנת חחר מנכ"ל

צלו את ה-QR CODE בנל מכשיר סלולרי חכם
ותגיעו ישירות לאתר המרכז האוניברסיטאי

* ניתן היקר לקיים לימודים לתואר
www.facebook.com/arieluniversity

1-800-660-660
www.ariel.ac.il

אקדמיה פורצת דרך

מרכז מידע בין-מכללתי

בית 509 למחקר וללימוד תכנית
בהכשרת עובדי חינוך והוראה במכללת

מרכז המידע הבין-מכללתי במכון מופ"ת

אנחנו כאן בשבילכם!

מרכז המידע הבין-מכללתי במכון מופ"ת מספק שירותי מידע בתחומי הכשרת מורים, הוראה וחינוך.

מאגרים ייחודיים:

מאגר חומרי למידה
בישה לאוסף ייחודי של דוחות מחקר, של עבודות דוקטורט בתחום הכשרת מורים והוראה ושל כתבי עת אקדמיים בתחום החינוך.

מאגר כלי מחקר
מאגר ייחודי הכולל שאלונים, תצפיות וכלי מחקר נוספים בתחום החינוך והכשרת המורים.

מאגר שאילתות
מאגר ובו ריכוז השאילתות האחרונות אשר צוות מרכז המידע ביצע.

מאגרי מידע חיצוניים:

בישה למאגרי מידע ייחודיים בחינוך, בעברית ובאנגלית.

מאגר כנסים ואירועים:

מידע ופרטים על כנסים וימי עיון בנושא חינוך בארץ ובעולם.

שירותי מרכז המידע:

- שימוש בעמדות מחשב
- הדרכה על שימוש באתר מרכז המידע
- איתור מידע במאגרי מידע ייחודיים בחינוך (שאילתות)
- עיון בפרטי מידע, בספרי עיון ובכתבי עת
- טיפול בבקשות למאמרים בסקסט מלא
- הזמנת מאמרים מה-British Library
- שליחת רשימה עדכנית של מאמרים חדשים בחינוך לדוא"ל

קואליציה אקדמית ארץ ישראלית
מרכז המידע למכון מופ"ת

השירותים ניתנים בעלות סמלית.

לקבלת פרטים נוספים - אנא פנו בטל': 05-6901450
בדוא"ל: meyda@macam.ac.il

אתר מרכז המידע: <http://infocenter.macam.ac.il>

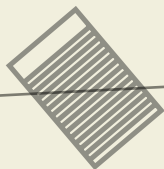
הערכת מורים

הנושאים החמייים

תקשוב

העתקות

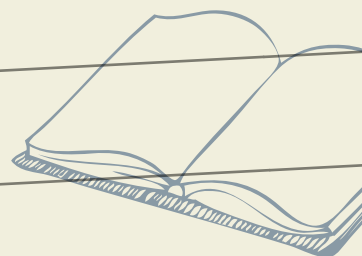
השיטה הפינית

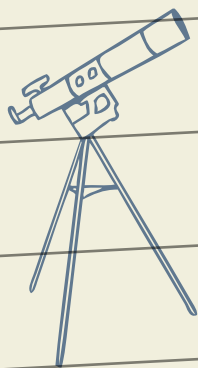
תנאי עבודה

מחאה ומאבק לשינוי

בפתיחתה של שנה אזרחית
חדשה מציג **הד החינוך** את
האתגרים המרכזיים של
מערכת החינוך הישראלית;
הנושאים הבוערים שמעסיקים
ויעסיקו את אנשי החינוך בארץ

מגזרים

פערים

מבחנים סטנדרטיים

ישראלים, דעו את עצמכם!

פרופ' גד יאיר מציב לישראלים מראה מדויקת של עצמם. מראה מבוססת מחקר. במראה הזו משתקף גם החינוך הישראלי. אוהבים או לא, צריך להתמודד עם זה

2011
2012

הנושאים החמים

צילומים: רפי קוץ

גד יאיר: "בקצה של כל קלילות יצירתית ממתנה כבר הפשלה הבאה"

יורם הרפז

הגננת שלי אמרה להוריי שכאשר אהיה גדול אהיה איש חינוך, וכך היה, אומר פרופ' גד יאיר (52), ראש החוג לסוציולוגיה באוניברסיטה העברית ובקרוב מנהל המכון לחקר הטיפוח בחינוך בבית הספר לחינוך של האוניברסיטה העברית. בנעוריו הוא הקים אגודת ספורט חינוכית ובצבא עסק בהדרכה. באוניברסיטה העברית הוא למד סוציולוגיה וחינוך, "כי רציתי לשלב בין תחום תאורטי ותחום פרקטי כדי לעסוק באופן מושכל יותר בתחום שיועד לי בגן הילדים – חינוך". עם השנים הוא הרחיק למחקרים תאורטיים בסוציולוגיה, אבל תמיד שמר על קשר עם החינוך. ספרו "מחוויות מפתח לנקודות מפנה: על עוצמתה של השפעה חינוכית" (ספרית פועלים, 2006), הוא לדעתו "אחד הספרים האופטימיים ביותר שנכתבו כאן על חינוך". יאיר נשוי (אשתו היא ד"ר לחינוך ואוצרת של בית המשפט העליון) ואב לשלושה בנים. אנחנו נפגשים לכבוד ספרו החדש "צופן הישראלי: עשרת הדיברות של שנות האלפיים" (כתר, 2011), שאינו עוסק בחינוך

אך יש לו השתמעויות חינוכיות מובהקות. אל הספר הגיע יאיר בעקבות מפגשים עם סטודנטים מחו"ל, שאותם הוא מלמד בבית הספר לתלמידי חו"ל של האוניברסיטה העברית. "התחלתי להסתכל על התרבות הישראלית דרך עיניים זרות והפכתי את המבט הזה למחקר מקיף". המחקר, שבו השתתפו גם סטודנטים ישראלים והצליבו נקודות מבט עם הזרים, מנסה לחשוף את הקודים הבסיסיים ביותר של החברה הישראלית – "עשרת הדיברות" – ולעמוד על מקורותיהם והשתקפותם בהתנהגויות היום יומיות ביותר של הישראלים.

בוא נדבר על כל אחת מהדיברות, אחר כך נדבר על ההשקפה ה"תרבותנית" שלך ולבסוף על ההשתמעויות של כל זה לחינוך. קדימה, בוא נלך על זה.

הדיבר הראשון: שקשק מפחד

הדיבר הראשון הוא "שקשק מפחד – החרדה הקיומית של הישראלים". זהו "מגנאדיבר" – הקוד העמוק ביותר שלנו. לפני זמן מה הקיבוץ שלי, לוחמי הגטאות – נציג טוב של הדיבר הזה – חגג שישים

לקיומו. החברים עלו על הבמה בזה אחר זה וסיפרו פרקים מתולדות הקיבוץ. רובם סיימו ב"היינו כאן שישים שנה ונמשיך להיות כאן עוד שישים שנה". לידי ישבה תיירת מאוסטריה ואני תרגמתי לה את עיקרי הדברים. לאחר שניים-שלושה דוברים היא אמרה: "גם באוסטריה ערים ועיירות חוגגים ימי הולדת אבל אף אחד שם לא אומר 'היינו כאן כך וכך שנים ונמשיך להיות כאן עוד כך וכך שנים' לאוסטרים (ימך שמם) ברור שהם ימשיכו להיות, אבל לנו זה לא ברור בכלל. אנחנו חיים על זמן שאול למרות, אולי בגלל, שיש לנו מדינה. השואה וכל הפרומזואים שלה – גזרות, גירושים, פוגרומים – מכווננים אותנו בחברה פוסט-טראומטית שהשמדה אורבת לה בכל פינה. ספר קצת על החרדה הקיומית הזאת. מהיכן היא נובעת ואילו התנהגויות היא מכתיבה לנו.

הישראלים מרגישים שזמנם קצוב. הם לא בטוחים שיהיו כאן בעוד דור אחד ואולי אף פחות מזה. אני זוכר שילי תמיר, בהיותה שרת חינוך, אמרה באיזה מעמד שלא בטוח שנתקיים כאן בעוד כמה עשרות שנים. זה מוטיב שגרתי שעולה כמעט בכל שיחה

מזרמנת על המצב. אנחנו מחשבים את קצנו לאחור כמעט בכל הזדמנות. זרים שמגיעים לכאן לא מצליחים להבין את ההווה החרדתית שלנו, את תחושת הארעיות, את החוויה הקולקטיבית שהחלום הציוני ייגמר פתאום ואנחנו נקיץ לקטסטרופה. בראייה של מאה שנים לאחור, החברה הישראלית לא הצליחה לפתח חוויה קיומית של ילדות מקומית בטוחה. במקום זה היא אוספת דרכונים זרים – לך דע מה יקרה מחר. הציונות מתגוששת עם היהדות ומבטיחה שהגענו הביתה אחרי אלפיים שנות. אבל היהדות המקננת בכל אחד מאתנו נותרה זהירה, והיא שומרת על אופציות פתוחות. נוסף על צבא חזק החרדה הקיומית שלנו מכוננת פתיחות־תמיד לעולם, למקלט בטוח. אבל זו לא חרדה מופרכת. אנחנו פרנאודים שרודפים אחריהם. חיים גורי כתב פעם ש"לרוצחים יש יותר דמיון מאשר לקורבנות". אנחנו יושבים באן בקפיטריה נעימה באוניברסיטה העברית ומדברים, ובטהרן מכינים לנו פצצת אטום. זו אכן השאלה: האם החרדה הקיומית שלנו נובעת מריאליזם מפוכח או מטירוף תרבותי. אנחנו לא באמת יודעים. אנחנו מחכים לדוח של הסוכנות הבינלאומית לאנרגיה אטומית, סבא"א, שיגיד לנו. אבל הדוח וההמלצות שלו קצת מעורפלים, כך שאנחנו עדיין לא יודעים. אין ספק שהמציאות מספקת לפרנויה שלנו חומרים טובים, אבל לא בהכרח ביסוס הולם. מצבנו אינו על סף פוגרום או שואה. אנחנו חיים ברמות נסבלות של אלימות וטרור, וגם לאחמדיניג'אד עדיין אין פצצת אטום. וכשתהיה לו, הוא לא ימהר לזרוק אותה על אזור שבו יהודים ומוסלמים חיים בצפיפות כזאת. אנחנו מחזיקים בני ערובה וטוב שכל ישראלי יחבק פלסטיני. בעיניים ריאליסטיות, החרדה שלנו מוגזמת. אבל בעמדת מנהיגות אתה נעשה כנראה חרדתי. ייתכן שאם הייתי בעמדה של ביבי נתניהו גם אני הייתי חרד ומפמפם חרדות. שמעון פרס, שוחר שלום עם תעודות, בנה לנו – על פי מקורות זרים – כור אטומי. יש, בלי ספק, יותר מקמפוזן של ריאליזם בחרדה שלנו, אבל גם הרבה מאוד תרבות. צריך לדעת להבחין ביניהם.

הדיבר השני: עמידה גאה

הדיבר השני: "די לכיפוף. עמידה גאה וחוצפה דווקאית" הוא תגובה ציונית

הולמת לדיבר הראשון, להרדה הקיומית הגלותית ולניסיון למצוא חן בעיני הגויים. הסופר היהודי־הונגרי אימרה קרטס מספר ב"ללא גורל" איך הוא וחבריו השתדלו להתנהג יפה ברכבת לאושוויץ. הוא אפילו זכה לטפיחת חיבה מחייל גרמני כאשר ירד מהרכבת. אז גמרנו עם זה; "לעולם לא עוד!"

כן, התרבות הישראלית היא תשובה ניצחת לאושוויץ – וגם לטיטוס ולאיובלה ולקשינב ולתרפ"ט. אנחנו לא נהיה נחמדים יותר לעולם, כי העולם בוגד בנו.

**לצברים יש קוצים,
והם "בשלוף" ...
בחינוך אתה יכול
לראות את זה,
למשל, בתגובה
של התלמידים
למבחנים הבין-
לאומיים. הגויים
כופים עלינו
פיזה...? אנחנו
נראה להם.
הציונים העלובים
שלנו הם עמידה
איתנה**

האוטואמנציפציה שלנו היא אצבע מתריסה כלפי כל העולם. שאף אחד לא יכופף אותנו; נגמר הסיפור של היהודי הגלותי המתרפס; לצברים יש קוצים, והם "בשלוף". אתם רוצים להכתיב לנו תהליך שלום...? קבלו אלפי יחידות דיור בשטחים, למה מי אתם (זה בא עם תנועת כף יד ידועה)? בחינוך אתה יכול לראות את זה, למשל, בתגובה של התלמידים למבחנים הבין־לאומיים. הגויים כופים עלינו פיזה...? אנחנו נראה להם. הציונים העלובים שלנו הם עמידה איתנה.

נראה ששני הדיברות הראשונים הם המבוכניים ביותר, סלע קיומנו. שמונה הדיברות הבאים נובעים מהם בצורה ישירה או עקיפה או שהם יותר על פני השטח.

נכון, בין הדיברות ישנה היררכיה מסוימת; ישנם קודים עמוקים יותר ופחות. חרדת ההשמדה היא הליבה התרבותית שלנו; הנרטיב של גלות, רדיפות והשמדה כולל את כל הנרטיבים האחרים. ללא הבנה שלו, אין להבין את הישראלים – את זהותם והתנהגותם ואת האופן שבו הם בונים מוסדות ומנהלים מדינה.

הדיבר השלישי: תחושת זכאות ובעלות

הדיבר השלישי הוא "קום והשתלט בארץ – תחושת הזכות והבעלות". עם ללא ארץ לארץ ללא עם. שטח משוחרר לא יחזור. בעלים על השטח ובעלים את השטח. מה זה? מאיפה זה בא? לאן זה הולך?

מה בין השתלטות אזרחים על שטחים ציבוריים לבין בנייה בשטחים? מה בין חניה על המרכה לבין השתלטות מנגלית על גן ציבורי? הכול נובע מאותה תחושת בעלות של הישראלים על הארץ. אלוהים הבטיח לנו אישית – לא לאברהם – את הארץ, ואנחנו מממשים את ההבטחה הזאת – בהתנחלות בשטחים או בהשתלטות על פיסת גן ציבורי לצורך מנגל. היהודים שבו מגלות שבה לא הייתה להם בעלות על אדמה, והם רעבים למקום, לשטח, לנכסי דלא ניירי. אז הם משתלטים על קרקע בבעלות יתר, לעתים באלמות. זו לא תופעה שאפשר למגר באמצעות חקיקה; זו תכונה לאומית הנעוצה בקוד תרבותי עמוק.

הדיבר הרביעי: לא תיתנו, לא תקבלו

הדיבר הרביעי (נתניהו מנסח את הדיברות שלך הכי טוב) הוא "תיתנו, תקבלו – התרומה והחווה המותנה עם המדינה". לונדון לא מחכה לי, אבל אני נוסע. עצבנותם אותי עם הכפייה הדתית, עם החקיקה הימנית, עם האלימות בכבישים, עם מחירי הקוטג', אז אני נוסע מכאן. הכפיק לי. אתה מספר על מערכון של "החמישייה הקאמרית" שבו שי אביבי

אומרים להם "מי שמכם?" אבל כאן כולם מכריזים על דעותיהם ומברברים את עצמם לדעת. בכתי הספר ובאוניברסיטאות מצפים מהתלמידים והסטודנטים להביע את דעתם, "לחשוב ביקורתית". על בסיס מה בדיוק? על בסיס הבורות שלהם? בגרמניה מבקשים עובדות; כאן – דעות. התרבות הישראלית השחיתה את הידע, את הנתונים ואת המחקר על ידי הציווי להביע דעה אישית. מערכת החינוך הבית ספרית והאקדמית שלנו מכינה וכחנים ל"פופוליטיקה", ולא אזרחים וחוקרים רציניים.

הדיבר השביעי: הפיף

הדיבר השביעי הוא "יאללה, הפיף, תאלתר. יצירתיות וחוסר רצינות". תקרת פליקל, גשר המכבייה, היסול של מבחוח אחד בקאטר והשתלטות על המרמרה. ישראל בלוף. אבל אתה (לפעמים אתה מרחם עלינו) מייחס לכך גם את היצירתיות שלנו – בהייטק, במחקר, באמנות. האלתור המחופף, לדעתך, מניע ומאפשר יצירתיות. אבל יצירתיות היא תולדה של רצינות ועומק.

לא יצירתיות היא תולדה של קלילות המחשבה, שבקצה שלה ישנה קלות דעת וחוסר רצינות. קלילות, הגמישות, האלתור של מחשבת הישראלים נובעת מעמדה ציונית שורשית – לישראלים "אין אלוהים" ואין להם מורא של מלכות. חוסר כבוד לסמכות משחרר את החשיבה מעכבות ומקיעבונות. גם תחושת הארעיות, הנובעת מהחרדה הקיומית, מאפשרת קלילות יצירתית במקום התחרות בתכניות ארוכות טווח. הישראלים הם "הכי לא ראש קשה" שיש. אין עליהם משקולת של משמעת וציות לחוק.

לא זומן סימנה עיריית תל אביב מסלולי אופניים על המדרכות, נו אז מה, לא נלך עליהם? הצחקתם אותנו. אבל בקצה של כל קלילות יצירתית ממתנה כבר הפשלה הבאה.

הדיבר השמיני: אנטי-היררכיה

הדיבר השמיני: "שלא יחליטו עליך. אנטי היררכיה ושוויון". אנחנו עם בלתי משיל, על סף אנרכיה. פעם, בכנס בארצות הברית, סיפרתי לקהל המקומי שאם בארץ שוטר מסמן למכונית שלך לעצור, אתה יוצא ומנסה לשכנע אותו. בדרך אליו אתה מקווה שאתה מכיר אותו או את אח שלו

אין אצלנו מרחב ציבורי של שיחה, אין פתיחות לעמדות של אחרים, כולם מבוצרים בעמדותיהם ויורים מונולוגים. זה אירוע נדיר, בלתי ישראלי בעליל, שמישהו כאן ישנה עמדה עקב דעה אחרת

אינטרסים אנוכיים לטובת הברה צודקת? פוסט-טראומה גלותית עומדת גם ביסוד הדיבר הזה: לא ישפילו אותנו יותר, לא ירמסו אותנו, לא יוציאו אותנו פראירים. וכרגיל, קוד שפועל במקור נגד הגויים, פונה גם נגד ההוויה הישראלית – לא נציית לחוק, לא נעמוד בתור, לא נשלם יותר וכו'. גם הממשלה מנהלת מדיניות בהתאם לדיבר הזה, למשל היא תעשה הרבה בשביל השלום אבל לא תצא פראירית. וגם המחאה יצאה לרחוב בגלל הקוד הזה. המוחים צעקו אותו בהפגנות וכתבו אותו בגדול באוהלים ברוטשילד.

הדיבר השישי: מלחמת מילים

הדיבר השישי הוא "אני מדבר, משמע אני קיים. על קרב המילה ומלחמת הדעה". הברה של טוקבקיסטים פרוצים, של "אני לא הפרעתי לך ואתה לא תפריע לי". אבל אני דווקא מתרשם שנואשנו מהדיבור. כל אחד יודע מה האחר יאמר. ל"סמול" ול"עמישראל" יש טקסטים קבועים. חבל על הוויכוח. באוויר יש איזו דממת אלחוט מעיקה, היערכות למלחמת אזרחים אמיתית, לא מלחמת מילים. או שאני טועה וממציא עוד חרדה קיומית או סתם עושה לך "דווקא"?

אני לא בטוח שאני מסכים עם האבחון שלך. אני שומע ויכוחים קולניים בכל מקום. אבל מה שבטוח הוא שהחברה הישראלית היא חברה דעתנית, לא דיאלוגית. אין אצלנו מרחב ציבורי של שיחה, אין פתיחות לעמדות של אחרים, כולם מבוצרים בעמדותיהם ויורים מונולוגים. זה אירוע נדיר, בלתי ישראלי בעליל, שמישהו כאן ישנה עמדה עקב דעה אחרת.

בחברות אחרות – חקרתי את הצרפתית והגרמנית – אין ציפייה שלאנשים תהיה דעה בכל נושא, ואם יש להם דעה, אין ציפייה שיבטאו אותה מעל כל במה אפשרית. שם

אומר שהוא לא יכול יותר, "הכול הרא", הוא עוזב. אני נזכר בהקשר הזה במערכון אחר של "החמישייה". שי אביבי מקבל טלפון מיצחק רבין. ראש הממשלה שואל אותו "איך הולך?". אביבי אומר שהולך טוב, ואחר כך מתלונן לצופים: "למה הוא מתקשר רק כשהולך טוב? איפה הוא היה כשלא הלך טוב?". הישראלי מחכה שהמדינה תטפל בו אישית, ואם לא – הוא עוזב. א"ב יהושע מסביר את האחיזה הרופפת שלנו במדינה בקונפליקט שבין התיבעות הנובעות מהדת היהודית ובין התיבעות הנובעות מניהול מדינה. איך אתה מסביר את החוזה המתחשבן, הילדותי הזה שיש לנו עם המדינה?

הישראלים נאמנים למדינה שלהם אבל דורשים ממנה. הם מתגאים בשירות מילואים ובתשלום מסים, אבל מצפים שמשרד החוץ יחליף את הילד שלהם שקפא על איוו פסגה בהימלאיה. גם לקוד הזה יש שורשים תרבותיים עמוקים. הוא נובע מההבטחה האלוהית לאברהם אבינו ומתחזק על ידי מוטיבים ציוניים. אנחנו מגויסים לטובת המדינה אבל מצפים לתמורה. אזרחים במדינות אחרות אינם מגויסים במידה כזאת ואין להם ציפיות כאלה.

הדיבר החמישי: לא תצא פראיר

הדיבר החמישי הוא "לא תצא פראיר, אימת הטרטור וההשפלה". זה דיבר נפוץ במיוחד; הציווי הקטגורי שלנו: עשה מעשיך כך שלא תצא פראיר. אתה כותב בנספח שהדיבר הזה היה הטריגר של המחאה התברנית – לא עוד פראירים של מחירי הקוטג', הדלק, הדירות; לא עוד פראירים של הטייקונים, התאגידים, המדינה. אבל אולי הקריאה לצדק חברתי היא דווקא קריאה לצאת פראיר, לוותר על

צומחות מהמפגש בין הציונות ליהדות, בין ההיסטוריה לבין החיים המשותפים בטריטוריה לחוצה. אני, בהבדל מעמיתי, לא מתאבל על מה שחלף ולא קובל על מה שישנו. זאת הישראליות; כך היא מתנהגת, לטוב ולרע. האירופי הוא חיה אחרת. יש לו טראומות אחרות וקודים אחרים.

הישראלים יוצאים נאחס מהספר שלך. אולי לא התכוונת, ופה ושם אתה מנסה לאזן, אבל הרושם הכללי לא נעים. קראתי את הספר שלך בחופשה על חוף הים, והוא קלקל לי את כל הכיף. ככל שהתקדמתי עם הדיברות שלך, כך הישראלים על החוף התנהגו יותר על פיהן – תפסו שטח, התווכחו בקול, עקפו תקנות, התגררו, נדחפו, התחילו. עמוס עוז כתב פעם שבראש של כולנו – לפחות בראש של האשכנזים – טבועות תמונות של נהרות, יערות, גגות אדומים וצריחי כנסיות; געגועים לאירופה. סבתא שלו, הוא מספר ב"סיפור על אהבה וחושך", נהגה לומר שהלבנט מלא מיקרובים. הספר שלך ממאים עלינו את הלבנט ואת עצמנו. זה מה שרציית לעשות? לא מספיק שאויבים קמים עלינו מכל עבר, אתה עוד מקלקל לנו את מצב הרוח?

ממש לא התכוונתי לקלקל את מצב הרוח, ואני באמת מופתע מהתגובה שלך ומתגובות דומות של אחרים. הספר מציב לפני הישראלים מראה והם, מעניין, נבהלים. אני בניתי את המראה מנתונים אמפיריים, לא מתוך רצון להטיף ולהוכיח. נכון שהנתונים האמפיריים יוצרים לפעמים הרגשה לא נוחה, אבל יש להם גם צד חיובי. החום, האחוה, העזרה ההדדית, הסולידריות, השוויון, היצירתיות – אלה תכונות יפות שמאזנות את הנאחס. אי אפשר להפריד בין הרבש לבין העוקץ, בין המר למתוק.

ניטשה כתב: "ייתכן שמוצאן של כל התכונות הטובות הוא התכונות הרעות דווקא". הדיברות הם דו־צדדיים. נכון, ואני מדגים זאת בכל דיבר שאני מתאר. בוא נרחיק עדותנו: בגרמניה הדשאים בגנים הציבוריים מטופחים לעילא, ולעצים יש מספרים כדי לתכנן גיוון והשקיה. לסדר הזה יש שורשים בתאולוגיה הגרמנית – ויש לו גם צד מפחיד; הסדר שבו יצאו הרכבות, המספרים על הירידים. אי אפשר למחוק את הדואליות הריאלקטית הזאת. גרמני לא יעצור את המכונית שלו וישתין בצד הדרך, גם אם הוא מפוצץ מבירה. הוא ממלא הוראות, כי אם הוא ואחרים לא ימלאו הוראות לא יהיה

דירה או אם יש להם בני או בנות זוג. לכל אחד יש עניין קרוב באחר. אם את בהיריון, ייגעו לך בבטן – הבטן של כולם. הסטורנטים מחו"ל נדהמים מהתופעה הזאת.

הדיבר העשירי: היעדר אירוטיקה

הדיבר האחרון – "עשה אינטימיות

(בארצות הברית אתה יושב מבוהל עם ידיים על ההגה ומחכה לשוטר המוש מכף רגל ועד ראש). הקהל האמריקני לא האמין שאני מדבר על מדינה מתוקנת. כן. לראש הממשלה אנחנו קוראים ביבי; לראש האופוזיציה – ציפי. כולם פה "אה שלי", כולם משפחה: בטקסי סיום תואר אנחנו "משפחת האוניברסיטה", בטקסי

**התרבות הישראלית השחיתה את הידע,
את הנתונים ואת המחקר על ידי הציווי
להביע דעה אישית. מערכת החינוך הבית
ספרית והאקדמית שלנו מכינה וכחנים
ל"פופוליטיקה", ולא אזרחים וחוקרים רציניים**

אבל לא אהבה. בה קרובים, בה רחוקים" – טעון הכבר. כיוון שבחברה הישראלית כולם אחים ואחיות, אין פה ארוטיקה; אנשים, למעט מקרים של גילוי עריות, אינם מקיימים יחסים אירוטיים עם אחותם או עם אחיהם. ככה אומרים זרים שמגיעים לפה. הם אומרים שסצנת הדייטים פה היא תכלסית; שהיחסים בין גברים לנשים ישירים, הדדיים ונטולי מניירות. אתה לא רואה בארץ ארוטיקה במרחב הציבורי ולא נשיקות צרפתיות בפרהסיה. אנחנו יודעים ליצור אינטימיות מידיית, אבל לא אהבה רומנטית. את הארי וקייט לא תמצא אצלנו. המקסימום שלנו זה בר רפאלי ונעם טור... זרוקים בטישירט וטרנינג.

...

מה חידשת לנו? ומהו ההבדל המהותי בין ההומורישראלי להומוריאירופי? הספר שלי מכסה יותר מארבעים שנה של היעדר טיפול בנושא. מאז ספרו של עמוס אילון "הישראלים", שנכתב סביב מלחמת ששת הימים, לא נכתב כאן דבר על תוכנת ההפעלה של הישראלים. אמנם ישנם דיונים מלומדים על ההיסטוריה של הצבר (עוז אלמוג) ועל נפילתו (ברוך קימרינג), אבל אין דיון בקודים התרבותיים העמוקים של התרבות הישראלית. בשונה מעמיתי, אני יותר תיאורי ופחות נורמטיבי; זה מה יש – ישראלי פוסט־טראומטי שתכונותיו

מינוי שופטים אנחנו "משפחת בתי המשפט". אפילו הבנקים הפכו למשפחה. זו לא רק משפחתולוגיה, זו גם דחייה של היררכיה. אנחנו עושים לכל סמכות "דווקא" (ע"ע הדיבר השני). בגן הילדים שמחה נטולת משמעת, בבתי הספר אין דיסטנס, ובצבא מלמדים שלא לציית לפקודות לא חוקיות. וזה לא חוסר ערכים, אלא ערכים של שוויון, של כפירה בשררה ובשירותיות. יש לזה יתרונות אבל גם חסרונות, כמו שכל מורה המנסה להשליט קצת משמעת בכיתתו יודע.

הדיבר התשיעי: קולקטיביזם וחטטנות

"העסק שלך הוא העסק שלנו – על קולקטיביזם וחטטנות". הדיבר התשיעי מייצר קרבת יתר, שלולית מהבילה של קרובים לא צפויים. באירופה בוכים על ניכור; שיביאו קצת לכאן, לא? לא. הישראלים אוהבים את החום שלהם; מתענגים על סחבקות ורואים בריחוק האירופי זרות מלאכותית. הישראלי לא מאמין ל"האו אָר יו טוֹרְיִי?" של קופאית אמריקנית. זוהי מבחינתו מחווה שקרית, זרוע של הקפיטליזם שבאה לסחוט ממנו עוד כמה דולרים. בארץ אתה עומד עשר דקות ליד הקופאית ומדבר אתה חופשי כי היא חברה של אחותך. אתה גם לא מהסס לשאול אנשים שרק עכשיו הכרת כמה הם משלמים שכר

סוציולוגים נערכים למלחמות שהיו?

ראשית, זה לא סוציולוגים, זה סוציולוג. רוב הסוציולוגים נמצאים דווקא במקום שלך ומוקסמים מכוחה של הגלובליזציה. שנית, זה לא רטרו, זה מה שהולך – התרבות המקומית לאומית היא הגורם החזק ביותר בשטח. אני אומר לעמיתיי הסוציולוגים שטעינו בדרך, שהלכנו בדרכי האידאולוגיה במקום בדרכי המדע; שהפכנו למכחישי תרבות. נכון, רואים נשים ישראליות וגברים ישראלים קונים פראדה וגוצ'י, ורסצ'ה וטימברלנד, נו אז מה? זה משנה את החרדות המקומיות לאומיות שלהם? וראי שלא. הרי כולם ישבו בליל הסדר עטויים במיטב המותגים הגלובליים ויספרו ביציאת מצרים ובכל המיתוסים הדתיים-לאומיים שמכוננים את המבנה הנפשי הלוקלי שלהם. גלובליזציה זה קשקוש, אופנה, קצף על פני המים. המים הם תרבויות לוקליות.

לתרבותנות שלך חסר מומד היסטורי. גם אם לתרבות יש נוכחות כבירה בזאת, היא לא זהה לעצמה; היא משתנה כל הזמן. אתה תרבותן מהותן – אין קללה חריפה יותר מזו בפוסטמודרניות.

כן כן, הכול זורם; תמורות הן היסוד הקבוע היחיד בחיינו. מכיר את זה. אבל מתחת לכל התמורות הללו ישנה יציבות מדהימה. בוא נרחיק שוב עדות לגרמניה. זוכר את אייכמן – הוא היה בסך הכול בורג קטן במכונה גדולה. ככה הוא אמר וככה אמרו לפניו חבריו במשפטי נירנברג. הם היו חופשיים במחשבתם, לרובם אפילו לא היה שום דבר נגד היהודים, אבל הם היו חייבים לציית. כולם אמרו אותו דבר, והם לא תיאמו גרסאות; הם היו בני התרבות הגרמנית. מאתיים שנה לפני הרייך השלישי אמר עמנואל קאנט שחובתו של אדם לחשוב באופן חופשי אך לציית למשטר. מאתיים וחמישים שנה לפני קאנט אמר מרטין לותר לאיכרים שזכותם לחשוב באופן חופשי, אך לציית לכנסייה ולכתר. אותו מוטיב תרבותי שהולך מאות שנים אחורה, מגובה בדת, בהגות ובאמנות, שומר על זהותו ויוצר את האופי הלאומי הגרמני. אם אתה מכנה אותי "תרבותן מהותן", אות כבוד הוא לי.

אולי קשה אתך גם בגלל שאנחנו חווים את עצמנו כסובייקטים אוטונומיים. אנחנו יכולים להחליף מדינה, עבודה, בן או בת זוג, אפילו את הזהות המינית שלנו. ואתה מגיע לנו משום מקום עם הטרמיניזם התרבותי שלך והורג לנו את החירות

בעגלה; השנייה, ממוצא צברי, טיפסה על הבר ופלגנה וסידרה את החפצים שהיו שם. שתיהן כבר מקודדות תרבותית, וכל אחת מתנהגת אחרת. התרבות מסכירה הכול – מפתחת דלת דרך גידול ילדים ועד ניהול מדינה. התרבות היא טוטלית. היא מכוננת את דפוסי ההרגשה שלנו (מתי בוכים ומי בוכה) ואת דפוסי המחשבה שלנו. היא בכל מקום כל הזמן. רק הפוסטמודרניזם עם הפוליטיקלי-קורקט שלו עיוור את עינינו לכוחה של

**יצירתיות היא
תולדה של קלילות
המחשבה, שבקצה
שלה ישנה קלות
דעת וחוסר
רצינות. הקלילות,
הגמישות, האלתור
של מחשבת
הישראלים
נובעת מעמדה
ציונית שורשית
- לישראלים "אין
אלוהים" ואין להם
מורא של מלכות**

תרבות. הכחשת התרבות היא בעצמה פרויקט תרבותי, קתוליות [כלליות] במיטבה – כולנו תחת הרשת האוניברסלית של הדייג הגדול, ישו.

אנחנו חיים בעידן של גלובליזציה. תאגידים רב-לאומיים מהדירים לתודעתנו דימויים של תרבות גלובלית ומוחקים את הדימויים של התרבות הלאומית המקומית. ילדים בעולם גדלים על סרטים של דיסני ולגו ומתבגרים על ג'סטון ביבר וליידי גאגא, ואתה נצמד לתרבויות מקומיות, מנסה לאפיין אותן ולהראות כיצד הן משפיעות על כל יחיד? זה לא קצת רטרו? אולי גם

סדר והמנגנון החברתי יתפרק. גם אייכמן חשב ככה.

מהם הדיברות האלה: תכונות לאומיות? תכונות משותפות של ישראלים הנובעות מהשתייכותם לתרבות לאומית מסוימת? כלומר, בנסיבות מסוימות צפוי שישראלים ינהגו כך וכך?

בריוק כך. אני מדבר על תכונות שהספרות הסוציולוגית כינתה בעבר "אופי לאומי". התקינות הפוליטית מחקה את המושג הזה ויחד עמו מחקה תחום שלם של מחקר. הלאומיות הביאה למלחמת העולם השנייה, ולכן סוציולוגים נמנעים מלעסוק בה ולבסס אותה, רחמנא לצלן. הסוציולוגיה סובלת מפוסטטראומה ועושה אידאולוגיה במקום מדע, חוקרת את המציאות מתוך משאלות לב ולא מתוך מתודה מדעית. כן, אני טוען שלחברות יש אופי לאומי; יש אופי לאומי – גרמני, צרפתי, אמריקני, מצרי וישראלי. מייצרים אותו נרטיבים – טראומטיים בדרך כלל – המופנמים על ידי בליעה של קפסולות שאותן מחלקים במשפחה, בגן הילדים, בבית הספר, בצבא, בעבודה, בתקשורת וברחוב.

אתה מאמין גדול בכוחן של תרבויות. תרבויות מעצבות את התכונות האישיות היום יומיות ביותר שלנו. למשל, הדיבר "קום והשתלט בארץ" מתבטא במבט גברי ישראלי שמפשיט את האישה שמולו; הדיבר "יאללה, חפוף, תאלתר" מתבטא בכפכפי קרוקס של פרופסור באוניברסיטה; הדיבר "שלא יהליטו עליך" מתבטא בנהג שעוצר להשתין בצד הדרך; הדיבר "העסק שלך הוא העסק שלנו" מתבטא בהתערבות בעגלת הקניות שלך בסופר. (אגב, הקטע הזה שבו אתה מתאר איך לקוחות בסופר מתערבים בעגלה שלך מצחיק במיוחד. הרבה מערכונים עוד יפיקו מהספר שלך.) לתרבויות יש כזה כוח? הן מחלחלות לכל תאי הגוף והנפש שלנו?

יחידים מההרדים את התרבות המשותפת בכל ההתנהגויות שלהם. לא מזמן צילמתי בהיחבא סטודנטים נכנסים לאחד האולמות באוניברסיטה. הם פותחים דלת זכוכית הננעלת באופן אוטומטי ואינם מסתכלים אחורה – אולי מייששו בא אחריהם והדלת תחבוט בו. בכל פעם שמישהו פתח את הדלת, הסתכל אחורה ושמר את הדלת פתוחה לבא אחריו, זה היה סטודנט זר או פרופסור יקה. אתמול ישבתי בבית קפה בקניון וצפיתי בשתי ילדות בנות שנתיים-שלוש. אחת, ממוצא אתיופי, ישבה בשקט

המתוקה שלנו. יש לי משפחה באוסטרליה. ישראלים, כמוני כמון. ירדו לפני שנים. הילדים הקטנים שלהם לומדים בכתי ספר אוסטרליים. הם יפנימו את הנרטיבים של הקנגורו והקואלה ויהיו אוסטרלים. אבל לא הוריהם. הוריהם לא יוכלו להחליף את

הזהות הקולקטיבית שלהם. אפשר להחליף הכול, אבל לא את התרבות הלאומית שלך. אם לא היגרת לתרבות אחרת עד, נגיד, גיל 18, התרבות המקומית סגרה עליך. זה לא נורא; התרבות אולי הורגת את אשליית "החירות המתוקה", אבל מניחה יסוד לחירות אמיתית, מבוססת זהות תרבותית. אז התרבות, עם כל עוצמתה, אינה עוברת מדור לדור. המהגרים, כך אומרים, שרוטים, אבל צאצאיהם יגדלו לתוך תרבות חדשה ויפנימו את כל הדיברות שלה.

נכון. התרבותנות שלך גם מייאשת מבחינה מדינית: אנחנו והערבים תקועים כל אחד בתרבות שלו ולעולם לא נבין זה את זה; לא יהיה שלום באזורנו.

הפרספקטיבה שלי אינה מאוד אופטימית בגורה הזאת. עיקרה של ההיסטוריה – ושום דבר לא השתנה באופן מהותי בימינו – הוא מלחמות. מלחמות מתרחשות משום שהכרות מעוגנות בנרטיב שלהן ואינן יכולות לכוון נרטיב משותף, נרטיב שיאפשר "לא ישא גוי אל גוי חרב". עם זאת מלחמה אינסופית היא בשום אופן לא האופציה היחידה. אפשר, כפי שראינו, להשיג שלום קר המבוסס על אינטרסים הדדיים והסדרים מוסכמים. אי אפשר למחוק את "עם לבדר ישכון", אבל אפשר לפתח "ובגויים יתחשבו".

עם כל הכבוד ליציבות של דפוסים תרבותיים, מנהיגים בעלי שיעור קומה שברו אותם ויצרו דפוסים חדשים.

נכון, וזו ההגדרה של מנהיגים בעלי שיעור קומה, שבסוציולוגית קוראים להם כריזמים. מנהיגים כריזמים מצליחים לחולל שינויים תרבותיים עמוקים. אבל – וזה "אבל" גדול – הם עושים זאת בדרך כלל במלחמות ובשפך דם נורא. אני מעדיף פחות כריזמה ופחות אלימות. אסתפק ב"ותשקוט הארץ ארבעים שנה". ארבעים שנה לישראלים חרדים קיומית כמותנו זה יפה מאוד.

אולי המודעות משחררת? (סלח לי על הביטוי. הוא הגיע מהדיבר הראשון.)

החלקית של הדיברות עם הכללות ידועות, לא מדובר על סטריאוטיפים מקובלים, אלא על ממצאים שחולצו מנקודות מבט של סטודנטים זרים ומקומיים ועובדו במסגרת פרשנית של "טראומה מכוננת" ומגנוני הבניה נרטיביים. ברקע יש תאוריה של תרבות שהשיחה אתך רוחפת אל פני השטח. בספר לא העזתי להציג אותה באופן "בוטה" כל כך.

סגנון הכתיבה ה"ארס-פואטי" או "הנארארסי" של הספר – סגנון הסלנג שבו הישראלים מדברים ביניהם – מעביר את הישראליות לא פחות טוב מהתוכן (המדיום הוא המסר) אבל יש לו מחיר: הדיוטות ומומחים עלולים שלא להתייחס לספר ברצינות הראויה.

כתבתי את הספר במהירות, בפרץ השראה פתאומית, והעברית הישראלית הזאת השתלטה עלי. אבל מעבר לכך, רציתי לכתוב מה שנקרא "סוציולוגיה ציבורית". מיכאל גל, שהיה ראש מנהל החינוך בירושלים (מנח"י), לימד אותי בכל השנים שבהן עבדתי לצדו לראות בעצמי משרת ציבור. הספר הזה מיועד לציבור, ולא לעמיתיי במנור האקדמי. חשבתי שהמחקר הזה מעמיד לפני הישראלים מראה חשובה שאסור לטשטש אותה עם ז'רגון תאורטי מרתיע.

למרות הסגנון העממי, הדיברות שלך חלים גם על פרופסורים באקדמיה.

לגמרי. גם הפרופסורים הם ישראלים לפני ולפנים. גם הם חיים בחרדה קיומית מתמדת, חותכים פינות ולא רוצים לצאת פראירים. כדאי שגם הפרופסורים הגלובליים שלנו יסתכלו במראה הזאת ויתמודדו עם הדמות הנשקפת ממנה. כדאי גם שהמועצה להשכלה גבוהה (המל"ג) תחזיק את הספר הזה קרוב כאשר היא מנהלת ומתכננת את המדיניות שלה.

פייר בורדייה, שכתבת עליו ספר חשוב (ראו הד החינוך, פברואר 2010), כתב באחד מספריו שבכל פעם שאחד הקולגות שלו כתב ספר שהפך לרבי-מכר, הוא ושאר הקולגות הלכו לנחם אותו. לא נורא, הם אמרו לו, יש טרגדיות גדולות יותר. רצית רבי-מכר?

כן, רציתי רבי-מכר ומסיבה אחת – ציבורית. אני מאמין שהספר הזה צריך להיות בכל מקום ולשמש לנו מראה קבועה. זה הספר שחסר בתכנית הלימודים שלנו; זה ספר חינוכי לעילא. מורים ותלמידים צריכים לקרוא אותו כדי לפענח את התנהגותם בבית

בלומר, המודעות לגרביטציה התרבותית יכולה לשחרר אותנו ממנה. מודעות לקודים שמפעילים אותנו אמורה לתת לנו שליטה מוגבלת עליהם. אבל אני יותר קהלת בעניין הזה – מה שהיה הוא שיהיה ואין חדש תחת השמש. גם אם הישראלים יחליטו לשנות את התרבות שלהם, הם יעשו זאת מתוך הקודים התרבותיים שלהם.

בוא נגיד משהו על המתודה המחקרית שלך: אנחנו אומרים על הישראלים כל מיני דברים ברוח הדיברות שלך. אנחנו יוצא

**הישראלים נאמנים
למדינה שלהם
אבל דורשים
ממנה. הם מתגאים
בשירות מילואים
ובתשלום מסים,
אבל מצפים
שמשרד החוץ
יחלץ את הילד
שלהם שקפא
על איזו פסגה
בהימלאיה**

לרגע לחו"ל, מסתובבים בערים הנקיות של אירופה או ברוחניות של הודו, ומיד מתחילים לעשות השוואות ולאפיין את הישראלים. מדוע לדיברות שלך יש מעמד חזק יותר מההכללות שלנו? איזו מתודה נותנת להם מעמד מדעי?

הספר הוא בעיקרו מחקר איכותני המתבסס על שאלונים, תצפיות וראיונות – בתוספת אנקדוטות מדגמות, משעשעות או מדכדכות, הלקוחות מחיי היום יום ומהעיתונות הדיגיטלית. למרות החפיפה

גם הקוד של שוויון ובוז לסמכות תורם את חלקו לבית הכפר הישראלי הפרוע.

בוודאי. ההתנגדות להיררכיה מקשה מאוד על ההוראה בכיתות, שהיא היררכית במהותה – המורה מדבר, מחלק מטלות ובוחר, והתלמידים מצייתים. מורה בישראל לא יכול להחזיק כיתה באמצעים רגילים. הוא צריך לצאת מגדרו, לעשות קומוזיץ על רצפת הכיתה, כדי לקבל קצת תשומת לב. כאן אי אפשר לבנות על רציונליות בירוקרטית גרמנית או על הכבוד האמריקני לחוק. המורה חשוף בצרייה וצריך להיות שחבק של התלמידים. אבל ההוראה זקוקה לדיסטנס, לריחוק של כבוד למורה ולידע. בלי זה, זה לא עובד. אנחנו מחנכים לישראליות, אבל לא לידע ולא למומחיות ולהשכלה.

גם הקוד של אלתור...

בוודאי, מאלתרים פה על ימין ועל שמאל. הסטודנטים הזרים אומרים לי שכאן זה fake education – המרצים משנים סילבוסים, משנים מועדי בחינות, מאלתרים.

כותבי המבחנים הבין-לאומיים, אנדריאס שליכר ועמיתיו, טוענים שלגורם התרבותי אין חשיבות רבה בחינוך. למשל, קוראה הדרומית ופינלנד מובילות במבחנים הבין-לאומיים למרות התרבויות השונות שלהן. מדוע? כי הן עושות את מה שצריך (בעיקר מטפחות את המורים וההוראה). מה תגיד להם? אולי העמדה התרבותית שלך ושל אחרים לא מאפשרת למערכת החינוך שלנו להתגבר על תירוצים תרבותיים ולעשות את מה שמערכות החינוך הטובות בעולם עושות?

לא, אנחנו צריכים לייצר פדגוגיה תואמת ישראליות ולא לנסות לייבא פדגוגיות מחו"ל. מומחי החינוך שלנו נוסעים למערכת החינוך בפינלנד ומנסים להעתיק אותה. זה לא יעזור. הילדים שלנו מקודרים ישראלית. חינוך מקודר פינית לא יעבוד כאן. בוא נלמד משהו מאמנות הלחימה הסינית-פינית: אתה תוכל לנצח רק אם תתאים את עצמך לתנועות היריב. אנחנו יכולים לנצח רק אם נתאים את הפדגוגיה שלנו לישראליות של התלמידים. מערכת החינוך שלנו חזקה רק בדבר אחד ואין לזלזל בו – בחינוך לישראליות. אם היא רוצה הישגים שיביאו לנו כבוד בעיני אומות העולם (קוד ישראלי עם שורשים גלובליים), עליה להביא אותם באמצעות פדגוגיה ישראלית. אנחנו יכולים לנצח רק בכלים משלנו. ■

החינוך שלנו הוא הצלחה גדולה. הוא מייצר אזרחים פטריוטים המתייצבים ביום פקודה. אנחנו מעבירים בהצלחה את החרדה הקיומית שלנו לצעירים ומייצרים באופן סדרתי פוסט-טראומה רב-דורית

הספר ומחוצה לו. 'ישראלי, דע את עצמך! הספר הוא המדריך.

חינוך ישראלי

בוא נראה איך הדיברות שלך משתקפים בשדה החינוך. איך החינוך הפורמלי מתרבת ילדים ונוער?

מה עושה החינוך? מעביר תרבות ומשחזר תרבות. אנחנו משקיעים הרבה בהוראת מתמטיקה, נפגעים כאשר ילדינו מאכזבים בבחינות הבין-לאומיות ומסיקים שהחינוך שלנו הוא כישלון. שטויות. ההצלחה או הכישלון של החינוך אינם נמדדים בהישגים מדידים בבחינות במתמטיקה או בתחום אחר. החינוך שלנו הוא הצלחה גדולה. הוא מייצר אזרחים פטריוטים המתייצבים ביום פקודה. אנחנו מעבירים בהצלחה את החרדה הקיומית שלנו לצעירים ומייצרים באופן סדרתי פוסט-טראומה רב-דורית. מערכת

החינוך, בעזרתם של ההורים, הופכת ילדים ומתבגרים לישראלים. היא לא מוותרת ומגיעה גם לנוער שוליים, גם במסגרת הצבא, כדי להעביר אותו לישראליות. חשוב על הערב רב שהגיע לכאן מכל הגלויות ולאחר כמה שנים הפך ישראלי יש מאין. החינוך כאן עובד מצוין למרות ההישגים המבאסים בפיוזה.

איך הדיברות משתקפים בפרקטיקה החינוכית?

באין-ספור דרכים. אציין אחת לדוגמה: אנחנו מחנכים את הילדים להיות בלתי מתחנכים, מחסנים אותם נגד חינוך. אנחנו מלמדים אותם לבטא את עצמם, לשאול, לחשוב ביקורתי ויצירתי עוד לפני שאנחנו מלמדים אותם ללמוד, להכיר ולהבין עובדות, חוקים ותאוריות. אנחנו מחנכים אותם להיות ישראלים, ואחר כך מתלוננים על בעיות משמעת. אנחנו מחנכים ובוכים.

פדגוגיה בנקאית

מה עושים המבחנים הבין-לאומיים לחינוך

הכפפת החינוך לשיקולים כלכליים (מופרכים) מזיקה לחינוך – ולכלכלה. החינוך חייב להשתחרר מהפניקה שמפיצה תעשיית המבחנים הבין-לאומיים

יולי תמיר

כדי שההישגים הלימודיים יהיו חלק מהמטרות החינוכיות הכוללות. הבנק יתרום לקיומה של מדירה עקיבה של הישגים חינוכיים ויביא מדיניות זו בחשבון בעת משא ומתן עם המדינות החברות".

בורגיניון מבהיר מה נחשב בעיני הבנק למדיניות חינוך ראויה: "תהליך הרשאה ראוי של מורים, חשיפה פומבית של הישגים חינוכיים של בתי ספר ומורים [...] ובאורח כללי צעדים שיבטיחו מתן דין וחשבון ציבורי של מורים ומנהלים". דבריו משקפים למעשה את רוח התקופה; תקופה שבה בנקאים אינם מהססים להמליץ על מדיניות חינוך (אנשי חינוך אינם מעזים לייצג לבנקים על מדיניות מוניטרית ראויה); תקופה שבה החינוך נועד ל"ייצר" עובדים מיומנים לכלכלה הגלובלית, ולא דווקא אנשים מחונכים. העידן הנוכחי מכתוב לעולם כולו יעד ברור: מדינות צריכות לשפר את החינוך שלהן כדי לאפשר צמיחה כלכלית מהירה וקבועה. ילדים הנכשלים בחינוך אינם נתפסים עוד כבני אדם החייבים לפתח את הפוטנציאל

אין מסתור" חוזר ואומר אנדריאס שליכר במצגות הרבות שהוא מציג ברחבי העולם. כמשפט קצר אחד מבטא שליכר את החשד, את חוסר האמון ואת היומרה החבויה במבחנים הבין-לאומיים. "מעשה, קנה המידה להצלחה חינוכית אינו שיפור בהישגים הלאומיים, אלא המערכות הטובות בעולם". במילים אחרות, אל להן למדינות לנסות ולהעריך את הישגי החינוך על פי אמות מידה ויעדים לאומיים; סוכנויות החינוך הבין-לאומיות יקבעו עבורן את היעדים, ינחו את מדיניות החינוך שלהן ואף יקבעו תג מחיר לאי-ציות. תג המחיר אינו רק העלבון הלאומי שייגרם בשל הדירוג נמוך, אלא גם פגיעה ביכולת לגייס השקעות כלכליות. באחד הפרסומים של הבנק העולמי מופיעה אוהרה מפי פרנסואה בורגיניון, סגן נשיא כללי וכלכלן בכיר בבנק: "הבנק יעשה את חלקו

פרופ' יולי תמיר היתה שרת החינוך בשנים 2006-2009 וכיום היא נשיאת מכללת שנקר

חשוב משום שיש להניח כי התלמידים של סוף המאה הקודמת ייכנסו לפעילות במשק רק בראשית העשור השני של המאה הבאה.

מיקום במבחנים הבין-לאומיים בשנים 1990-2000 וצמיחת התוצר הלאומי ב-2010

מדינה	דירוג לפי תוצאות המבחנים בשנות האלפיים	דירוג לפי הגידול האמיתי בתמ"ג ב-2010	שיעור הגידול של התמ"ג ב-2010
פינלנד	1 (5)	112	3.122
קוריאה	2 (2)	48	6.14
טייוואן	3 (1)	--	--
יפן	4 (3)	94	3.938
אסטוניה	5 (--)	113	3.105
סינגפור	6 (4)	3	14.47
סין	7 (--)	6	10.3
קנדה	8 (19)	115	3.071
אוסטרליה	9 (8)	120	2.747
הולנד	10 (14)	140	1.748
אירלנד	11 (26)	174	-1.04
שווייץ	12 (20)	124	2.55

הערות תרשים: בסוגריים התוצאות בשנות התשעים

* Hanushek and Wobmann

כפי שהטבלה מראה בבירור, מדינות מערב אירופה, כמו גם קנדה, אוסטרליה ויפן (כל אחת מסיבותיה שלה) אינן גדולות בקצב מהיר כמו מדינות מזרח אסיה, חרף העובדה שהצעירים הנכנסים לשוק העבודה הם – על פי תוצאות המבחנים הבינלאומיים – בעלי הישגים וכישרים דומים. למרבה ההפתעה דווקא אירלנד, המדינה שהראתה את השיפור הגדול ביותר בתוצאות המבחנים – קפיצה מהמקום ה-26 למקום ה-15 – היא היחידה ברשימה שהראתה צמיחה אמיתית שלילית של התוצר הלאומי לנפש. מעניין לציין גם כי יפן, הממוקמת מזה שנים רבות בראש רשימת ההישגים, אינה מצליחה להיחלץ מהקיבעון הכללי שהיא נתונה בו כבר יותר מעשור וחצי.

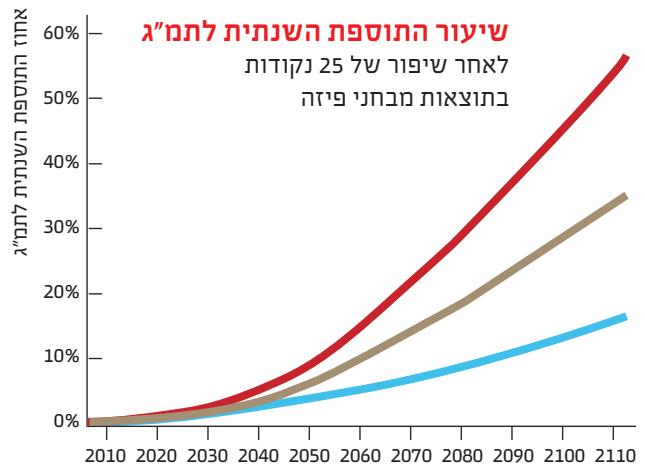
עובדה מעניינת נוספת היא שרוב הכלכלות שעמדו ב-2010 בראש טבלאות הצמיחה הכלכלית המהירה (מלבד סין) – גאנה, קטר, טורקמניסטן, ליבריה, הודו, עירק, אתיופיה, מוזמביק, טימור המזרחית ולאוס – אינן משתתפות במבחנים הבינלאומיים, ואלה שמשתתפות משיגות הישגים נמוכים מאוד. כלכלות מתעוררות אלה וראי לא נבנות מהישגי העבר בחינוך, משום שרמת החינוך בהן הייתה נמוכה מאוד ובחלק גדול מהן בערות עד כדי אנאלפיתיות היא עדיין תופעה רחבה. לדוגמה, בכלכלה של גאנה – אחת הכלכלות הצומחות במהירות הרבה ביותר – 12% מהאוכלוסייה לא ביקרו מעולם בבית הספר, 10% נשרו בין כיתה א' לכיתה ה', 40% נשרו בין כיתה ו' לכיתה ט', 32% סיימו כיתה ט' מבלי שרכשו מיומנות קריאה וכתובה ורק 5% היו בעלי יכולות קריאה וכתובה סבירות בתום כיתה ט'.

נתונים אלו מלמדים כי הקשר בין מיקום המדינה במבחנים הבינלאומיים ובין צמיחה כלכלית הרבה פחות לינארי ממה שמלמדים הגרפים של רשויות המדינה הבינלאומיות. איי אפשר שלא לתהות

האישי שלהם, אלא כנטל על שוק הרוך להתרחבות אינסופית. זוהי נוסחה פשטנית שחוזרת על עצמה פעם אחר פעם בפרסומים של רשויות המבחנים הבינלאומיים: "סטיית תקן אחת בתוצאות המבחנים מביאה לגידול של 1% בקצב הצמיחה של התוצר הלאומי לנפש". אריק הנושק מאוניברסיטת סטנפורד משרטט על יסוד משוואה זו את השפעתן של רפורמות חינוכיות על פני זמן. הגרף מראה את השיפור בתוצר לנפש שיתרחש בעקבות רפורמה חינוכית שתמשך עשרות שנים.

בעולם הכלכלי הסוער שבו אנו חיים (וגם בעולם המתון יותר שקדם לו) קשה שלא להתרשם מהימרה לנבא מדדים של צמיחה כלכלית עשרות שנים קדימה. הנושק אמנם מסייג את דבריו כאשר הוא בוחן מקרים אמיתיים: "עלייה בתוצאות המבחנים של סטיית תקן אחת עולה בקנה אחד עם המטרות שהציבה לעצמה ממשלת ארצות הברית ב-1989 – להציב את ארצות הברית במקום הראשון במתמטיקה ומדעים עד שנת 2000 [...]". מובן שמטרה שאפתנית זו לא הושגה, אבל הנתונים נותנים אינדיקציה למשמעות השגת המטרות עבור ארצות הברית.

משתמע מדבריו של הנושק שהצמיחה הכלכלית של ארצות הברית החמיצה את יעדיה עקב הכישלון של הרפורמה בחינוך ושם היו ציוני התלמידים בארצות הברית מגיעים לרמה הרצויה, הייתה הצמיחה הכלכלית מובטחת. על רקע המשבר הכלכלי האחרון מתחוויר שהכשלים הכלכליים של ארצות הברית, כמו גם של מדינות אחרות רבות במערב, נעוצים בבעיות עמוקות הרבה יותר מרמת הידע של התלמידים. אך למרות זאת בעיצומה של הסערה הכלכלית, כאשר

הכאוס השורר בשווקים שוחק את כוחות החיזוי הכלכליים, ממשיכים כלכלני חינוך לספק ניבויים שלווים על העשורים הבאים. הנה כמה סיבות לפקפק במסקנותיו של הנושק, בקביעותיו של שלייכר ובקביעות דומות של אחרים: אם בוחנים את הקורלציה בין דירוג גבוה במבחנים הבינלאומיים ומשתנים אחרים, כגון צמיחה אמיתית של התוצר הלאומי או היכולת של כלכלה להיות גמישה יותר, יעלה ובעלת יכולת הסתגלות למצבים משבריים, התוצאות מפתיעות.

הבה נבחן את הקשר בין שני נתונים: מיקום המדינה במבחנים הבינלאומיים בשנים 1990-2000 והצמיחה האמיתית של התוצר הלאומי ב-2010. (הפער של בין עשור לשניים בין קבוצות הנתונים

הסתמכות על הנחות יסוד של צמיחה כלכלית ליניארית שאינה מופרעת או מושפעת מאירועים גאופוליטיים, תהליכים כלכליים גלובליים, אסונות מקומיים ומלחמות אזרחיות ומקומיות. כלכלן זהיר יותר הזהיר לא מכבר מחוסר הוודאות המשפיע על ניבויים כלכליים: "מלחמה באירופה אינה ודאית, מחיר הפלדה או שיעור הריבית בעוד עשרים שנה אינם ודאיים כמו גם מצבם של בעלי ההון הפרטי במערכת החברתית בעוד ארבעים שנה. לניבויים הללו אין בסיס מדעי המאפשר חישובי הסתברות. אנו פשוט חסרי ידע". אזהרה זו ברוח קיינס חשובה היום אפילו יותר משהייתה כשנכתבה. כאשר הידע האנושי מכפיל את עצמו פעם בכמה שבועות, המצאות חדשות הופכות באחת לחסרות ערך, חומרים חדשים מומצאים ואחרים נשכחים, מחיר הסחורות משתנה במהירות, ההגמוניה הפוליטית והכלכלית נעה מציביליזציה אחת לאחרת והעתיד שאליו גדלים ילדינו סתום ובלתי ידוע – ניבוי הוא עסק מסוכן מאוד. רשויות המבחנים הבינלאומיים אינן מתעלמות כליל משינויים אלה; הן מודגישות את החשיבות של סוגים חדשים של ידע ואינטליגנציה ומעלות על נס חשיבה ביקורתית ויצירתית, פתרון בעיות וקבלת החלטות, יכולת להכיר ולנצל את הפוטנציאל של טכנולוגיות חדשות ולא פחות מכך – יכולת לחיות בעולם רב פנים כאזרחים פעילים ואחראים. כל אלה אינם מפחיתים את הביטחון שבו נציגי רשויות המבחנים מציגים את הקשר ההדוק והישיר בין תוצאות המבחנים לצמיחה כלכלית, תוך כדי קידום (ואפילו הכתבה) של משטר חינוכי הסותר את הערכים שהן עצמן מוקירות ומחשיבות לתנאי חינוכי לחיים בחברת ידע דמוקרטית. יתר על כן, רשויות המבחנים הבינלאומיים דבקות בהנחה שכישורי חשיבה והתבוננות צומחים באורח הטוב ביותר באמצעות למידת המדעים (בעיקר מתמטיקה ופיזיקה), ולא פילוסופיה, אמנות או ספרות. גם אם אניח בצד את העדפתי האישית למדעי הרוח,

הנתונים אינם מוכיחים שלחינוך אין תרומה לכלכלה, אלא שתרומה זו מורכבת מאוד ואי-אפשר לתרגם אותה לקשרים ליניאריים פשטניים

אפשר לומר בוודאות כי אין בידינו כל ידע משווה המלמד אותנו מהי השפעתם של תחומי הידע השונים על ההתפתחות הקוגניטיבית והאינטלקטואלית של ילדים, ואין עדות השוואתית משכנעת המלמדת שמתמטיקה ומדע מפתחים את החשיבה יותר מלוגיקה ואתיקה. מכיוון שמהמבחנים הבינלאומיים מודדים סוגים מוגדרים של למידה, הם מכוונים את מערכות החינוך בעולם כולו בכיוונים אלה ונושאים באחריות לא מעטה לדעיכתם של תחומי ידע אחרים. "בעולם שבו מה שאי-אפשר לבחון מאבד מחשיבותו", אומרת מרתה נוסבאום, "היכולת לחשוב ולנסח טיעונים נתפסת כחסרת חשיבות [...]". במערכת המבוססת על בחינות סטנדרטיות קשה

שמה הקשר בין חינוך לכלכלה שונה ממה שמוצג בדרך כלל: כלכלות מבוססות וכלכלות צומחות משקיעות יותר בחינוך והתוצאה היא שהן משיגות תוצאות גבוהות יותר במבחנים הבינלאומיים; החץ הנסיבתי הוא מצמיחה כלכלית לשיפור החינוך ולא להפך, או לכל הפחות – התהליך הוא דו-כיווני.

הסברים נאותים ליכולתן של כלכלות מזרח אסיה (חוץ מיפן) לצמוח במהירות נעוצים אולי בעובדות אלה: (1) כלכלות אלו זוכות לפריחה מאוחרת; אחרי שנים של קיפאון כלכלי הן פורצות במאה הנוכחית למרכז הבמה הכלכלית; (2) כלכלות ריכוזיות יותר יכולות לבצע ביתר קלות שינויים מערכתיים מקיפים – כולל שינויים במערכת החינוך; (3) השיעור הגבוה של צעירים בכלכלות אלו יוצר בסיס צמיחה איתן יותר משל כלכלות מזדקנות דוגמת הכלכלות של מערב אירופה ושל יפן. אף לא אחד מההסברים יכול לתת מענה לתופעה בכללותה, אולם כל אחד מהם מציף בדרך זו או אחרת נושא ששלייכך וחבריו דחקו לשולי הדיון: תרבות לאומית, ערכים משפחתיים, הסדרים ארגוניים ופוליטיים.

העדויות לאי-ההלימה בין תוצאות הבחינות הבינלאומיות ובין הצמיחה כלכלית רבות. נחום בלס, חוקר במכון טאוב בישראל, מראה שבמקרים רבים יש אפילו מתאם שלילי בין התוצאות במבחני טימס לבין ממוצע הגדילה של התוצר הלאומי הגולמי (בין 2005 ל-2009).

מדינה	מבחן טימס	גידול בתמ"ג ב-2009-2005
ישראל	12	4.06
ניו זילנד	3	1.56
הולנד	5	1.41
יפן	1	-0.02
הונגריה	2	0.64
אנגליה	4	0.64

מיקום במבחן טימס (TIMSS) וצמיחת התוצר הלאומי בשנים 2009-2005

מתן דגש על ישראל ויפן מחדד את העובדה שתוצאות המבחנים הבינלאומיים אינן יכולות לשמש מבחן מקדים המנבא צמיחה כלכלית. יש להניח כי אחרי סדרת המשברים הכלכליים שהחלו ב-2008 וממשיכים גם כיום הקשר בין חינוך ליציבות כלכלית ילך ויתרופף. מחקרו של כריסטופר טינקאן, העוסק באינדקס צמיחת התחרותיות (Growth Competitiveness Index - GCI), מראה "שבאומות בעלות כלכלה חזקה (22 האומות המובילות על פי GCI) הקורלציה בין התוצאות במבחנים הבינלאומיים במתמטיקה ומדע לבין העוצמה הכלכלית כפי שהיא נאמדת על פי GCI זניחה. הקשרים חזקים יותר במדינות הניצבות בחלק התחתון של מדר הצמיחה התחרותית.

נתונים אלו אינם מוכיחים שלחינוך אין תרומה לכלכלה, אלא שתרומה זו מורכבת מאוד ואי-אפשר לתרגם אותה לקשרים ליניאריים פשטניים. טינקאן מצביע על הרוח של "אומה בסיכון", שטלטל את ארצות הברית בשנות השמונים, כמקור לצמיחת "הנחות פשטניות, ליניאריות ונסיביות בין הביצועים הכלכליים של ארצות הברית לבין מעמד המבחנים הבינלאומיים". מאז ועד היום צמחו והתרחבו הטיעונים הקושרים את תוצאות הבחינות עם צמיחה כלכלית, מתוך

השאלה המכרעת מה יהיו הצרכים האנושיים והכלכליים של המחר אין בידינו תשובות משביעות רצון. לכן מתוך שגרה, מתוך פחד להודות בחוסר הידע שלנו ומתוך חזרה על מה שכבר נעשה, מערכות חינוך נערכות להצליח בעולם האתמוול דווקא בתקופה שבה ברור לכול שהעולם הכלכלי הולך ומשתנה לנגד עינינו ואין שום ודאות שסל הכלים החינוכיים של העתיד דומה לסל הכלים של העבר. הכלכלן דניס רדוויץ טוען כי עולם התעסוקה של המחר לא יחייב גידול ניכר ביכולות המתמטיות והמדעיות של הדור הבא. "ייתכן שאנחנו על סף תקופה שבה הצורך בשירותים חברתיים ובשירותי

אם בוחנים את הקורלציה בין דירוג גבוה במבחנים הבין-לאומיים ומשתנים אחרים, כגון צמיחה אמיתית של התוצר הלאומי או היכולת של כלכלה להיות גמישה יותר, יעילה ובעלת יכולת הסתגלות למצבים משבריים, התוצאות מפתיעות

תמיכה באוכלוסיות שונות, בייחוד באוכלוסיית הקשישים, יגדל, ובעיקר במערב". התעסוקה העתידית במערב, אפשר להניח, תבוא מפיתוח של תחומים שאינם סחירים ושיש לקיים אותם בפיוור נאות ובהתאמה לצרכים האנושיים. תחומים אלו מביאים לידי ביטוי כישורים אנושיים כגון אכפתיות, הקשבה, שירות. כישורים אלה עומדים בניגוד לכישורים שרוח המבחנים מטפחת.

משבר התעסוקה של הדור הצעיר באירופה כבר מצביע על כיוון זה. מעמד חדש של "עניים אקדמיים" לומד היום כי הבטחת החינוך כשלה. השבר הכלכלי באירופה אינו נובע מהיעדר השכלה, אלא משינויים מקורריכלכליים המתרחשים למרות רמת ההשכלה הגבוהה בחלק ניכר ממדינות אירופה. צעירי אירופה לומדים כי אין קשר ישיר בין החינוך הניתן להם לבין ההזדמנויות הכלכליות הפרוש ות בפניהם. הם לומדים כי חלק מהתעסוקה הלא מקצועית שעברה לידיים זרות היא התעסוקה היחידה שתהיה פתוחה לפנייהם בעתיד וכי עליהם להתאים את הציפיות שלהם למשק משתנה במהירות.

יוהנו שטראסר טען בספרו החשוב "כאשר העבודה אוזלת לחברת העבודה" (בתרגום חנה שורץ-איזלר, הקיבוץ המאוחד, 2003) כי אנו נכנסים לעידן חדש שבו חלוקת העבודה והכישורים לחיים מוצלחים יחייבו פיתוח של יכולות אנושיות חדשות-ישנות. הוא טוען כי אם ברצוננו לשרוד עלינו לחשוב במונחים של חלוקת עבודה צורקת ושוויונית יותר. שטראסר מאמין כי בעתיד נהיה חייבים לעבוד פחות ולפתח דרכים אחרות להגיע לסיפוק אינטלקטואלי ורגשי. הוא מאמין שבעתיד הקרוב יגדל חלקם של נותני השירותים; לשם

להעריך יכולות סוקרטיות והן הופכות לשוליות, הן מבחינת תכנית הלימודים והן מבחינת ההכשרה הפרגוגית".

תהליכי הסטנדרטיזציה של תכנית הלימודים וההוראה הם התוצאה הבלתי נמנעת של משטר המבחנים. ההמלצה החמה של רשויות המבחנים לעודד אזרחות אחראית וחיים של שותפות מפנה את מקומה בעת ההכנה למבחנים לתהליכי למידה תחרותיים ולתפיסה חברתית שבה דירוג הוא ערך עליון. אפשר להרבות מילים ולהסביר מדוע חינוך אינו תחרות, אך מרגע שנושא המבחנים נכנס לזירה, מרגע שמורים ובתי ספר מתוגמלים על בסיס הישגים מדידים, המסר נהיה ברור וחד-משמעי: המטרה היא לא רק להצליח, אלא גם להביס אחרים. רוח זו של תחרות מוחדרת לכיתות ולחדרי המורים ומכריחה אנשי חינוך להיכנס למרוץ שמנוגד לתפיסתם את תפקיד המחנך.

בתהליך הזה נבלע קולם של המורים, שכן הפרשנות שרשויות המבחנים נותנות לערכים חינוכיים מאפילה על הפרשנות שאנשי חינוך נותנים להם. כך למשל, מושג האוטונומיה הבית ספרית, הכלול בהמלצות של רשויות המבחנים, נתפס באורח שונה לחלוטין אצל אנשי חינוך. עבור המחזיקים בתפיסה כלכלית של החינוך אוטונומיה פירושה

עבור רוב המורים אוטונומיה פירושה:

מדובר אפוא בשתי תפיסות שונות לחלוטין של תפקיד המורה ושל בית הספר כמערכת כוללת. במקרה הראשון האוטונומיה היא בעיקר של המנהל ושל הרשויות שביט הספר כפוף להן. במקרה השני האוטונומיה היא של האנשים היוצרים את החוויה החינוכית עצמה. האוטונומיה של הדרג המנהל היא כוח מאיים על המורה, בעוד שהאוטונומיה של המורה היא כוח המעצים את המורים ומקנה להם יכולת להיות בעלי עמדה עצמאית המחזיקים לעתים גם בעמדות השונות מן העמדה שהדרג המפקח מכתב. קו רציף עובר בין התפיסות התחרותיות של הוראה לבין תפיסות הרואות במורה פועל "קו ייצור" ולא איש רוח או יוצר. תפיסה זו מחלישה את מעמד המורה ומכרסמת בסמכותו האישית והפרגוגית.

באווירה תחרותית זו שינוי והתאמה לצורך מבחן הופכת לייעד עליון, והוא משתלט על המערכת ומכתיב את אופייה. אפילו מדינות שיש להן מסורת ארוכה של בחינות ציבוריות, למשל סין או יפן, מצאו שסטנדרטיזציה של החינוך הופכת למטלה. האם אלה הכלים שאנו רוצים לפתח אצל אזרחי העתיד? על

הבינלאומיים מחלישה – עד כדי דהגליטימציה – את מערכות החינוך הציבוריות; היא שומטת את הקרקע מתחת לרגליהם של המנכים מסורים והופכת אותם ממנהיגים לאומיים לשעירים לעזאזל.

מאמר זה אינו מערער על הצורך להשקיע בשיפור החינוך הציבורי. הספקות המועלים בו נובעים מההנחה ששיפור החינוך אינו תהליך מכני שיכול להיות מתורגם בקלות להישגים כלכליים, אלא תהליך מתמשך, מתמיד ומתסכל של שיפור אנושי ואישי. מבחנים בהקשר זה הם כלי חשוב ללמידה, והם מעוותים את החינוך ומאפילים על יעדיו האמיתיים כאשר הם הופכים לכלי מדידה תחרותי שתגמולים בצדו. הערכה בחינוך מטרתה לסייע לאנשי החינוך להבין תהליכים פרטיים ומערכתיים, ולא כלי פוליטי להתהדר בו.

אמי חלטה לפני חודשים מספר ונלקחה לבית חולים. כאשר ראו רופאי חדר המיון את תוצאות בדיקות הדם שלה הם קבעו פה אחד שהיא במצב חמור ועליה לעבור באורח מידי סדרה של טיפולים קשים. המטולוג מומחה שבא לברוק אותה חשב אחרת: הוא הסתכל על אמי ואמר ש"מצבה טוב בהרבה מזה שהבדיקות מראות. קחו אותה הביתה". אחר כך הוא הסביר: "הרבה רופאים מסתכלים על תוצאות

כך עלינו לפתח כלים חברתיים ורגשיים חדשים. מושגי התחרות וההישגיות יהיו צריכים לבלוש פנים חדשות ורמת הצריכה האישית תרד ותתאים את עצמה למציאות החדשה.

אנו עומדים עתה בפתחה של תקופה חדשה במערב, אולם אנו מכינים את ילדינו לעולם שאנו מכירים. קוצר הראות האנושית – הקושי לפתח תודעה הקודמת להוויה – נידון פעמים אין קץ. ובכל זאת חשוב לעצור רגע ולחשוב לאן אמורות מערכות החינוך העתידיות לפנות. גם אם אין בידינו כלים לנבא כיצד ייראה העולם החדש, הרי שלמצער אנו חייבים להטיל ספק בתקפותם של ניבויים כלכליים וחינוכיים המתעלמים כליל מהשינויים הפוקדים אותנו.

מלבד הפשטנות הכלכלית, המבחנים הבינלאומיים מטשטשים את היעדים התרבותיים והלאומיים של מדינות ולאומים שונים. העולם נבחן בכלים אחידים, ואלה מאפילים על הידע התרבותי, הלשוני וההיסטורי הייחודי לכל חברה. כוחה של הלאומיות להעניק משמעות למגוון רחב של חוויות אנושיות מקומיות נדחק הצדה. עם התרחבותם של המבחנים הבינלאומיים התאדטה חצי מאה שדנה בחשיבותו של מגוון תרבותי. העולם החינוכי החדש סוגר למבחנים המטשטשים זהויות ומובילים האחדה חינוכית שיש בה מנצחים מעטים ומפסידים רבים. מערכות חינוך רבות מנותבות בתלם אחיד המניח שיש דגם חינוכי אחיד להצלחה, דגם העובר בקלות מחסומי תרבות והתנהגות אנושיים.

ההיסטוריה תלמד אותנו אם הקשר שבין מבחנים ובין צמיחה כלכלית לא היה יותר ממאפיין של תקופה שכלכלות המערב צמחו במהלכה באורח מתמיד בזמן שהעולם השתרך מאחור. הסתכלות על עולם שמשטנה לנגד עינינו מחייבת אותנו להיות חשדנים ולהניח כי מה שהיה לא בהכרח ימשיך להתקיים. זה זמן טוב אפוא לעצור ולחשוב על המבחנים הבינלאומיים. הנטייה הגוברת והולכת לראות בתוצאות המבחנים כלי הכוונה ראוי עלולה להתגלות לא רק כשגיאיה מתודולוגית ותאורטית המשפיעה על חייהם של מאות מיליוני בני אדם, אלא גם כהכנה לא נכונה לעולם שהמאבק על קיום אנושי מספק בו יהיה קשה מאי פעם.

זו תהיה יזמרה לא סבירה לסיים מאמר זה במסקנות חרימשמעיות, ובכל זאת שלוש הבחנות ראויות לציון:

א. הביקורת על המבחנים הבינלאומיים אינה מייתרת חשיבה על מדידה והערכה. מערכת החינוך מחייבת חשיבה מורכבת על מדרים של הצלחה. כפי שטוענים רבים ממבקרי המבחנים בעת האחרונה, מבחנים הם בעלי ערך חינוכי רק אם אינם מתורגמים מיד לדיורגים פומביים ולמדרים לתגמול מורים ובתי ספר.

ב. למבחנים הבינלאומיים פן חשוב שאי אפשר להתעלם ממנו; הם מסתכלים על מדינות כמכלול. החוליות החלשות של כל חברה חשובות לתוצאה הסופית בדיוק כמו החוליות החזקות. מהלך זה מחזק את המחויבות של כל חברה לכל חבריה. הודות למבחנים הבינלאומיים שאלת הפערים המעמדיים צפה ועולה בכל חומרתה. למרבה הצער, אף שהמשתנה המעמדי הוא המשתנה העקיב ביותר המנבא הצלחה במבחנים, ההמלצות של ה"best practice" אינן מכילות המלצות לסדר חברתי חדש שיכול לצמצם את הפערים המעמדיים. כמו כן אין המלצות ברורות על טיפול בעוני, תזונה ובריאות של ילדי המעמד הנמוך.

ג. הנזק הגדול ביותר שהמבחנים גורמים נובע מיצירת הקשר הישיר לכאורה בין הישגים במבחנים אלה לבין הישגים כלכליים. בדרך זו הם מעוררים חרדה ומטילים על כתפי מערכות חינוך רבות האשמה בכרה ובלתי ניתנת להפרכה של כישלון כלכלי עתידי. כך, תרבות המבחנים

באווירה תחרותית זו שינון והתאמה לצורך מבחן הופכים ליעד עליון, והם משתלטים על המערכת ומכתיבים את אופייה. אפילו מדינות שיש להן מסורת ארוכה של בחינות ציבוריות, למשל סין או יפן, מצאו שסטנדרטיזציה של החינוך הופכת למטלה

הבדיקות ואז קובעים מה לעשות. אני מסתכל קודם כול על החולה ורק אחר כך על תוצאות הבדיקות ומחליט מה לעשות". זה נראה מרשם נכון גם למומחים מתחום החינוך. אבל מדיניות שקולה זו נעשית קשה יותר ויותר כאשר הפניקה שזורעים המבחנים הבינלאומיים מעוותת את השיפוט ומעודדת אימוץ מרשמים פשטניים ממומחים היושבים בחדר המיון הבינלאומי.

אני חוששת שאנו עדים להולדתה של דת חדשה. אני מודאגת כאשר עולם חינוכי שלם סוגר לאותם ההיגדים; אני חרדה כאשר מדינות נכנסות למצב רוח מני ברגע שנתוני הבחינות הבינלאומיות מתפרסמים ועושות צעדים חינוכיים לא אחראיים בגלל הלחץ שהדירוג הבינלאומי מעורר. לכן זוהי קריאה לדיון, לחוסר הסכמה, לדיאלוג שיש בו מקום למגוון של דעות ושאינן בו הצהרות החלטיות שהקשר בינן לבין המציאות הכלכלית-חברתית הולך ומתרופף. שליכר טועה; הבעיה אינה שאנו מחפשים מקום להסתתר בו. הבעיה היא שאנו מחפשים מקום לחשוב בו בשקט, משוחררים מלחצים ווגמטיים ומתחזיות פשטניות. ■

**מכלול
הרצוג -
גוש עציון**
ליד ישיבת
הר עציון

המכלול מעניקה:

גאר ראשון B.Ed.
באגים הזאים:

- ▶ תנ"ך
- ▶ תורה שבעל פה
- ▶ מחשבת ישראל
- ▶ ספרות עברית
- ▶ לשון עברית
- ▶ לימודי ארץ ישראל
- ▶ חינוך מיוחד*
- ▶ היסטוריה*
- ▶ אנגלית*

החדר שבו לימוד לשנה א'
לבוגרי/ות שירות
בכפר לישון תקן ואילום טלפונים

גאר שני M.Ed.
בהגאווה

- ▶ תנ"ך ופרשנותו
- ▶ תושבע"פ*
- ▶ מחשבת ישראל*

חלק מהקורסים מתקיימים
בלמידה מקוונת מרחוק
הסעות מכל רחבי הארץ
(מומנה במספר הנ"שמים)
אזרחת בוגרים
במעק יום הלימודים

- הצגת מוצג**
- חכמת 'אשכולות' - מלגה מלאה לומדים מצטיינים ולחזור ראשון (מ.נ.נ.) בשלוש שנים
 - חכמת 'תקווה' ללימודי מחשבת מדינית ופיתוח מנהיגות
 - חכמת 'הגונים' - חכמת חדשה לחזק את יסודות בבתי ספר מסורתיים במסגרת קורסי העשרה ייחודיים, בכשרה מעשיית ייחודית, שבוחת וימי עיון**
 - חכמת 'לפני הלפנים' - הכשרה ייחודית למחנכים ומחנכות בהנחיית בית מדרש להתחדשות
 - חכמת 'הנראה לבעל' חוזר ראשון (המסבת אקו מייס) *
 - חכמת 'עמיטל' - הכשרת מובילים בית ספריים להודאת העונות
 - חכמת 'מגלות' בחי ספר בשיתוף מכון 'אבני ראשי'
 - חכמת 'סוגי מחנכים' בחיאם ובאישיד סינרז החינוך הדתי
 - חכמת 'ענפים' ענפים לחיילים במשפחה בנושא חינוך לחיילים במשפחה
 - חכמת 'מנחם סנדק'
 - קורס הכשרת מודריכי טיולים במסגרת החינוך** (חו תקן)

* נשתי לבעלי תעודת הוראה
** מ.נ.נ. 7522

אנשים - אנשים
אנשים אלו אנשים
פניה 02-9937312
harshamag@herzog.ac.il
אנשים - אנשים
אנשים אלו אנשים
תחילה 02-9937318
lebilahz@herzog.ac.il
חפשו אותנו בפייסבוק

מחברות חכמות המומלצות והאיכותיות תוצרת כחול לבן

מחברות מקווקוות ולא מקווקוות
כיווני אותיות עברית/אנגלית
מחברות השבון מיוחדות ועוד...

!קצת
המחברות ניתנות לרכישה בכל החנויות למכשירי כתיבה בארץ וכן ברשתות קרביץ וכפר השעשועים וגם באתר האינטרנט שלנו

פרטים והזמנות
בטל: 09-7669305
www.snbooks.co.il

טרטל מערכות הגברה

www.turtle.co.il

המרכז הישראלי למגברי דיבור "סדונה"
יבאן רשמי של TAKSTAR - I EDGE AUDIO

מגוון מגברי דיבור מקצועיים
החל מ- **189 ש"ח**

מבצע לחברי הסתדרות המורים: הנחה 10%
על סמון הדגמים באתר קוד מבצע: 7522

טרטל מערכות הגברה - רח' נגבה 1, רמת גן
טל: 03-752-752-2, פקס: 03-752-752-3
service@turtle.co.il

ארצות הברית: נסיגה חלקית ממשטר הבחינות

ארצות הברית תקועה עם הירושה החינוכית של הנשיא הקודם. התקשורת חושפת את מחירים של המבחנים הסטנדרטיים: רמאויות. הנשיא אובמה ושר החינוך שלו כבר מציעים תיקונים והקלות. הערכת יתר של תלמידים, התברר באיחור גם לאמריקנים, פוגעת בחינוך

אבי קפלן

כגון תלמידים ממגוון קבוצות אתניות ותלמידים בחינוך המיוחד. מדרד ה־AYP הפך לאימת בתי הספר והמורים. בתי ספר ומחוזות שאינם מפגינים שיפור שנתי מספק במשך כמה שנים צפויים למסגרת מוגדרת של סנקציות הולכות ומחמירות, ובהן דרישה מבית הספר להקצות משאבים מהתקציב הבית ספרי להוראה פרטית לתלמידים בשעות אחר הצהריים ולמימון הסעות של תלמידים לבתי ספר הנחשבים טובים יותר. במקרים קיצוניים הסנקציות כוללות פיטורי מנהל או מורים, ואפילו סגירה של בית הספר.

כבר שנים אחדות ברור שהחוק "שום ילד לא נשאר מאחור" בעייתי מאוד. אף שהוא תרם להעלאת המודעות לפערים בהישגים החינוכיים בין תלמידים מקבוצות שונות באוכלוסייה, די ברור שיש בעיה עקרונית עם הערכת הישגים לימודיים משמעותיים על ידי מבחנים סטנדרטיים. יתרה מזו, הקריטריונים שנקבעו בחוק לעמידה ברמת גיל בקריאה ובחשבון בשנת 2014 אינם מציאותיים והסנקציות המופעלות כנגד בתי ספר שאינם מראים שיפור אינן דרך יעילה להניע בתי ספר לקדם הישגים ולצמצם פערים. רוב בתי הספר בארצות הברית – ההערכות מדרבות על כ־80% – לא יעמדו בקריטריונים אלה. היה אפשר לצפות שהחלטה גורפת כזאת – המציבה קריטריונים אבסולוטיים עבור כל התלמידים במדינה – תהיה דוגמת ארצות הברית ובלי להתחשב במאפיינים הייחודיים של אוכלוסיות שונות ובשינויים דמוגרפיים וכלכליים המתרחשים על פני עשור – תהיה בעייתית מאוד.

ולם החינוך בארצות הברית כמרקחה. הנשיא אובמה ושר החינוך ארני דנקן הכריזו על ויתורים שייתנו למדינות שלא יעמדו בסטנדרטים שהוצבו לבתי הספר במסגרת החוק "שום ילד לא נשאר מאחור" (No Child Left Behind). החוק של הנשיא בוש מ־2002 העביר את הסמכות בכל הנוגע לסטנדרטים החינוכיים והערכתם מהמדינות אל הממשלה הפדרלית. המדינות נדרשות להגדיר סטנדרטים להתקדמות שנתית בקריאה ובחשבון בכל בית ספר ומחוז. אולם הממשלה הפדרלית היא המפקחת על הגדרת הסטנדרטים ועל הערכת ההתקדמות, והיא מתנה את ההקצאה הכספית למדינות בעמידה בסטנדרטים שהגדירו לעצמן.

נוסף על כך החוק דורש מהמדינות להביא את כל התלמידים במערכות החינוך הציבוריות – כ־50 מיליון ילדים וכ־100 אלף בתי ספר – לרמת גיל בקריאה ובחשבון עד שנת 2014 ואת כל המורים – כ־3.2 מיליון – לרמה מקצועית גבוהה ותפקוד מיטבי. כדי להעריך את ההתקדמות לקראת הסטנדרטים שהוגדרו, נדרשים כל בתי הספר הציבוריים למדוד את הישגי התלמידים במבחנים סטנדרטיים שנתיים. המבחנים הם הבסיס לחישוב מדרד "שיפור שנתי מספק" (Adequate Yearly Progress – AYP), הדורש שיפור בהישגי כל התלמידים, כולל השוואה בין ההישגים של תלמידים בקבוצות שונות

ד"ר אבי קפלן הוא חוקר ומרצה במחלקה לפסיכולוגיה של החינוך ב-Temple University בארצות הברית

2011 2012

הנושאים החמים:

מבחנים סטנדרטיים

לדמוקרטים בקונגרס בלמו את שינויו. בשל לחץ הזמן החליטו אובמה ודנקן לשנות את החוק בעצמם. משמעות השינוי היא ויתורים למדינות שבתאי הספר שלהן לא יעמדו בקריטריונים האמורים, בתנאי שמדינות אלה יסכימו לאמץ מסגרת חדשה להערכה ולשיפור בתי הספר.

במסגרת החדשה יקבלו המדינות גמישות רבה יותר בהגדרה ובהערכה של המטרות החינוכיות שהן שואפות לקדם – גמישות שתאפשר להן להרחיב את הגדרת המטרות מעבר לציונים במבחנים סטנדרטיים. בנוסף המדינות יקבלו יד חופשית יותר בתכנון התערבויות לשיפור בכתי ספר לא יעילים ויוכלו להתאים את ההתערבויות למאפיינים של בתי הספר.

...

האירועים הללו הצביעים על הכרה של הממשל האמריקני במגבלות של המבחנים הסטנדרטיים כמדד האולטימטיבי להצלחה חינוכית. מי שתרם לא מעט להכרה זו הוא פרופ' ויטו פרון (Perrone) מאוניברסיטת הרווארד, שהלך לעולמו בימים אלה.

פרון היה אחד המתנגדים הראשונים והרהוטים ביותר למבחנים סטנדרטיים. הוא טען שהתוצאה של הצבת המבחנים כמדד האולטימטיבי להצלחה חינוכית תהיה ששינון של ידע ורכישת מיומנויות של עשיית מבחנים יהיו למטרת ההוראה, במקום מטרות חשובות יותר כגון למידה מעמיקה, הנעה פנימית ללמידה, ויסות עצמי בלמידה ויישום ידע והבנה במשימות משמעותיות.

גם בארץ, כמובן, השימוש במבחנים סטנדרטיים נפוץ ותורם להתליכים דומים, אם כי קנה המידה אחר. ראוי שמובילי החינוך בארץ ישימו לב למסרים הברורים העולים ממדידת הישגי התלמידים, הן בהיבט הערכי והן בהיבט המעשי, בנוגע למה שחשוב ולא חשוב בחינוך. ■

נוסף על בעיות אלה מאפיינים אחרים של החוק תרמו לשינויים פדגוגיים לא רצויים. לדוגמה, הרגש הבלעדי בחוק על סטנדרטים בתחומי הקריאה והחשבון גרם להקצאת משאבים לא פרופורציונלית לתחומים אלה על חשבון תחומי לימוד חשובים אחרים, כגון מדעים, היסטוריה, אזרחות, אמנות וחינוך גופני.

הרגש הבלעדי על מדידת AYP באמצעות מבחנים סטנדרטיים גרם למורים להתמקד ב"הוראה למבחן" במקום בהוראה המדגישה חשיפה רחבה והבנה עמוקה ומורכבת של מושגים ורעיונות, חשיבה ביקורתית ויצירתית, פיתוח תחומי עניין, הנעה ללמידה והפנמת ערכים. אנשי חינוך וחוקרי מוטיבציה התריעו על הבעייתיות הגלומה בפרקטיקות אלה. הם לא הופתעו לגלות אפוא שהרגש על הערכת בתי הספר והמורים והפעלת סנקציות על פי ציונים במבחנים סטנדרטיים תרם לשימוש באסטרטגיות שמתמקדות בהעלאת הציונים במבחנים אלה ללא קשר לידע ולמיומנויות של התלמידים. בחודשים האחרונים צצים שוב ושוב מקרים של רמאויות במבחנים סטנדרטיים, הן בקרב תלמידים יחידים הן בקרב קבוצות

תלמידים והן במערכות בתי ספר שלמות. בשל מקרי רמאות אלה יש שימוש הולך וגובר בשיטות של שליטה מוגברת, כגון עריכת המבחנים באותו יום בכל המחוז או המדינה והוצאת הצייון של המבחנים מידי בתי הספר והמחוזות והעברתו לגורמים חיצוניים. החלטות מסוג זה גורמות להוצאת כספים נוספים ולהפחתת תחושת השליטה והמוטיבציה של אנשי החינוך.

...

אובמה ודנקן ניסו לקדם את שינוי החוק בקונגרס, אך למרות הסכמה רחבה שהחוק בעייתי, מאבקים פוליטיים בין הרפובליקנים

המחאה החברתית. הרהורים חינוכיים

עדיין אין די פרספקטיבה להערכת המחאה החברתית הגדולה של הקיץ האחרון, אבל צריך, כבר עתה, לעצור ולשאול: מה אירע כאן? מה משמעותו החברתית והחינוכית של האירוע הזה?

שמעון אזולאי

ולכל זה יש משמעות חינוכית. קיץ 2011.

...

עוד אין די פרספקטיבה להערכת המחאה, אבל צריך, כבר עתה, לעצור ולשאול: מה אירע כאן? מהי משמעותו החברתית והחינוכית של האירוע הזה?

מה שבלט במחאה מיומה הראשון היה היעדרו של קול ברור ואחיד. המפגין צעק סיסמאות שמובילי ההפגנות – שהפכו מיומנים להפליא בתוך ימים אחרים – קראו ברמקולים, ושאל את עצמו "מה, בעצם, הם רוצים? מה בדיוק אני רוצה?" אך מבעד למגוון המבלבל של הקולות היה אפשר להבחין בקול אחד: מיאוס בכלכלת ההון ובתרבות ההון.

אף שהכלכלה, בעיקר יוקר המחיה, דחפה את המפגינים לכיכרות, המוחים לא ביקשו הקלות והזולות. להפך, המחאה באה לומר משהו החורג מעולמה הצר של הכלכלה ורוחה את עולם הערכים שלה; היא ביקשה להחליף את השיפוט הכלכלי של ערך האדם בשיפוט אחר, אנושי. ערכו של אדם אינו נמדד בנכסים הריאליים והפיננסיים שיש לו או – לרוב – אין לו, אלא במימוש האנושיות שלו כאדם חושב, מעורב ויוצר.

זוהי אולי הסיבה המהותית להיעדרם המושמץ כל כך של חובשי

הייתה תחושה של אזרחות עולם במחאת הקיץ, של חציית גבולות. הכיכרות של טונים, אתונה, מדריד וקהיר התמזגו והדהדו בכיכרות שלנו. הייתה הרגשה של "היסטוריה בפעולה". לא הייתי צריך, כהרגלי, להפציר במכריי לבוא להפגין. הם נדחפו מבתיים אל הכיכרות על ידי כוח בלתי נראה. רעיונות ומושגים – צדק חברתי, מדינת רווחה, אפילו סוציאליזם – שהורחקו למעמקי התודעה בלחצה של רוח הזמן רחצו באור המחאה. האשמה המוטחת בעניים – "אתם אשמים בעונייכם!" – התמוססה בחומן של ההפגנות. יצירתיות שטפה את הרחובות – סיסמאות, מיצגים ודרכי מחאה מקוריות אחרות.

סיסמת המהפכה הצרפתית הוותיקה והמוכתמת בדם – חירות, שוויון, אחווה – חגגה בתמימות חדשה. התקווה השלישית, אחווה, התממשה לנגד עינינו בהפגנות עצמן ונתנה מקום לקולות אותנטיים מגוונים.

הציונות, שנהייתה עם השנים לאומנות שבטית מסתגרת, הופיעה באור חדש של סובלנות ופתיחות לעולם. המרחב הווירטואלי הפך ממשי, והמרחב הממשי הפך מיושן, מושחת ולא רלוונטי. מערך ערכים חדש, היה נדמה, מגיח בעוצמה ומביס את המערך הון-שלטון.

ד"ר שמעון אזולאי הוא מרצה לפילוסופיה ועובד ביחידת הפיתוח של מכון ברנקה וייס

2011
2012

הנושאים החמים:

מחאה ומאבק לשינוי

צילום באדיבות "כלכליסט"

הפגת המיליון, ספטמבר 2011. באופן עמוק המחאה פנתה נגד נרטיב האינדיווידואליזם של התרבות המערבית

ששחרר מכליו הוא גילה שהוא ככול באזיקים החזקים מכול – פרטיותו שלו עצמו.

האינדיווידואליזם הוביל לבדידות ולניכור והציב את הפרטים מבודדים וחשופים מול כוח המחץ של מדינות ותאגידים. הפרט שנותק מהמשפחה המורחבת, מהקהילה, מהאיגוד המקצועי, ממדינת הרווחה ומכל מסגרת אחרת של ערבות הדדית נדרס על ידי אינטרסים של הון ושלטון.

המחאה של קיץ 2011 הייתה התערוררת של יחידים המבקשים להתאחד ולחזור לעצמם, שכן אין יחיד שהוא אי בודד; כל יחיד הוא חלק מיבשה של קהילה, חברה, זיקה לאחרים. הכוח הפוליטי-קפיטליסטי מבקש לקרוע את היחיד מזיקתו לאחרים, לבודד אותו ולהפוך אותו לאורח-צרכן חסר אונים במדינה ובשוק. במחאה של הקיץ האחרון צעקו רבבות יחידים "לא רוצים להיות לבד!".

מהי משמעות הקריאה הזאת מבחינת החינוך והמחנכים? הבידוד של יחידים מזיקתם לאחרים מתחיל בבית הספר ובכיתה. בבית הספר ובכיתה כל יחיד נפשו – לומד לבד, נבחן לבד, מצליח או נכשל לבד. את הפדרגוגיה האינדיווידואליסטית-קפיטליסטית הזאת יש להחליף בפדרגוגיה קהילתית, משותפת ומשתפת. את המורה היחיד מול כיתה של יחידים יש להחליף בעבודה קבוצתית על בעיות משותפות – למורים, לתלמידים, לחברה ולאנושות.

את שיטת ההערכה של יחידים, שבה הצלחה של היחיד תלויה

הכיפות למיניהן – סרוגות ושחרות – מהמחאה הזאת. בתרבות הרתית שלהם יש אמות מידה אחרות, לא כלכליות, לערכו של אדם (שלעתים קרובות ולמרבה הצער הוא אדם יהודי בלבד). הם זקוקים פחות למהפכת הערכים שהמחאה ביקשה להניע.

לעומת היעדרם, המוצדק או לא, של דתיים לסוגיהם, בלטה נוכחותם של אנשי החינוך במחאה הזאת, ואף יצאו ממנה תנועות חינוכיות. אנשי החינוך שאלו את עצמם איזו הזמנה למחשבה ולפעולה שולחת המחאה הזאת; איזה חינוך אני משרת; איזה חינוך אני רוצה לשרת; האם אני, שנכנס ככל בוקר לכיתה, תורם משהו לעיצובה של חברה ראויה.

...

באופן עמוק המחאה פנתה נגד נרטיב האינדיווידואליזם של התרבות המערבית. היחיד – החל ב"אני חושב..." של דקארט, עבור בסובייקט האוטונומי של הנאורות וכלה ביחיד בעל הזכויות של הליברליזם והיחיד הממציא את עצמו של האקוויסטנציאליזם – התייצב במרכז התרבות, החברה והכלכלה. השתלטותו של היחיד על המרכז לא הייתה רציפה; היא נתקלה בתגובות נגד חזקות, אך בסופה של המאה העשרים ותחילת המאה היא הושלמה; היחיד הגיע לשלטון כשהוא מרושש, פגיע ומבקש לצאת מיחידותו. אחרי

והטובה שנרמסה ודוכאה במלחמת ההישרדות והקריירה, באקדמיה ובבתי הספר.

אין כמו תחומי הרוח לבטא את אנושיותנו כפעילות פרשנית לצורך הבנה עצמית וניהול תבוני של חיינו האישיים והחברתיים. אך הרוח הידלדלה, ואנשים חוו לפתע בורות מתסכלת ומביכה נוכח השאלות הגדולות של חייהם. חסרו להם מושגי יסוד לדיון בחיים משמעותיים, בחברה הוגנת ובחינוך בעל ערך.

אנשים נזכרו לפתע שכבר שנים, אולי מעולם, לא אימנו את רוחם בעיסוק בשאלות היסוד של חייהם. הם נזקקו לפתע לפילוסופיה – מלכת המדעים שהודחה ממלכותה ומתכנית הלימודים והוגלתה לאיים נצורים של אוהבי חוכמה. העם דרש צדק חברתי, אך לא היו לו הכלים להבין ולכונן אותו.

אנשי חינוך וחובבי חינוך מבין המוחים חיפשו כלים להמצאת חינוך אלטרנטיבי, חינוך שאינו בגרורות, מיצ"בים ופיזה, חינוך שאינו "מבחן התוצאה", חינוך שאינו אמצעי למשהו חשוב ממנו – ולא מצאו. חסרה להם שפה פילוסופית-פדגוגית לצורך המצאת חלופה לחינוך של "מה יצא לי מזה?".

לפתע נוצרה התוכנה שבין החינוך כאמצעי – לכסף, לפרסום, להצלחה – לבין אובדן ערך האדם עובר קו ישר אחר. במהלך הדיונים התנועתיים אל תוך הלילה התחילו אנשים לבסס אמיתות חינוכיות חדשות של חינוך לשם חינוך, למידה לשם למידה, הבנה לשם הבנה, התפתחות לשם התפתחות. הם התחילו לגשש את דרכם לקראת צירוק חדש לחינוך – חינוך שאינו שלב בדרך להון ושלטון אלא הוא הדרך עצמה.

...

ובכלל ייתכן שהמחאה החברתית-חינוכית הזאת של קיץ 2011 פוצצה את השקר הגדול של החינוך – חינוך שמבטיח ניעות חברתית, קריירה מקצועית ו"הצלחה". דור שלם הבין פתאום שהחינוך עבר עליו, שרק הון עושה הון ושלחינוך אין ערך. פיננסי או אחר.

החינוך השולט הביס את החלופה שלו – חינוך של עיצוב האופי באמצעות תרבות. הוא הציג אותו כחינוך נלעג ותלוש מהחיים האמיתיים. אבל החינוך השולט לא סיפק את הסחורה, לא מינף את התעודות שחילק להצלחה המובטחת. הורים השקיעו בחינוך בבית ספר יוקרתי יותר או פחות ובאוניברסיטה, וההשקעה לא הניבה תשואה. עכשיו ילדיהם, המצוידים בתעודות חסרות ערך שוק, יוצאים למחות. ב' זה אוהל, ולא בית דו-מפלסי שהחינוך הבטיח. בוגרי בית הספר גילו שהמזורים שינו את הכללים ולא סיפרו להם. החינוך נכשל, למרבה המזל. הוא לא הצליח לנתב את הצעירים למסלולים קונפורמיים, לסגל אותם לחברה תחרותית, חומרנית, אוכלת עובדיה ואזרחיה. לזמן מה היה נרמה שהצעירים מועלים בנעוריהם ומבקשים ללכת בערוצי הקריירה שהוריהם הולכים בהם ואנהדפו מהם. עכשיו הם מורדים ומבקשים חינוך אחר וחברה אחרת. האם בשדרות רוטשילד בתל אביב נולדו חברה וחינוך חדשים או שמא ההרהורים הללו עגומים עוד יותר?

ככישלון של אחרים, יש להחליף בהערכה לעבודה קבוצתית הנבנית משותפות ותורמת משהו לתיקון עולם. עולם הירע הוא עולם של קהילת ידע, עולם הערך הוא עולם של קהילות חברתיות, שייכות וזיקה.

...

המחאה לא הייתה מתרחשת, בטח לא בהיקף הזה, בלי המרחב הווירטואלי של הרשתות החברתיות. המהפכה הטכנולוגית-דיגיטלית היא אולי המהפכה הדרמטית ביותר בתולדות האנושות.

היא רק בראשיתה וקשה לנו לחזות את מלוא תוצאותיה, אבל כבר עתה חלק ניכר מן החיים החברתיים שלנו מתרחש בחללה החברתי של הרשת.

בחללה החברתי של הרשת גופו של "המשתמש" נמצא בחוץ, אבל תודעתו מעורבת בו כל כולה, והיא דוחפת את הגוף לרחוב, לכיכר, למחאה. המרחב המכונה "וירטואלי" הוא המרחב הממשי, והוא המנוע של כל ההתרחשות.

גם הרשתות החברתיות, כמו המחאה, מעידות שהפרט דוחה את פרטיותו – המבודדת, האטומה, הנכה. "פגיעה בפרטיות" כבר אינה האיום הנורא ביותר על חיינו. הרשתות החברתיות ששות אלי "פגיעה בפרטיות" – ליחסים אינטנסיביים עם הזולת, למעורבות חברתית. אין פרט

ללא זולת המכיר בפרטיותו ונכנס אתה לשיחה. כל מי שכותב סטטוס בפייסבוק מחציץ את חייו, מכונן את חייו ומוזמין תגובות המאשרות אותם.

הרשתות החברתיות מייצרות כוח חדש המערער את כוחם של האליטות והמוסדות הוותיקים – בעלי הון, כוהני דת, מומחי אקדמיה, המדינה, החוק, מערכת החינוך. ההמון המתהווה ברשתות האינטרנטיות צובר ומעצב כוח, ומאיים לפרוץ בכל רגע ולטלטל את הסדר הישן.

לחיים הווירטואליים יש השפעות כבירות על בית הספר. מצד אחד, הם פורצים לבית הספר ומשנים את סדריו וערכיו, ומצד אחר בית הספר חורג אליהם ומרחיב את גבולותיו עד אין-סוף.

בעוד שבעבר כלל המרחב הבית ספרי את הנוכחות הפיזית של התלמידים והמורים ומי ששלטו בו היו המורים וההנהלה, כיום הוא חומק מחוץ לגבולותיו ומהשליטה הריכוזית. בית הספר מטפס על חומותיו שלו ובורח אל מרחבי האינטרנט. התלמידים נכנסים כיום לאותו מבנה המכונה בית ספר, אך זהו בית ספר אחר לגמרי – בית ספר במרחב הווירטואלי. המורה העומד מול הכיתה אינו עומד מול תודעות בודדות וסגורות, אלא מול תודעות קשורות ופתוחות – תולדה של דיאלוג אין-סופי במרחבי הרשת.

...

המחאה הפכה את כולם לתנועת נוער – צעירים ומבוגרים ניהלו ויכוחים עד עלות השחר על צדק חברתי, שוויון, ערבות הרדית וחינוך ראוי. ההתגייסות הזאת על חשבון שעות עבודה ומנוחה העידה על כמיהה להגדיר מחדש את חיינו על בסיס הרוח – הרוח הישנה

**מקיר
 פלזס
 למורה**
 ביטוח הרכב המשתלם
 לחברי הסתדרות המורים

**מי שיודע
 מה הביטוח
 הכי משתלם
 שיצביע!**

תנאים ייחודיים ובלעדיים הוסדרו
 בהסכם עם הסתדרות המורים
**לפרטים והצטרפות:
 03-9297722**

עלון מס' 1000000000

**ביטוח בריאות
 ייחודי
 ובלעדי**
 לחברי הסתדרות המורים
 ולבני משפחותיהם

**למידע, שירות והצטרפות:
 03-9294410**
 ניתן להיכנס לאתר "מקדם בריאות" דרך אתר
 הסתדרות המורים בישראל:
www.itu.org.il

אני עובד בחברה מקוונת שגורפת עשרות אלפי דולרים בחודש מכתיבת עבודות מקוריות לפי הוראות מוגדרות שהיא מקבלת מסטודנטים רמאים. אני עובד שם במשרה מלאה מ-2004. בכל יום של השנה האקדמית אני עשוי לעבוד על יותר מעשרים מטלות

מכל תפקוד אנושי פרט להקלדה, תגגל עד ערפול חושים ותשתה מספיק קפה לתרלוקה של מהפכה במדינה קטנה במרכז אמריקה. ומצד שני עומדים הכסף והתחושה שאני חייב לנצל את ההזדמנות, ואפילו איזה רטט של התרגשות מן המתח הקשור בתהייה אם אמנם אוכל לעשות את זה.

ואני יכול. זה לא בלתי אפשרי לכתוב עבודה בת 75 עמודים ביומיים. זה רק מאמלל. אני לא זקוק לשינה רבה, וכשאני נכנס לקצב אני מסוגל לייצר ארבעה-חמישה עמודים בשעה. תחילה אני מגדיר את חלקי המטלה – מבוא, הגדרת הבעיה, מתודולוגיה, סקירת הספרות, ממצאים, סיכום – הכול בהתאם להוראות. ואז אני פותח את גוגל.

לא ביקרתי בספרייה אפילו פעם אחת מאז שהתחלתי בעבודה הזאת. אמוזן מספקים דוגמיות חנם בנדיבות מרשימה. אם אני מצליח למצוא עמוד יחיד מטקסט מסוים, אני מסוגל לשבץ אותו אל תוך הרוח, להקיש את מה שאיני יודע מסקירות של קוראים ודברי שבח של מו"לים. גוגל סקולר הוא מקור מידע נהדר המספק תקציר לכל מאמר בכל כתב עת כמעט. וישנה ויקיפדיה כמובן, שתכופות היא

המקור הראשון שלי לכל טיפול בנושאים חדשים. צריך כמובן לאמת חומרים כאלה במקומות אחרים, אבל כבר השלמתי כך מאות קורסים מרוכזים.

אחרי איסוף המקורות אני שולף ציטוטים מועילים, מאזכר אותם כראות ומפזר אותם בין חלקי העבודה. לאורך השנים שכללתי שיטות למתיחת עבודות. אני מסוגל לכתוב משפט של ארבע מילים בארבעים מילים. תנו לי משפט אחד של טקסט ראוי לציטוט ואייצר עבורכם שני עמודי הסבר כבר ראש. אני מסוגל לומר בעשרה עמודים מה שאנשים רגילים יאמרו בפסקה.

בראשי אני מחזיק גם ספרייה שלמה של משפטים אקדמיים שגורים: "בחינה מדוקדקת של האירועים שהתרחשו ב... במהלך... ממחיש ש... נכנסה לשלב של שינוי תרבותי, חברתי וכלכלי נרחב אשר יגדיר את פני... למשך שנים רבות". את החסר אפשר למלא בעזרת המונחים שסיפק המרצה בהוראות למטלה.

מה איכות המוצר שמופק בסיום התהליך הזה? תלוי ביום, במצב הרוח שלי, במספר המשימות האחרות שעליהן אני עובד. תלוי גם בלקוח שלי, בציפיותיו, בשאלה אם המטלה הגמורה חורגת מיכולותיו. לעולם איני עורך את העבודות שכתבתי. כך אני מקבל פחות בקשות מלקוחות "לפשט" את הכתיבה. כך שחלק מהעבודה שלי נהדר. חלק אחר אינו נהדר כל כך. רוב לקוחותיי ממילא אינם מסוגלים להבחין ביניהם ופירוש הדבר כנראה שברוב המקרים העבודה טובה יותר ממה שהסטודנט היה מצליח לכתוב בעצמו. כבר היו לי לקוחות שהודו לי על שהייתי מחוסר מספיק להכניס שגיאות הקלדה. "שיחקת אותה", הם אומרים.

קראתי מספיק חומרים אקדמיים כדי לדעת שאיני החרטטן היחיד בסביבה. אני חושב איך דיקנס קיבל תשלום לפי מילה ואיך התוצאה היא ש"Beak House הוא... טוב, אהיה דיפלומוטי ואומר רק שהוא יסודי. דיקנס הוא מודל לחיקוי עבורי.

שכתוב על מישהו שעזר לאחד מיקיריו להיאבק בסרטן. היה אפשר לעבד חלק מן החיבורים שכתבתי לסרטים בכיכובה של מריל סטריפ.

תלמידי פמורה, סטודנטיות לסיעוד

אני כותב לא מעט עבודות עבור תלמידי פמורה. אני אוהב תלמידי כמורה. נדמה שהם חפים מכל מודעות לסתירה הפנימית בין הרעיון שישלמו למישהו כדי שיעזור להם לרמות – בעיקר בקורסים העוסקים בהליכה בנתיב האל – לבין המודל האתי שהם נדרשים להעמיד כדי שאחרים יוכלו ללכת בעקבותיו. שילמו לי כדי שאכתוב שפע גינויים לוחטים להתנוונותה המוסרית של אמריקה – תוצאת ריבוי ההפלות, נישואי הומוסקסואלים ולסביות או הוראת האבולוציה. אפשר להניח שרשויות הכנסייה רואות בכל אלה איום גדול יותר מן הגניבות הספרותיות שמבצעים עוטי הגלימה לעתיד.

ואשר לאחיות של אמריקה, אל יחת

לבבכם. חיינו בידיים טובות – הגם שיריים שאינן מסוגלות לכתוב מילה. סטודנטים וסטודנטיות לסיעוד מספקים לחברה שלי את אחד ממאגרי הלקוחות הגדולים ביותר. כתבתי בשבילם תכניות לניהול מקרה, דוחות על אתיקה סיעודית ומאמרים שמסבירים מדוע אחיות מוסמכות מאירות את הדרך אל עתיד הרפואה. אפילו כתבתי מסלולי טיפול תרופתי – עבור חולים שכולי תקווה שהיו היפותטיים.

אני, שאין לי שם, דעות, או סגנון משלי כתבתי עבודות רבות כל כך עד עכשיו, ובהן חוות דעת משפטיות, הערכות צבאיות אסטרטגיות, שירה ודוחות מעבדה (וכן, אפילו עבודות על יושרה אקדמית). עד שקשה לי לקבוע איזה תחום לימודים רוחש רמאויות יותר מאחרים. ובכל זאת הייתי אומר שבתחום החינוך המצב הוא הגרוע ביותר. כתבתי עבודות לסטודנטים בתכניות לחינוך יסודי, לתלמידי חינוך מיוחד ולקורסי הכשרה באנגלית כשפה זרה. כתבתי מערכי שיעור למורים השואפים ללמד בתיכון וחיברתי דוחות על בסיס פתקים ששרבטו לקוחות במהלך תצפיות בשיעורים. כתבתי מאמרים לסטודנטים למנהלה וחיברתי תזות עבור מי שלומדים במסלול למנהלים. במסגרת קבוצתית הרמאויות האדירה, חזית קהילת המודיעין שורצת סוכנים כפולים (מחנכי העתיד של אמריקה: אני יודע מי אתם).

לכתוב 75 עמודים ביומיים

ככל שמתקרב המועד האחרון לכתובת העבודה באתיקה עסקית, אני חושב יותר ויותר על מה שנכון לי. בכל פעם שאני מקבל משימה בהיקף כזה מתעוררת בי תחושה גופנית מסוימת. גופי שואל: אתה בטוח שאתה רוצה לעשות את זה שוב? אתה יודע כמה זה כאב בפעם האחרונה. אתה יודע שהתלמידה הזאת תבלה אתך עוד הרבה זמן. אתה יודע שאתה תהיה מספר החירום, היועץ האישי וגלגל ההצלה שלה. אתה יודע שבי-48 השעות שתקדיש לכתובת העבודה הזאת תחדל

אכזבה במכללה

אבל קל מדי להפנות את האצבע המאשימה אליי. למה עסקיי פורחים? למה סטודנטים רבים כל כך מעדיפים לרמות במקום לעשות את עבודתם בעצמם? תאמרו עליי מה שתרצו – לא אני מי שגורם לתלמידים לרמות. אתם יודעים מה לא קרה מעולם? מעולם לא הגיע אליי לקוח והתלונן שסולק מן הלימודים, שפקפקו במקוריות עבודתו, שנקטו נגדו הליכים משמעותיים כלשהם. ככל הידוע לי, איש מלקוחותיי לא נתפס מעולם.

הסטודנטית למנהל עסקים/3

יומיים בלבד נותרו לי, וסוף־סוף הייתי מוכן להסתער על העבודה במנהל עסקים. כיביתי את הטלפון, הסתגרתי במשרדי ועברתי את הגיהנום של דחיסת כל "השכלתה" של סטודנטית לסוף שבוע יחיד. נסו זאת פעם. אחרי עשרים שעות עבודה על נושא יחיד, החוויה המתקבלת היא כמעט חוץ־גופית.

הלקוחה שלי הייתה מאושרת מן העבודה. היא אמרה שתציג את הפרק למנחה שלה ותחזור אליי לקראת השלבים הבאים. שבועיים חלפו, ובמהלכם העבודה הזאת כמעט פרחה מזיכרוני בשל מאות העמודים שכתבתי מאז. ואז, בליל רביעי אחד, קיבלתי את ההודעה הבאה בדוא"ל:

"תודה רבה רבה עלה פרק הולך ממש טוב המרצה אואב אותו אבל יש לו כמה הארעות מה אתה חושב? "ההיפותזה מעניינת אבל הייתי רוצה לראות אותה קצת יותר ממוקדת. תבחרי קשר אחד מסוים ונסי להוכיח אותו".

"מה אנחנו צריחים לאנות לז'".

זה קורה הרבה. משלמים לי לפי

משימה, אבל כשמדובר בעבודות ארוכות הסטודנטים מתחילים לחשוב עליי בתור יועץ חינוכי אישי. היא שילמה כדי שאכתוב תגובה בת עמוד למרצה שלה, ואז שילמה כדי שאכניס שינויים בעבודה. השלמתי את כל המטלות ושימרת את הקול שהסטודנטית ביססה לעצמה ואת מראית העין שמדובר בסטודנטית כשירה.

עבודה של 75 עמודים באתיקה עסקית התרחבה בסופו של דבר לתזה בת 160 עמודים, שאני כתבתי מתחילתה ועד סופה. את שם הלקוחה איני זוכר, אבל שמה מופיע על העבודה שלי. שיתפנו פעולה במשך חודשים. וכמו בכל כך הרבה נושאים שטיפלתי בהם, הקשר בין פרקטיקות עסקיות לא אתיות לבין הליברליזציה בסחר נשזר אט־אט כחוט השני בחיי.

תארו לכם את התרגשותי כשקיבלתי את החדשות הטובות: "תודה רבה רבה על האזרה והכל עכשיו אני יכולה לקבל טואר".

המאמר המקורי פורסם ב־12 בנובמבר 2010 ב:

<http://chronicle.com/article/The-Shadow-Scholar/125329/>

תרגום ועיבוד: יניב פרקש

אז איך הופך אדם לשכיר חרב אקדמי? סיפור כניסתי לתחום עשוי ללמד משהו. במרכזו עומדת האכזבה העצומה שחוויתי במכללה. סלידתי משעות הבוקר המוקדמות ומטבעם הממושטר של הלימודים בתיכון הוקלה במעט בזכות הציפייה לקהילה החינוכית שנכונה לי באקדמיה, לחילופי הרעיונות החופשיים ולצוהר שייפתח לי אל גדולי החושבים. כמה מדכדך היה לגלות שהמכללה היא סתם עוד מקום שבו מקוששים ציונים, שבו התחרות מאפילה על כל התפתחות אישית ושבו איום הכישלון משמש לעידוד הלמידה.

אף על פי שחוויות האקדמיה שלי לא הצדיקו את המוניטין המהולל שלה, בכל זאת דווקא הן הובילו אותי למקומי היום. גרלתי במשפחה מן המעמד הבינוני־עליון, אבל נרשמתי למכללה בשכונה ענייה. השתלבתי מצויין; אחרי תשלומי שכר הלימוד לא נותר לי גרוש על הנשמה. לא היה לי כלום חוץ מתכנית ארוחות והמחשב של שותפי לדירה. אבל הייתי נחוש בדעתי להתפרנס מכתובה ויתר על כן, ללמוד בשנים היקרות להפליא האלה כיצד לעשות זאת.

כשסיימתי את כתיבת ספרי הראשון, בקיץ בין שנתי השנייה והשלישית באוניברסיטה, פניתי למחלקה לאנגלית בבקשה להרכיב עבורי תכנית למחקר עצמאי שיעסוק בעריכת הספר ובהוצאתו לאור. הביטו עליי כעל מי שנסתתרה בינתו. אמרו לי ש"אין פה דבר כזה". שלחו אותי חזרה לשיעורי כרי שאשב בהרצאות ואסמן איקסים בטופס בחינות עד להשלמת חוק לימודי.

אבל השיעורים נמאסו עליי. ישנתי עד שעה מאוחרת וביליתי את שעות

אחר הצהריים בעבודה על חומריי שלי. ואז קרה משהו מצחיק. בניגוד לבעלי הסמכות, שאליהם נאלצתי להתחנן כדי שיתייחסו לעבודתי ברצינות, חבריי לספסל הלימודים בהחלט הבחינו בי. הם ראו את יכולתי ואת שפע הזמן הפנוי שהיה לי. הם זיהו ערך שנעלם מעיני האוניברסיטה.

הסתבר שבני כיתתי העצלנים, לוגמי הבירה ומסניפי הזנקס, היו להוטים לשלם לי כדי שאכתוב את עבודותיהם. ואני הייתי להוט לקחת מהם את כספם. תארו לעצמכם שאתם קורסים תחת נטל של רוחות חניה אוניברסיטאיים, שספקות עצמיים מתחילים לנקר בכך, ואז חבר אחווה אחד מציע לשלם לכם במזומן כדי שתכתבו על אפלטון. את העבודה היא עשיתי בקלי קלות. השמועות על שירותי פשוטו במהירות – בייחוד בבתי האחוה. במהרה התחלתי לקבל טלפונים מזרים גמורים שרצו לשכור את שירותיי. פתאום כתבתי למחיתי!

וכעבור כמעט עשור, סטודנטים – ולא מו"לים – עדיין מגיעים מכל מקום כדי למצוא אותי.

אני עובד קשה למחייתי. אני מסביר פנים. אבל אני מבין שבמונחים פשוטים אני האיש הרע. אני מבין למה אני חשוף להאשמות אתיות.

כ

מו כל מי שעבר באקדמיה, גם עו"ד יואל חשין, 39, שהיה סטודנט, עוזר הוראה ומרצה בתחום המשפטים, זכה להכיר מקרוב את תופעת ההונאה האקדמית. אך בניגוד לתגובות של סטודנטים ואנשי סגל החל באדישות, עבור בהשתתפות פעילה וכלה במלחמת חורמה – חשין החליט לחקור את התופעה לעומקה: לנסות לברר מה עומד ביסודה ובעיקר מהי הדרך הנכונה ביותר להתמודד עמה. במהלך השנים העביר חשין אלפי שאלונים, ראייין מאות מרצים, עוזרי הוראה, סטודנטים וממונים על אכיפה.

שהגיע הזמן להתייחס לתופעה בפרספקטיבה קצת יותר אמיצה מזו הקובעת שיש להכניס את המעתיקים לכלא?

ביצד?

"למשל לראות בה תופעה המלמדת לא על סטודנט לא מוסרי, אלא על מרצה לא מספיק רציני. ראוי להתייחס בכובד ראש לנתון מדהים וחשוב מאוד במחקר שלי, המגובה במחקרים נוספים בארצות הברית, ולפיו הגורם המשמעותי ביותר להפחתת היקפים של העתקות קשור לאיכות ההוראה. במילים אחרות, מרצים הנתנים לסטודנטים שלהם יחס אנושי, מביעים אכפתיות, דואגים לספק להם תרגילים ועבודות מקוריים ויצירתיים, שניכר בהם הקשר לצמיחה של הסטודנטים, הסטודנטים בכיתתם פשוט לא

כלומר? "מובן שאינני מעודד רכישה של עבודות מוכנות. אבל אנחנו בעיצומה של מהפכת המידע, שבמהלכה המידע העומד לרשותנו הופך זמין בהרבה ונגיש בהרבה. עד לא מזמן דוקטורנט היה עלול להמתין שבועות עד שספר מסוים שעליו לחקור יתגלגל לידיו. במקרים אחרים, היה עליו לנסוע לשם כך לחו"ל. היום הכול זמין לנו, ובלחיצת כפתור. אפילו דוקטורט אפשר להנחות מחו"ל אם המנחה בשנת שבתון, למשל, בזכות האימיילים כמוכן. אתרים שברשותם מאגרים של עבודות עשויים להיות גם חגיגה אינטלקטואלית לסקרנים, ולא רק חגיגה עבריינית למעתיקים. אנחנו צריכים להבין שאנחנו בעידן של הפרטה הגדולה ביותר

זו לא הטכנולוגיה, זו שיטת ההוראה

עו"ד יואל חשין חקר את תופעת ההעתקות באקדמיה, ולדעתו אין שום בעיה למגר אותה. איך? "באמצעות הוראה משובחת"

בהיסטוריה של הידע. זה תהליך שהחל עם המצאת הדפוס, שלקחה את התנ"ך מידי הכומר ונתנה אותו לאיכר. זו המשמעות האמיתית של הטכנולוגיה, וכל הדרך שבה מתמודדים עם עניין ההונאה בהקשר זה הוא פספוס של הנקודה."

אז מה צריך לעשות?

"כשלב ראשון צריך להפנים את התופעה ולהבין שכדי למגר אותה יש להתמקד במרצים ולא בסטודנטים: להפחית במידה ניכרת את התחרות המוגזמת ואת החשיבות המוענת לציונים בחוגים מסוימים – פסיכולוגיה ומשפטים למשל; לייצר מנגנונים שנותנים יחס אישי לסטודנטים נזקקים; לנסות להפוך את המוסד האקדמי למרחב המקדש את חוויית הלמידה והצמיחה האינטלקטואלית של הסטודנטים, במקום מוסד המספק דיפלומה עם ציון. צריך להתייחס להעתקה לא כמונחים של מוסריות, אלא כמונחים של כדאיות (כראי לי לעשות את העבודה משום שהיא תביא לצמיחה שלי או משום שאני רוצה להוכיח

יעתיקו. וזו נקודה דרמטית. את ההעתקות אפשר למנוע באמצעות הוראה משובחת. כלומר, אין שום בעיה למגר את התופעה. מספיק לאוניברסיטה לקבוע כלל המטיל את העונש על מונע הנוק הטוב ביותר, קרי על המרצה, ולקבוע למשל שראוי להרחיק מהאוניברסיטה מרצה שהיקף ההעתקות בכיתתו גבוה מרף מסוים. אין לי ספק שהתופעה תמוגר."

ביצד משפיעה לדעתך הטכנולוגיה על תופעת ההעתקות?

"אין ספק שהטכנולוגיה מזמנת לסטודנטים אין-ספור אפשרויות חדשות להעתקה. זה מתחיל בשיטות כגון 'גזור והדבק', שמאפשרות העתקת פסקאות ועבודות שלמות בזמן אפסי, ממשיך ביכולת של סטודנטים לשלוח עבודות זה לזה דרך האתרים החברתיים והדואר האלקטרוני ומסתיים באפשרות לרכוש עבודות באינטרנט ללא בעיות מיוחדות. הפרספקטיבה המוסרנית המתייחסת להעתקות רואה בכל אלה רעה חולה. ואני חושב בריק ההפך."

"תופעת ההעתקות הייתה ברורה לי מהיום הראשון באוניברסיטה", מספר חשין. "ומה שהיה עוד יותר ברור לי הוא הפער שבין שכיחות התופעה לבין ההתייחסות אליה, הפורמלית והלא פורמלית."

תסביר בבקשה.

"מצד אחד, יש נורמה התנהגותית גורפת של העתקות. מצד אחר, מתמודדים אתה באמצעות אכיפה סלקטיבית עם מאפיינים שרירותיים כגון ועדות משמעת. היקף התופעה הולך וגדל, ואין לי ספק שהוא ימשיך ויגדל כל עוד דרך ההתמודדות עמה תהיה באמצעות ועדות ותקנוני משמעת למיניהם. ההתייחסות הפורמלית לתופעה היא מוסרנית, כמעט שקרית. אין בה כל פן אתי או מחנך."

אז צריך להתמקד בשיח האתי?

"גם הפן האתי מיצה את עצמו במידה רבה. כאשר כמעט כל הסטודנטים נוהגים להיות מעורבים בעברות של העתקה, זה נשמע כמעט חסר טעם להמשיך ולאיים עליהם בחוסר המוסריות שבהעתקה. אני חושב

שיצרו תוכנות שבאמצעותן הם מגלים סטטיסטית אילו מילים וכמה מילים תואמות בין עבודות שונות. כיום, כשכל העבודות ממילא מוגשות כקובץ אלקטרוני, זו לא בעיה. במקרה הזה קל ליצור מאגר של מידע ולהשתמש בו.”

נשמע אפקטיבי. אז מה בדיוק הבעיה?
”לכאורה אין. אולי ככה אפשר למצוא גם מי רצה את ארלוזורוב. אבל ההתמקדות בזה פחות חשובה בעיניי, וגם אם היא חשובה, אני מעוניין לעסוק במשהו אחר. אני מאמין שאי-אפשר למנוע את ההעתקות. אתה מקליד שם של קורס מסוים במשפטים וקופצות עליך אינספור תוצאות שנוגעות לנושא הזה. הדרך הפשוטה להתמודד עם זה היא גם הדרך שתניב את התוצרים החשובים יותר מן המלחמה בהונאה: לשפר את חוויית הלימוד של הסטודנט. בוא נצמד רגע עשר-עשרים שנה קדימה: יהיו אוניברסיטאות וירטואליות שבהן המרצה הטוב ביותר בעולם בתחומי ייתן סדרה של 12 הרצאות ברשת. הסטודנט יוכל לקבל אותן מתי שנוח לו, מהמחשב האישי בבית. כבר היום צועדים בכיוון הזה, ויש כל מיני סרטונים ביוטיוב ומאות אפליקציות מדהימות המעבירות נושאים שלמים בצורה אינטראקטיבית מרתקת כמו שמעולם לא דמיינו, באמצעות הסמרטפונים והטאבלטים. מצד אחר יש את המוסד האקדמי, ומה נותר לו? המגע האישי. היכולת ללוות את הסטודנט פנים אל פנים. אם נעשה את זה, אין סיבה שהוא ישתמש ב'גזור והרבק', כי הוא יהיה ממוקד בתהליך הצמיחה של עצמו. בנוסף שווה לנסות שיטות אחרות.”

מבחינה ללא בודקים?
”לא מבחינה אמון שבהם המרצה יוצא מהחרד, אלא שיטות אמון. לתת לסטודנטים להיות שותפים ליצירת הקורס האתגר והגדרת הכללים. העניין המרכזי הוא שיתוף פעולה. אם זה נעשה בדרך הנכונה, זה מבורך. בארצות הברית זה נעשה בכמה מקומות, ואפילו בארץ יש בתי ספר שמתנסים בכך.”

מדוע האקדמיה לא עושה את זה?
”כל אורגניזם מתקשה להשתנות. המהפכה הטכנולוגית, והאינטרנט במיוחד, הם שינויים חשובים ביותר. אבל למרות הקינדל אנחנו עדיין רוצים את הספר הקשיח, ומאותה סיבה סטודנטים עדיין מגיעים ותמיד כנראה יגיעו להרצאות ולשיעורים. השאלה היא מה המרצה יכול לתת שאי-אפשר לקבל בטכנולוגיה, מה מייחד את עוזר ההוראה. התשובה היא סביבה תומכת, קהילה שמסיעת בצמיחה האינדיווידואלית.”

בתופעה, הטילה לא פחות מעונש מוות על המעתיקים. גם זה, אגב, לא עקר את ההונאה מהשורש, למי שחושב שהגברת האכיפה יכולה למנוע את התופעה.

מדוי בכלל הונאה אקדמית?

”אין הגדרה ברורה לדבר הזה. יש מי שיכנה כל פעולה חסרת הגינות הונאה, ואחרים יאמרו שרק ניסיון לעשות שימוש לא מורשה או לא מקובל בידע במהלך ביצוע משימה אקדמית הוא הונאה. יש גם מי שמצמצם את זה ממש להעתקה של תשובות במבחן. במחקר שלי הגדרתי את זה כך: פעולת הונאה המתבצעת במהלך משימה ונוגעת לה ישירות, כשהמטרה היא לשפר את איכות המשימה. זאת אומרת שהונאה אינה נוגעת לגנבת ספרים מהספרייה, אבל מקיפה

יואל חשין, גזור העתקות, הדבק צמיחה אישית

את נושא כתיבת העבודות והמבחנים.”
זו תופעה ישראלית, או אולי ישראלית במיוחד?

”זו תופעה גלובלית, לא ייחודית לישראל כלל. יש מחקרים שמבקשים להוכיח אמפירית שבארצות הברית מעתיקים פחות, אבל אני מסופק באמיתותם. נכון שהאופי הישראלי מתאפיין ביכולת 'לקלוט' את המערכת ואת ההזדמנויות שבתוכה, אבל התופעה עתיקה ואינה קשורה למקום מסוים.”

אי-אפשר למנוע העתקות

פרק נפרד במחקר של חשין עוסק בתרומת הטכנולוגיה להונאה האקדמית, והוא מפרט שיטות הונאה שונות המבוססות על המחשב, כגון פריצת סיסמה של המרצה וגנבת בחינה, שימוש בטלפונים סלולריים ובעיקר שימוש ב'גזור והרבק' בכתיבת עבודות – שיטה המאפשרת לסטודנט להכניס לעבודה הומר שמישהו אחר כתב.

עם זאת, כפי שמסביר חשין, "הטכנולוגיה מסייעת גם לתפוס מעתיקים. יש פרופסורים

2011
2012

הנושאים החמים:

העתקות

למורה המצוין שלי שאני תלמיד חכם). הרי, כמה שזו קלישאה, סטודנט שמעתיק באמת פוגע בצמיחה האינטלקטואלית שלו, בדיוק כמו שאדם שמחמיץ אימון בחדר כושר פוגע בצמיחה הגופנית שלו. כל הסתכלות אחרת על התופעה מעוותת בעיניי.”

בסין העתיקה גזרו עונש מוות

מחקרו של חשין מטעם האוניברסיטה העברית התפרש על פני שנים רבות והקיף מוסדות אקדמיים רבים בארץ, והוא אף מציג את ההתייחסות לסוגיה בעולם. המחקר נפתח בעובדה מרתקת: ההונאה האקדמית הקדימה רבות את האקדמיה עצמה. ישנן עדויות מסין העתיקה על בדיקות קפדניות של נבחנים טרם כניסתם לחדר מבודד שבו נבחנו במשך זמן רב, לעתים אפילו שלושה ימים רצופים. אז כהיום, סטודנטים רבים מצאו את הדרך להערים על המערכת, למשל באמצעות תפירת כיסים מיוחדים להסתרת פתקיות בתוך הבגדים. הממשלה, בניסיון להילחם

מה הם עושים שם בפינלנד שמעורר את קנאת כל מערכות החינוך בעולם?

**בוחרים מורים רק מהעשירון העליון של
בוגרי האוניברסיטאות וסומכים עליהם;
לא מעריכים מורים ולא מתגמלים אותם
על פי ההערכות; ממעטים בהוראה
פרונטלית ובבחינות; מגיעים לכל ילד;
מוקירים את השוויון בחינוך; מתמידים
באותה מדיניות חינוך; לא מתעניינים
בתוצאות של מבחני פיזה ולא עושים
עניין מהמקום הראשון בליגה**

לינל הנקוק

ה

סמסטר נגמר בבית הספר המקיף "קירקוֹיֶאָרוֹוי" באֶספוֹ, פרוור גדול ממערב להלסינקי, כאשר החליט קארי לואהיוואורי, מנהל בית הספר ומורה ותיק, לנסות משהו קיצוני – במונחים פיניים לפחות. אחד מתלמידי כיתה ו' שלו, ילד אלבני מקוסובו, הלך והירדרד והתקשה להדביק את הפער שנפער בינו ובין בני כיתתו, למרות המאמצים הרבים שהושקעו בו. צוות החינוך המיוחד של בית הספר – ובהם עובד סוציאלי, אחות ופסיכולוגית – שכנעו את המנהל שלא מדובר בעצלנות. הוא החליט אפוא להשאיר את הילד כיתה – אמצעי נדיר כל כך בפינלנד עד שכמעט נעלם ממערכת החינוך שלה – ולתת לו תשומת לב מיוחדת.

פינלנד רשמה בעשר השנים האחרונות שיפור אדיר בתחומי הקריאה, המתמטיקה והמדעים, במידה רבה בזכות העובדה שסומכים על המורים שיעשו הכול, כל מה שצריך, כדי לקדם את תלמידיהם ולשנות את חייהם. בן ה-13 הזה, פֶסָארט קבאשי, קיבל חינוך מלכותי ממש.

"באותה שנה לקחתי את פֶסָארט כתלמיד פרטי שלי", סיפר לי לואהיוואורי במשרדו, שעל אחד מקירותיו מתנוססת כרזה של "צוללת צהובה" של הביטלס ובארונו מוחזקת גיטרה חשמלית. כשבסארט לא למד מדעים, גאוגרפיה ומתמטיקה, הוא ישב עם לואהיוואורי או לידו ולמד לקרוא. הוא פיצח את השפה הפינית – ספר אחרי ספר – עד שהתחיל לקרוא בשטף. בנם של פליטי המלחמה מקוסובו כבש את שפתה עשירת התנועות של ארצו המאמצת, והבין שהוא יכול ללמוד.

כעבור שנים הופיע בסארט בן העשרים במסיבת חג המולד ב"קירקוֹיֶאָרוֹוי" עם בקבוק קוניאק וחיוך רחב. "אתה עזרת לי", אמר למורהו לשעבר. בסארט פתח מוסך משלו וחברת ניקיון. "לא סיפור גדול", אמר לי לואהיוואורי. "זה מה שאנחנו עושים כל יום, מכינים

ילדים לחיים".

הסיפור הזה על ילד אחד שניצל מצביע על מקצת הסיבות להצלחה החינוכית המהממת של האומה הנורדית הקטנה – תופעה שהעניקה השראה לרבים מן ההורים ואנשי החינוך באמריקה ובה בעת הביכה ואפילו הרגיזה אחרים. החינוך הפיני היה לנושא חם באמריקה בעקבות ההשוואה שעשה הסרט התיעודי משנת 2010 "Waiting for Superman" [ראו **הד החינוך**, אפריל 2011] בינו לבין מערכת החינוך הציבורי הבעייתית של ארצות הברית.

"לעשות כל מה שצריך" היא גישה שמניעה לא רק את שלושים המורים של "קירקוֹיֶאָרוֹוי", אלא את מרבית 62,000 אנשי החינוך ב־3,500 בתי הספר של פינלנד, מלפלנד ועד טורקו – מקצוענים שנבחרו מן העשירון העליון של בוגרי האוניברסיטאות כדי שיעשו את התואר השני הנדרש בחינוך וילמדו בבתי הספר. רבים מבתי הספר קטנים דיים כדי שמוריהם יכירו כל תלמיד ותלמיד. אם שיטה אחת נכשלת, המורים מתייעצים עם עמיתיהם ומנסים שיטה אחרת. נדמה שהם ששים לאתגר. כמעט 30% מילדי פינלנד זוכים לעזרה מיוחדת כלשהי בתשע שנות הלימוד הראשונות שלהם בבית הספר. המוסד שלואהיוואורי מלמד בו שירת בשנה שעברה 240 ילדים מכיתה א' ועד ט'; ובניגוד למוניטין שיצאו לפינלנד כמדינה הומוגנית מבחינה אתנית, יותר ממחצית מ־150 תלמידי היסודי בבית הספר הם מהגרים – מסומליה, עירק, רוסיה, בנגלדש, אסטוניה, אתיופיה ומדינות אחרות. "ילדים ממשפחות עשירות ומשכילות יכולים ללמוד גם אצל מורים טיפשים", אומר לואהיוואורי בחיוך. "אנחנו עובדים עם תלמידים ממשפחות חלשות וצריכים לתת להם את המורים הטובים ביותר. זה נעוץ עמוק בתודעה שלנו".

...

המהפך בחינוך הפיני החל לפני כארבעים שנה, והיה אחד מגורמי המפתח בתכנית ההתאוששות הכלכלית של המדינה. אנשי החינוך לא ירעו כמה הוא מוצלח עד שנת 2000 – השנה שבה הופיעו התוצאות של מבחני פיזה. התוצאות גילו שתלמידי פינלנד הם הקוראים הטובים בעולם. כעבור שלוש שנים הם הוליכו את הדירוג במתמטיקה. ב־2006 השיגה פינלנד את המקום הראשון במדעים בין 57 מדינות (וכמה ערים). בדירוגי פיזה 2009 דורגה פינלנד במקום השני במדעים, השלישי בקריאה והשישי במתמטיקה בין כמעט חצי מיליון תלמידים ברחבי העולם.

"אני עדיין מופתעת", אומרת אריאריטה האיקינן, מנהלת בית ספר מקיף בהלסינקי. "לא חשבתי שאנחנו עד כדי כך טובים".

בארצות הברית, שהשתרכה באמצע הרשימה לכל אורך העשור החולף, ניסו פקידי ממשל להכניס תחרות חופשית לבתי הספר הציבוריים. בשנים האחרונות השקיעה קבוצה של בעלי הון נרבינים דוגמת ביל גייטס כסף ברעיונות של המגזר הפרטי – למשל שוברי לימודים, תכניות לימודים מבוססות נתונים ובתי ספר ברשיון (charter schools), שמספרם הוכפל בעשור האחרון. ומסתבר שגם הנשיא אובמה מהמר על תחרות. יוזמת "המרץ לצמרת" שלו מזמינה מדינות להתחרות על מימון פדרלי תוך כדי שימוש בבחינות ובשיטות אחרות להערכה ומדידה של מורים – שיטה שבשום אופן לא הייתה מתקבלת בפינלנד. "למעשה אני חושב שהמורים אצלנו היו יוצאים מדעתם", אומר טימו האיקינן, מנהל מהלסינקי בעל 24 שנות ותק בהוראה, "אם היו מעריכים אותם כך. כאשר עושים רק סטטיסטיקה, מחמיצים את הממד האנושי".

בפינלנד אין בחינות סטנדרטיות מחייבות, מלבד בחינה אחת בסוף שנת הלימוד האחרונה. אין שם דירוגים ואין השוואות או תחרות

לינל הנקוק היא פרופ' לעיתונאות באוניברסיטת קולומביה

אין הם עושים את זה?

2011
2012

הנושאים החמים:

השיטה
הפינית

במיוחד בפיוזה. פיוזה זה לא אנחנו".

...

מאיה רינטולה עמדה מול כיתתה הרעשנית, 23 בני שבע ושמונה, ביום אחד בשלהי אפריל 2011 בבית הספר "קירקוֹיאָרווי". סבך חושים צבעוניים הזודקר כמו פאה משְעֵרָה הארמוני. המורה בעלת עשרים שנות הניסיון בדקה את מראה לקראת ואפו – היום שבו מורים וילדים מגיעים לבית הספר בתחפושות פרועות לכבוד אחד במאי, חג ראשית האביב. שמש בוקר הסתננה מבעד לצלוני בד בצבעי אפרפר ולימון והאירה מכלי רשא מפלסטיק שעמדו על אדני החלונות. רינטולה חייכה והרימה את ידה הפתוחה באלכסון במחוות "הג'רפה השקטה" הוותיקה שלה, המסמנת לילדים להיות בשקט. כובעים קטנים, מעילים ונעליים אוחסנו לבטח בתאים, והילדים התפתלו בקוצר רוח ליד שולחנותיהם, בהמתנה לתורם לספר סיפור מגן המשחקים. זה עתה שבו מרבע שעת המשחק הקבועה בחוג בין השיעורים. "המשחק חשוב בגיל הזה", תאמר רינטולה אחר כך. "אנחנו מייחסים חשיבות גדולה למשחקים".

לאחר שנגרעו מקופצנותם הוציאו התלמידים משולחנותיהם שקיות קטנות של כפתורים, גרגירי שעועיית וכרטיסים ממוספרים מ־עד 20. עוזרת הוראה חילקה פסים צהובים שייצגו יחידות של עשר. על לוח חכם מול הכיתה הסבירה רינטולה לכיתה את עקרונות השיטה העשורנית. ילדה אחת חבשה אוזני חתול על ראשה, בלא סיבה נראית לעין. אחרת החזיקה בובת עכבר על שולחנה כדי להזכיר

בין תלמידים, בתי ספר או אזורים. בתי הספר בפּינלנד מקבלים מימון ציבורי. עובדי סוכנויות הממשל המנהלים אותם, אם ברמה הארצית ואם ברשויות המקומיות, כולם אנשי חינוך ולא אנשי עסקים, קצינים ברימוס או פוליטיקאים מקצועיים. כל בית ספר מלמד על פי רשימת יעדים ארצית וזה, ושואב את מוריו מאותו מאגר של אנשי חינוך בעלי הכשרה אוניברסיטאית. התוצאה היא שלילד פיני יש סיכוי טוב לקבל חינוך איכותי באותה מידה בין שהוא מתגורר בכפר ובין שהוא חי בעיר אוניברסיטאית. הפערים בין התלמידים החלשים ביותר והחזקים ביותר הם הקטנים בעולם, על פי סקר עדכני שערך הארגון לשיתוף פעולה ופיתוח כלכלי (OECD). "שוויון הוא המילה החשובה ביותר בחינוך הפיני. כל המפלגות מימין ומשמאל מסכימות על כך", אומר אולי לוקאינו, נשיא איגוד המורים החזק של פינלנד. 93% מן הפינים מסיימים תיכונים אקדמיים ומקצועיים, ושני שלישים מאלה ממשיכים לאוניברסיטאות – השיעור הגבוה ביותר באיחוד האירופי. ואף על פי כן, במונחים כספיים, פינלנד משקיעה בחינוכו של כל תלמיד כ־30% פחות מארצות הברית.

אבל אצל הפינים, הידועים באיפוק שלהם, הטפיחה העצמית על השכם בולטת בהיעדרה. הם להוטים לחגוג את המקום הראשון שהשיגה נבחרתם באליפות העולם בהוקי, אבל ציוני פיוזה אינם סיבה למסיבה עבורם. "אנחנו מלמדים ילדים איך ללמוד, לא איך להיבחן", אומר פאסי סאלברג, מורה לשעבר למתמטיקה ולפזיזיקה שעובד היום במשרד החינוך והתרבות הפיני. "אנחנו לא מתעניינים

איריס אביעז,
מורה לתיאטרון
ורכזת מגמת
תיאטרון
בתיכון "מקיף
עומר"
ותק: 18 שנה

בתיאטרון נוצרת מעבדה של תלמידים

הסוד: אמפתיה, אהבה, בירור הצרכים של התלמידים, דיבור בגובה העיניים, שיחות אינסופיות, שיוצרות ביני לבין התלמידים אינטראקציה אחרת.

המודל שלי: למדתי בהדסים וביבנה, והיו לי מורים מדהימים, מלאי שליחות ורצון טוב, ממש מורי דרך לחיים. אך ההבניה שלי כמורה נעשתה לאט לאט במהלך השנים עם הניסיון שצברתי בהוראת כלכלה ובהמשך בהוראת תיאטרון.

דרך תיאטרון מפתחים דיון על דילמות מוסריות, על ערכים, מחנכים את הדור לצורך תרבות איכותית ולפקוח את העיניים. באמצעות הכלי הזה מתפתחת צורת חשיבה אחרת, והדיון נוגע גם במקצועות אחרים: אמנות, פילוסופיה, היסטוריה. זה מקום שבו כמה מקצועות מתחברים. תיאטרון משנה ערכים ובודק את חוליי החברה. כשפונים לקהל צריך להיות עם מסר ואמירה. בנוסף התלמידים מפנימים טוב יותר בדרך חווייתית מאשר כשהם יושבים ולומדים. מגמת תיאטרון היא קשה ומאתגרת. התלמידים שלנו טובים במיוחד.

הייתי מורה לכלכלה, ובערבים השתתפתי בחוג תיאטרון. בהמשך נכנסתי לקבוצת תיאטרון שנקראת תיאטרון "פלייבק" באר שבע, ובמסגרתה הופעתי בכל הארץ. כך קרה שתחום העיסוק העיקרי שלי הפך להיות תיאטרון. השלמתי לימודים בבימוי, עשיתי תעודת הוראה ועברתי ללמד תיאטרון.

טוב לי להיות עם התלמידים. מעצם טבעו המפגש אתם מחבר אותך לקרקע, לכאן ולעכשיו. בהוראה יש גם תחושה של שליחות: רצון לייצר הווה ועתיד טובים יותר.

קשה עם המסגרת הנתונה. לדעתי היא לא מתאימה להתנהלותם העכשווית של בני הנוער. הידע כבר לא נמצא אצלנו המורים, הידע הוא בכל מקום, ואנחנו צריכים להקנות לתלמידים כלים כדי שיוכלו להשיג את הידע הזה. המסגרת צריכה לתת מקום לדברים האלה, ותיאטרון עושה בדיוק את זה: בתיאטרון נוצרת מעבדה של התלמידים – הם מביימים, בונים תפאורה, דואגים למוזיקה ולתלבושות. זאת שיטת לימוד נכונה כיוון שכך הם מקבלים אפשרות לממש את עצמם בכוחות עצמם. זה כלי לעתיד.

ג'צליה גוהרי,
מחנכת כיתה
ז', מורה
לאמנות ורכזת
אמנות בתיכון
"מקיף עומר"
ותק: 37 שנה

האמן מעורב בכל תחום בחיים

קשה לי לחשוב על משהו קשה. אני אוהבת את מה שאני עושה ולא מרגישה שום קושי אמיתי. אני לא רוצה לצאת לפנסיה.

הסוד: הרדיות. אני מרגישה שברגע שאני נותנת אני גם מקבלת. מלבד זאת, כיף לי, אני נהנית. יכולתי לפרו ש ולפתוח חוגים, לעשות יותר כסף, אבל אני מרגישה שאני מעניקה לילדים וזה עושה לי טוב.

המודל שלי: בבית ספר תיכון הייתה לי מחנכת ומורה לספרות בשם בטיה, שהייתה מורה לחיים. היא הייתה עושה ביקורי בית, והפכה לחברה של המשפחה ושל התלמידים. אנחנו בקשר אתה עד היום. לקחתי ממנה את האהבה שלה לתלמידים ואת האש שבה היא לימדה ושכוחה אהבתי ספרות.

דרך אמנות אפשר ללמוד הרבה על החיים והחברה, וזה גם הערך החינוכי שלה. זו חוויה של יצירה שקשורה לתחומים רבים בחיים: מדע, כימיה, פיזיקה, וגם תחומים פוליטיים וחברתיים. האמן תמיד מעורב בכל תחום בחיים, הוא מבקר פוליטי וחברתי.

יעל דקל

זה נפל עליי בדרך המקרה. למרות שתמיד אהבתי לצייר ולפסל. כשסיימתי בית ספר יסודי המחנכת, שראתה שאני טובה באמנות, הציעה לאימא שלי שאלמד בבית ספר חילוני לאמנויות ברמת גן. אך הוריי דתיים, והם סירבו לתת לי ללמוד בבית ספר חילוני. בהמשך, אחרי תיכון דתי במגמת שרטוט, הלכתי ללמוד חינוך לגיל הרך במכללת "קיי", אך המגמה לגננות הייתה עמוסה. באותה שנה נפתחה מגמה חדשה להוראת ציור ואמנות, ושאלו אותי אם מעניין אותי להחליף גננות באמנות. כמובן שכן, זה היה פשוט מזל.

טוב לי להרגיש שאני גורמת לילדים לפתח את עצמם ולגלות בעצמם דברים שהם לא חשבו שיש בהם. גם כאלה שמגדירים את עצמם כבעלי שתי ידיים שמאליות מגלים לאט לאט את הכישרים שבתוכם, אחרי שאני מציבה להם המון אפשרויות ואתגרים. האהבה של הילדים היא ללא גבולות, הם יודעים להעניק בחזרה המון.

בשטח ניסיון אישי עזרה שנייה פרספקטיבה ספרים זיכרונות

אליעזר שמואלי / כן אדוני השר

"אל תשכח להגיד להם את זה אחרי מותי"

שיבוץ טוב ברשימת המועמדים לכנסת מטעם מפא"י (אז, כזכור, הייתה ועדה מסדרת), אך אני סירבתי. הסברתי לו שטוב לי במשרד החינוך וכי פוליטיקה אינה מעניינת אותי. למרות שהתאכזב, התשובה שלי מצאה חן בעיניו ומאז פעלנו יחד כצוות יעיל למדי.

עובדי משרד האוצר לא ראו בעין טובה את ההתחברות הזאת של המשנה למנכ"ל משרד החינוך לשר שלהם, אבל אני מימשתי אותה בכל עת לטובת ענייני חינוכי כזה או אחר. ספיר עודד אותי לעשות כן, והפניתי את הקשר שלנו לפני המנכ"ל (אברהם אגמון) ומנהלי אגף התקציבים לדרוריהם. התלוויתי לספיר לנסיעותיו לארצות הברית ולאירופה כדי לגייס כספים למפעלי החינוך. לעתים ביקש ממני לשאת דברים בשמו ובשם החינוך. כך, למשל, בסיומה של ארוחת צהריים בביתו של בעל הרשת "מרכס אנד ספנסר", ארוחה שבה השתתפו בעלי הון יהודים מצרפת, שווייץ ואנגליה, הרציתי על מצבה של מערכת החינוך הישראלית הצעירה, ואתגריה ויצאנו ממנה עם תרומות להקמת בית ספר על-יסודי בבית שאן. פעלנו מחוץ למסגרת של המגבית האירופית, והמגבית מחתה, אך בבית שאן נבנה בית ספר חדש.

בעוד שהיחסים בין השרים ארן וספיר היו טובים, היחסים בין שר החינוך יגאל אלון לספיר היו משובשים. בכל פעם שחרג אלון מתקציב המשרד ונוקק לתוספת מהאוצר הוא היה מזומן אותי ומבקש: "לך תפעיל את קסמיך על ספיר".

ספיר חבר לארן במפעל הגדול של הקמת בתי ספר מקיפים בעיירות הפיתוח. בתוך כמה שנים – בעזרתו של פינקוס, יו"ר הנהלת הסוכנות היהודית והנהלת המגבית היהודית המאוחדת בארצות הברית – פרשנו בהן רשת של בתי ספר מקיפים. ספיר הרדים את התורמים בבקיות ובמרץ הבלתי נדלה שלו. הוא נענה בחיוב לכל הצעת matching (דולר של המדינה על כל דולר של תורם) כדי להקים עוד מבנה ולדחוף עוד יוזמה. התורמים ידעו שתרומתם מטופלת כראוי וכי ספיר יעקוב אחר כל מבנה שייבנה בעזרתה. בתי הספר המקיפים החדשים נשאו את שמותיהם של רוגוויין, דנציגר, זינגמן, שטיינברג, שיבר, פירסט, רודמן, פרקאוף, מיטרני ועוד.

לא אלאה בפרטים. ספיר (בעצה אחת עם ארן) הקים יותר מ-700 מבנים – בתי ספר מקיפים, בתי ספר יסודיים, גני ילדים, מתנ"סים, סמינרים למורים ועוד – בעלות של יותר מ-120 מיליון דולר, שהתרים בתקופה קצרה לקידום החינוך בישראל. הכול מתוך אמונה שעתיד המדינה הצעירה תלוי באיכות החינוך שיינתן לבניה ולבנותיה. מפעלי החינוך שזרע ספיר בארץ לאורכה ולרוחבה הם גלעד נאמן לתרומתו לחינוך. ■

כמה ימים לאחר מכן ישב שמואלי עם ספיר בוועדת החינוך של הכנסת. וכל מיני גמדים ירו חצים על גוליבר. שמואלי חשב: 'אחרי שעסק בענייני ביטחון, התיישבות, מים, תעשייה, פתאום האיש הזה גומר את הקריירה שלו בענייני חינוך, מגיע למסקנה היסטורית שאם אתה לא בונה חינוך בריא לעם הזה, אין לך בעצם עתיד לעם. והוא שר אוצר. הוא צריך באותו זמן לנהל את האוצר של מדינת ישראל. הפתיחות

הזאת, הראייה הכוללת שלו, וכל זה באיש אחד. הולך ונבנה עולם גדול חדש, והם עוקצים אותו שהוא אוכל הרבה. ועוקצים אותו שיש לו פנקס קטן. זה גוליבר בארץ הגמדים! וספיר יושב שם, ושמואלי מרגיש משהו, את התנועה של המשקפיים, כאילו הוא אומר לו: 'שמואלי, תענה להם'. ושמואלי מרביץ נאום מהבטן. ואז ספיר מוריד את המשקפיים, מתכופף, כותב פתק ומגיש אותו מקופל לסגן השר [אהרון ירלין – שיעביר לשמואלי]. 'שמואלי, כתוב בפתק, 'אל תשכח להגיד להם את זה אחרי מותי''. ואמנם לא שכחתי.

הקטע הזה לקוח מביוגרפיה שכתבה מיכל ספיר, נכדתו של ספיר, "היש הגדול – ביוגרפיה של פנחס ספיר" (ידיעות אחרונות, 2011, עמ' 555). בה בעת יצאה גם ביוגרפיה מלומדת של ההיסטוריון יצחק גרינברג "פנחס ספיר: ביוגרפיה כלכלית פוליטית" (רסלינג, 2011). ספיר, גדול שרי האוצר שהיו למדינת ישראל, חזר לרגע לכותרות. הזדמנות לציין רק מעט מהמעשים שעשה לטובת מערכת החינוך של מדינת ישראל בעשורים הראשונים לקיומה.

את ספיר הכרתי בעזרתו של זלמן ארן. לפני שהציג אותי, דיבר ארן בשבחי וספיר שמח להכירני. עוד יותר מכך, שמחתי אני להכירו. בפגישות הבאות השתתפנו בהקמת "קרן החינוך לישראל" (Israel Education Fund – IEF), בבניית בתי ספר מקיפים ובמפעלים אחרים לטובת החינוך. פנחס ספיר, שר האוצר ויו"ר הנהלת הסוכנות, פתח את לבו ואת המוסדות שעמד בראשם לחינוך. הוא עבד בתיאום מלא עם שר החינוך זלמן ארן ועם בכירי משרד החינוך. בכל הפגישות הרבות שבהן נכחתי הפגין ספיר בקיאות עד כדי פרטי פרטים בכל התכניות שהוצגו לפניו ודחף, כאחוז דיכוי, לממש אותן.

אני עצמי אכותתי את ספיר רק פעם אחת. הוא הציע לי

ספיר ושמואלי בטקס חניכת בית ספר מקיף בבאר שבע

אליעזר שמואלי
מילא תפקידי
מפתח במערכת
החינוך במשך
ארבעים שנה.
בשנים 1976–1988
היה מנכ"ל משרד
החינוך

תרבות בידור ופנאי

חוגי תרבות לשנת תשע"ב • מתאמת: עבריה וינרבי • טל': 03-6922909/971/911 • ימי שני ורביעי 8:00-15:00

בעקבות ההצלחה בשנים קודמות אנו ממשיכים להפעיל חוגי תרבות לרווחת ציבור עובדי ההוראה, חברי הסתדרות המורים ובני ביתם. אנו מקפידים על איכות התוכן של החוגים ובוחרים מרצים מעולים. המשתתפים נהנים ורוכשים ידע רב

חוג אמנות:

התנ"ך בראי אמנות המערב והאמנות הישראלית

התנ"ך הוא מקור השראה לציירים ולפסלים באמנות המערב בכלל ובאמנות הישראלית בפרט. בחוג זה נבחן יצירות אמנות בנושאים תנכיים, בליווי מצגות.

שתי סדרות, בכל סדרה חמש הרצאות מפי חנה ארבל.
ימי שני בין השעות 19:00-21:30,
בית הסתדרות המורים, רח' בן-סרוק 8, תל אביב.

סדרה א

31.10.11 בריאת העולם בתיאורי אמנים
21.11.11 הזוג הראשון: אדם וחוה
באמנות הציור והפיסול
12.12.11 זוגיות בתנ"ך בעיני אמנים
16.1.12 עקדת יצחק באמנות הציור והפיסול
30.1.12 תיאורי נוח והמבול באמנות

סדרה ב

20.2.12 יחסי משפחה בתנ"ך בראי האמנות
19.3.12 משה: המנהיג והנביא באמנות הכללית והישראלית
30.4.12 האישיה התנכית באמנות הציור
21.5.12 דוד בראי האמנות
18.6.12 העלאה, השגבה ומראות אלוהים באמנות

השתתפות בכל סדרה מקנה 15 שעות צבירה לגמול השתלמות (בלי ציון), בכפוף לאישור משרד החינוך.
מחיר מינוי לשתי סדרות: 250 ש"ח, לסדרה אחת: 150 ש"ח.
פתיחת החוג מותנית בהרשמה של 50 משתתפים לפחות.

חוג קולנוע איכותי

שתי סדרות, בכל סדרה חמישה סרטים חדשים וחמש הרצאות מפי נסים דיין.
ימי ראשון בין השעות 17:00-19:30,

קולנוע לב 1, לב דיזנגוף, תל אביב (חניה 8 ש"ח לשלוש שעות בחניון התחתון).
סדרה א: 22.1.12, 1.1.12, 4.12.11, 27.11.11, 6.11.11
סדרה ב: 12.2.12, 4.3.12, 25.3.12, 13.5.12, 22.4.12

השתתפות בסדרה מקנה 15 שעות צבירה לגמול השתלמות (בלי ציון), בכפוף לאישור משרד החינוך.
מחיר מינוי לשתי סדרות: 240 ש"ח, לסדרה אחת: 150 ש"ח.
פתיחת החוג מותנית בהרשמה של 300 משתתפים לפחות.
שמות הסרטים יפורסמו בקרוב.

חוג הצגות מייצגות

שבעה מפגשים, בכל מפגש הצגה והרצאה. המרצים: **"ד"ר דרור הררי וד"ר נפתלי שם טוב**.
ימי שלישי בין השעות 19:15-22:30, מרכז דוהל, שכונת התקווה, רח' התקווה 76, תל אביב.

22.11.11 **"מכולת"**, בית לסיין והקאמרי
13.12.11 **"מוריס שימל"**, הבימה
17.1.12 **"סוף טוב"**, הקאמרי
14.2.12 **"אמא מאוהבת"**, בית לסיין
13.3.12 **"כי בנו בחרת"**, הבימה
1.5.12 **"האריסטוקרטים"**, הקאמרי
12.6.12 **"רוחלה מתחתנת"**, בית לסיין

המחיר יפורסם בקרוב.
השתתפות בחוג מקנה 21 שעות צבירה לגמול השתלמות (בלי ציון), בכפוף לאישור משרד החינוך.
רכישת מינוי במוקד הסתדרות המורים, טל: 2344*
הטבה מיוחדת: בין המנויים יוגרלו עשרה כרטיסים להצגה נוספת מהרפרטואר של מרכז דוהל.

תולדות הזמר העברי:

איך שיר נולד

שתי סדרות, בכל סדרה חמישה מפגשים בהנחיית שמוליק צבי - חוקר ואספן זמר עברי - ובליווי שקופיות, סרטי וידאו וקלטות.

ימי שלישי בין השעות 19:00-21:30,
בית הסתדרות המורים, רח' בן-סרוק 8, תל אביב.
סדרה א:
25.10.11 **משה ולינסקי**, תמיד כלניות תפריחה
8.11.11 **יהודה פוליקר**, הצל שלי ואני
6.12.11 **דוד זהבי**, ראשונים תמיד אנחנו
3.1.12 **נורית הירש**, ללכת שבי אחרייך
31.1.12 **נחום (נחצ'ה) היימן**, אני ממשיך לשיר.

סדרה ב

28.2.12 **סשה ארגוב**, דינה דינה ברזילי
20.3.12 **אביהו מדינה**, שבחי ירושלים
17.4.12 **יאיר רוזנבלום**, מחורצים ענפי הזית
15.5.12 **נעמי שמר**, לקום מחר בבוקר עם שיר חדש בלב
5.6.12 **מתי כספי**, כמה שירים אפשר להמציא בכלל

השתתפות בכל סדרה מקנה 15 שעות צבירה לגמול השתלמות (בלי ציון), בכפוף לאישור משרד החינוך.
מחיר מינוי לשתי סדרות: 250 ש"ח, לסדרה אחת: 150 ש"ח.
פתיחת החוג מותנית בהרשמה של 40 משתתפים לפחות.

חוג מוזיקה:

שוברט, קסם המנגינות

שוברט מגשר בין שתי תקופות: הקלסית והרומנטית.

תשע הרצאות מפי המוזיקאית **סמדר כרמי גיברמן**, בליווי נגינה, קלטות וסרטי וידאו.

ימי רביעי בין השעות 18:30-21:00,
בית הסתדרות המורים, רח' בן-סרוק 8, תל אביב.

- הקלסיקה והרומנטיקה ביצירתו של שוברט
- השיר והמוזיקה הקאמרית
- השמחה והעצב בצליליו של שוברט
- מחזור השירים "מסע חורף"

תרבות בידור ופנאי

חוגי תרבות לשנת תשע"ב • מתאמת: עבריה וינריב • טל': 03-6922909/971/911 • ימי שני ורביעי 8:00-15:00

בעקבות ההצלחה בשנים קודמות אנו ממשיכים להפעיל חוגי תרבות לרווחת ציבור עובדי ההוראה, חברי הסתדרות המורים ובני ביתם. אנו מקפידים על איכות התוכן של החוגים ובחרים מרצים מעולים. המשתתפים נהנים ורוכשים ידע רב

המשפט הישראלי:

פסקי דין שחוללו שינויים

מהותיים

החוג מתמקד בפסקי דין חשובים ועקרוניים מהשנים האחרונות שמעלים שאלות עקרוניות חשובות או בעיות מוסריות קשות. שתי סדרות, בכל סדרה חמש הרצאות מפי ד"ר אורלי רוט. ימי שני בין השעות: 19:00-21:30, בית הסתדרות המורים, רח' בן-סרוק 8, תל אביב.

סדרה א

- 7.1.11 "כל השונים שווים": על הזכות לשוויון, על הפליה והפליה מתקנת
- 28.11.11 פקודה בלתי חוקית וחובת אי-הציות לחוק
- 19.12.11 פגיעה בפורץ: הריגה או הגנה מקצועית?
- 9.1.12 רצח רבין: הקו הדק שבין חוק למוסר
- 6.2.12 "משפט שלמה": המלחמה על תינוק המריבה

סדרה ב

- 27.2.12 החוק למניעת הטרדה מינית
- 26.3.12 עיוות דין, מניפולציות בחקירה ומשפטים חוזרים במשפט הישראלי
- 7.5.12 חופש הביטוי מול פגיעה ברגשות הציבור
- 28.5.12 צוואה ביולוגית והמתת חסד
- 4.6.12 כבוד האדם: המהפכה החוקתית בישראל

השתתפות בחוג מקנה 15 שעות גמול השתלמות (בלי ציון), בכפוף לאישור משרד החינוך. מחיר מינוי לשתי סדרות: 250 ש"ח, לסדרה אחת: 150 ש"ח. פתיחת החוג מותנית בהרשמה של 50 משתתפים לפחות.

פרקים נבחרים בטרם

היות הציונות ובראשיתה:

אנשים, חלומות מעשים

שתי סדרות, בכל סדרה חמש הרצאות מפי ד"ר ענת גואטה. ימי שני בין השעות: 19:00-21:30, בית הסתדרות המורים, רח' בן-סרוק 8, תל אביב.

סדרה א

- אררט: נוח עמנואל מייסד מדינה יהודית בצפון אמריקה
- מהיינה ועד הס: יהודים משתלבים מגרמניה רוצים הביתה
- היצירה הספרותית: העברית במאה ה-19
- ביאליק וחוג אודסה
- אליעזר וחמדה בן-יהודה "אבירי השפה העברית"

סדרה ב

- שבע המופלאות: המושבות החקלאיות הראשונות של העלייה הראשונה
 - הרצל: הזדה או חוזה
 - מדגניה ועד תל אביב: אנשי העלייה השנייה ותהליך התיישבותם בארץ
 - הכתיבה הנשית העברית בראשית היישוב: א. רק פרוזה
 - הכתיבה הנשית העברית בראשית היישוב: ב. מי העיזה והחריזה?
- השתתפות בחוג מקנה 15 שעות גמול השתלמות (בלי ציון), בכפוף לאישור משרד החינוך. מחיר מינוי לשתי סדרות: 250 ש"ח, לסדרה אחת: 150 ש"ח. פתיחת החוג מותנית בהרשמה של 50 משתתפים לפחות.

- מאבק החיים והמוות: רביעיית "העלמה והמוות" שירים
- צלילים להתעלות הנפש: החמישייה לכלי קשת
- תפילה דתית. "סטאבת מאטר", תהלים כ"ג ומיסות 2, 6
- השירים המרגשים: "שירת הברבור" והסימפוניות המוקדמות
- היופי הנצחי: הסימפוניה הבלתי גמורה והסימפוניה התשיעית
- ייתכנו שינויים בסדר היצירות. השתתפות בחוג מקנה 27 שעות צבירה לגמול השתלמות (בלי ציון), בכפוף לאישור משרד החינוך. מחיר מינוי: 225 ש"ח. פתיחת החוג מותנית בהרשמה של 50 משתתפים לפחות.

אבולוציה וגנטיקה,

תיאוריה ומעשה

עשר הרצאות מפי פרופ' ידידה גפני. ימי שלישי בין השעות 19:00-20:30, בית הסתדרות המורים, רח' בן-סרוק 8, תל אביב.

- 15.11.11 הנדסה גנטית ברפואה ובחקלאות
- 29.11.11 ויטמינים בבריאות ובחולי
- 10.1.12 כולסטרול: הטוב הרע, והמכוער
- 24.1.12 שינה מהי
- 21.2.12 אלצהיימר, פרקינסון והנטינגטון: מי נותן את הטון
- 6.3.12 זיהוי פלילי בעידן הדי-אן-איי
- 27.3.12 כרומוזמי המין: מהו ייחודם
- 8.5.12 מוצא האדם: דע מאין באת
- 22.5.12 אאוגניקה: השבחת הגזע האנושי
- 19.6.12 הראש היהודי ממציא לנו פטנטים

השתתפות בחוג מקנה 20 שעות צבירה לגמול השתלמות (בלי ציון), בכפוף לאישור משרד החינוך. מחיר מינוי: 250 ש"ח. פתיחת החוג מותנית בהרשמה של 50 משתתפים לפחות.

חדש!! חדש!! חדש!!

מלגה בגובה 4,000 ₪*

לעבודות חקר במסגרת לימודי תואר שני (M.A.) בית הספר ללימודי היהדות
מכון לנדר-מרכז אקדמי ירושלים, בית הספר ללימודי היהדות התוכנית לתואר שני בשיתוף מכון "שם עולם"
שמחים להודיע על פתיחת הרשמה לקורס

בנושא:

"התמודדות ורוח בתקופת השואה"

הקורס הינו שנתי ועוסק בהתמודדות היהודים בשואה
בשאלות: דתיות, אמוניות, רוחניות, ערכיות, מוסריות
וזוהו יהודית. הקורס משלב למידה בסוגיות אלו
ובהמשך כתיבת עבודת חקר מונחית

המלגה לסטודנטים חדשים בלבד,
המצטרפים ללימודים לתואר שני לסמסטר ב' תשע"ב
פתיחת הקורס מותנת במספר הנרשמים

מרכז אקדמי ירושלים
מכון לנדר
בית הספר ללימודי יהדות

* ל נ ד ר (5427) מסלולרי

* המלגה בכפוף לתזקון מכון לנדר ט.ל.ח. פרידמן

לומדים במכון לנדר

בואו ללמוד את מה שאתם באמת אוהבים!
החלה ההרשמה לסמסטר ב' לקורסים ייחודיים

קורס מורי דרך

באישור משרד התיירות

קורס להכשרת יועצים אירגוניים

קורס בן 300 שעות הכולל לימודים עיוניים, לימודים בטבע, תצפיות ופרוייקט מעשי

בית הספר להורות ומשפחה

מבחר קורסים אקטואליים לחי" היוםיום בשיתוף לייף סנטר

הארץ הטובה- הרצאות וספורים

ימי ג' 9:00-14:00, שם המרצה: מרצים שונים

תיווך ומכירות נדל"ן

ימי א, ה' 17:30-20:45, שם המרצה: עו"ד עופר ליפשיץ

עיצוב ובניית אתרים

ימי ד' 9:00-13:00, שם המרצה: מירי פרידמן

בת ברב - בית מדרש לנשים

עם מיטב המרצים ימי ג' 9:00-16:00, בראשות: הרב יוחנן פריד

גרפיקה ממוחשבת

ימי ד' 17:00-21:00, שם המרצה: מירי פרידמן

הקורסים מוזכרים לעו"ה בשבתון, לגמולי השתלמות ולמענקי שעות לזכאים • הקורסים אינם אקדמיים • ט.ל.ח.

* ל נ ד ר מסלולרי (5427)

073-2204-220/1/2
www.lander.ac.il

מכון לנדר
מרכז אקדמי ירושלים
היחידה ללימודי חוץ הגדולה בירושלים

הטבות קלאסיות למורים במסד

זה הזמן להצטרף לבנק מסד וליהנות מבחירה של אחת משלוש
חבילות הטבה קלאסיות המתאימה לכם ולצורכיכם!

שי למורה

מועדון מורים חופשי - 10 ש"ח לחודש
לפעולות עו"ש ללא הגבלה

וגם

הלוואת ט - עד 30,000 ש"ח
ללא ריבית והצמדה לתקופה
של עד שנתיים

או

דורון למורה

מועדון מורים חופשי - 10 ש"ח לחודש
לפעולות עו"ש ללא הגבלה

וגם

אוברדראפט חינם
בגובה המשכורת ל-3 שנים

וגם

הלוואת כפל רווחה לכל מטרה
עד 16,000 ש"ח בריבית שנתית קבועה
של 2.83% להחזר במשך שנתיים

או

מתן למורה

מועדון מורים חופשי - 10 ש"ח לחודש
לפעולות עו"ש ללא הגבלה

וגם

פיקדון "ריבית במיידית"
סוגרים פיקדון של עד 50,000 ש"ח
ל-3 שנים ומקבלים 10% ריבית*
מראש לעו"ש

* בניכוי מס כחוק.

כל ההטבות ללקוחות המצטרפים והמנהלים חשבונו עו"ש משכורת בבנק בגובה 4,000 ש"ח ומעלה למשך 36 חודשים. בתנאי הלוואות, שיעור הריבית ושאר ההטבות עשויים לחול שינויים מעת לעת בהתאם להחלטת הבנק, למצב בשוק ההון והוראות החוק. כל האמור אינו בגדר של ייעוץ השקעה, המלצה ו/או חוות דעת, אלא נועד לשמש הבהרה והסברה בלבד ואינו מהווה תחליף למידע אישי הניתן בסניף הבנק וכפוף להוראות החוק. מתן הלוואות נתון לשיקול הבנק. הבנק רשאי לשנות את תנאי המבצע ו/או להפסיק בכל עת. ריבית הפריים נכון ל-20.12.11: 4.25%.

הטבות קלאסיות למורים במסד

זה הזמן להצטרף לבנק מסד וליהנות מבחירה של אחת משלוש
חבילות הטבה קלאסיות המתאימה לכם ולצורכיכם!

שי למורה

מועדון מורים חופשי - 10 ש"ח לחודש
לפעולות עו"ש ללא הגבלה

וגם

הלוואת ט - עד 30,000 ש"ח
ללא ריבית והצמדה לתקופה
של עד שנתיים

או

דורון למורה

מועדון מורים חופשי - 10 ש"ח לחודש
לפעולות עו"ש ללא הגבלה

וגם

אוברדראפט חינם
בגובה המשכורת ל-3 שנים

וגם

הלוואת כפל רווחה לכל מטרה
עד 16,000 ש"ח בריבית שנתית קבועה
של 2.83% להחזר במשך שנתיים

או

מתן למורה

מועדון מורים חופשי - 10 ש"ח לחודש
לפעולות עו"ש ללא הגבלה

וגם

פיקדון "ריבית במיידית"
סוגרים פיקדון של עד 50,000 ש"ח
ל-3 שנים ומקבלים 10% ריבית*
מראש לעו"ש

* בניכוי מס כחוק.

כל ההטבות ללקוחות המצטרפים והמנהלים חשבונו עו"ש משכורת בבנק בגובה 4,000 ש"ח ומעלה למשך 36 חודשים. בתנאי הלוואות, שיעור הריבית ושאר ההטבות עשויים לחול שינויים מעת לעת בהתאם להחלטת הבנק, למצב בשוק ההון והוראות החוק. כל האמור אינו בגדר של ייעוץ השקעה, המלצה ו/או חוות דעת, אלא נועד לשמש הבהרה והסברה בלבד ואינו מהווה תחליף למידע אישי הניתן בסניף הבנק וכפוף להוראות החוק. מתן הלוואות נתון לשיקול הבנק. הבנק רשאי לשנות את תנאי המבצע ו/או להפסיק בכל עת. ריבית הפריים נכון ל-20.12.11: 4.25%.

